

Передплатуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 35

КОМУ НАСПРАВДІ
ЗАГРОЖУЄ ВЕЛИКА ВОДА

ЯК РЕГІОНАЛИ
УЗУРПУЮТЬ ВЛАДУ

СІРІ КАРДИНАЛИ КОМАНДИ
ЯНУКОВИЧА

Тиждень
український www.ut.net.ua

ІСТОРИК
ЯРОСЛАВ
ДАШКЕВИЧ:
СУМЛІННЯ ЕПОХИ

№ 9 (122), 5-11 БЕРЕЗНЯ 2010 р.

ISSN 1996-1561

**ЗА ДИСКРЕДИТАЦІЮ
УКРАЇНЦІВ У СВІТІ**

ЛЬВІВ 04-07.03 ЧЕРНІГІВ 09,10,12.03 КИЇВ 14,16.03 ДОНЕЦЬК 17,18,20.03 ДНІПРОПЕТРОВСЬК 23,24,26.03

З НАГОДИ СВЯТКУВАНЬ 200-РІЧЧЯ
ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ФРИДЕРИКА ШОПЕНА

ШОПЕН 2010

КОНЦЕРТНИЙ ТУР

СОЛІСТИ: ОЛЕКСАНДРА ЗАЙЦЕВА / ЯН КШИШТОФ БРОЯ / ЕТЕЛЛА ЧУПРИК

ДИРИГЕНТ: РОМАН РЕВАКОВИЧ

АКАДЕМІЧНИЙ СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

АКАДЕМІЧНИЙ СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР «ФІЛАРМОНІЯ»

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАСЛУЖЕНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР УКРАЇНИ

АКАДЕМІЧНИЙ СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ІМ. С. ПРОКОФ'ЄВА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

АКАДЕМІЧНИЙ СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

Тиждень

denDay

ПЕРШИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ

★
ictv

era
fm

ІНФОРМАЦІЯ:
ПОЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ
У КИЄВІ
/+38044/288 0304
POLINST.KIEV.UA

ПАРТНЕР ПРОЕКТУ

PZU Україна
Стороння група

Фото тижня
Бійцівський
камеді-клуб

6

Операція
«Коаліція»
Чому заради
коаліції регіонали
готові йти
на порушення
Конституції

8

Прокурор для Регіонів
Заступник голови фракції БЮТ
Сергій Соколов про привиди
в парламенті, танцюльки
навколо претендентів
на прем'єрство та роботу
над помилками

10

ВПРИТУЛ

Прозріння
Чому Європа
втомилася від
«демократичної»
України

14

Українська матриця:
перезавантаження
Як реанімувати
український
європейський проект

16

Сисадміни
Чого можна
очікувати від
Адміністрації
Януковича

20

Реформений
цинізм
Якою буде
політика нової
влади щодо
бізнесу

24

Війни
букіністів
Хто й навіщо
захопив
книгарню
«Сяйво»

28

Потоп-2010
Кого затопить
і коли

32

Зворотний бік медалі
Чому українська
олімпійська збірна
пролетіла над
Ванкувером

36

Білий янгол Осло
Як ефективно допомогти
соціально вразливому
населенню: приклад
Норвегії

40

Останній аристократ духу
25 лютого не стало
Ярослава Дашкевича.
Тиждень публікує інтерв'ю
історика світової слави

44

Ігор Гирич
про Ярослав
Дашкевича

47

Лицарі волі
За часів Степана Бандери навіть його
політичні супротивники – поляки, угорці,
німці – висловлювалися з повагою до звитяги
українських націоналістів

48

У тіні Бандери
Спогади
про
Романа
Шухевича

50

НАВІГАТОР

Літописець опору
Польський кінорежисер Анджей Вайда
про свої «варіації між краплинами»,
завульовані історичні стрічки та зйомки
«Катині»

54

Театральний Марко Поло
Французький режисер Кріс-
тоф Фетріє про багатомовний
театр, етнографічні пошуки
та різницю культур

58

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

60

Збережені Богом
Тиждень подорожує містечком
Бережани, що відоме ювелірними
виробами і історичними боями
січових стрільців

62

Кілька
слів
від
журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Колаж:
Андрій Єрмоленко

ТИЖДЕНЬ
Звільнення
Церкви об...
Суспільно-політичний журнал

Життя має сенс!

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ**
передплатний індекс – 99319

аделантадо

Не к добру, а може, символ остаточного відходу імперського минулого. Час будувати Нову Україну!!!

Микола

Дійсно насторожує. Пам'ятник обвалився, «Шахтар» у «прольоті», насувається повінь... Потрібно з Тимошенко за прикладом Ющенка меморандум та універсал підписувати... До речі, в Чилі вчорашній землетрус був сильніший, ніж на Гаїті, а руйнувань менше. З чого б це? Можливо, в розчин цемент добавляли і дотримувалися технології.

Олесь

Навіть пам'ятник не витримав такої наруги над Україною та її історією тих, хто голосував і обрав Януковича президентом.

Микола

Пане Макаров, а Вам не здається, що українські політики борсаються у відхожому місці, захище-

ному від вітрів? Тим більше серед них немає державних діячів, які не думають про наступні вибори, а думають про державу. Павлові Лазаренку приписують такі слова: «Коли в Україні буде все моїм, тоді я, можливо, ділитимуся з іншими...»

Артем

Цей дрейф пояснюється дуже просто, майже всі політики – колишні комуністи. У 1991 році вони змінили назви на демократів, націоналістів та ін., а суть від цього залишилася незмінною. Тому мене це ніяк не дивує. Влада для них

Найбільш дискусійні матеріали № 8 (121), 23 лютого – 4 березня 2010 року

Дрейф

Юрій Макаров про хамелеонство у середовищі українських політиків

Перші підсумки «протівсікства»

Ігор Лосєв щодо президентського дебюту Віктора Януковича

Країна засмучених облич

Польська журналістка Катажина Квятковська оцінює настрої українців після обрання президента

Шевченківська пенсія

Розмірковування Ростислава Семківа щодо «популярності» лауреатів головної премії держави

самоціль, а назви партій для замилення очей.

dicidentka

Власне кажучи, недополітики – продукт недоосвіченості народу. Мені здається, що до програм у нас взагалі нікому діла немає. Навіть на гасла вже мало хто реагує. Люди роздратовані владою на всіх рівнях, забуваючи, що самі за неї голосували чи взагалі ніколи в житті не голосували (це вже хто як).

VOODOO

лише страх – страх за власне життя, а, за Макиавеллі, за власність зможе стати вагомим аргументом при прийнятті рішення: бути running man чи не бути...

комусь усе-таки може прийти в голову стати «зразковим громадянином» і в нашій країні....))

Petrovich-UA

Мені здається, що Народний рух України мав найчеснішу позицію під час виборчої кампанії. Ті, хто поспішав обзивати всіх, хто підтримав Тимошенко, зрадниками, фактично привели до влади Януковича. А тепер ті «патріоти» не проти піти в коаліцію з ПР. На жаль, Борису Івановичу трохи не вистачає харизми. Але, думаю, на відміну від УНП, в НРУ ще є майбутнє.

Павло

Звичайно, бандюковичі проти України. Сподіваюся, Україна все ж переможе. Принаймні ми за неї ще поборемось. І бандюковичів та інших фальсифікаторів, і матню Ющенка з тому числі, чекає глибоке розчарування. Україна вистить і знову переможе.

vovk

Народний рух – це символ боротьби за незалежність та свободу, тому було б непо-

гано відновити гарні традиції партії. Успіхів!!!

Олекса

Плюсом, так і хочеться сказати блаженно-го, Януковича є те, що практично все буде

явним. А Тимошенко до того самого результату доведе за білими і пухнастими шатами. Чомусь ви не згадуєте, як ще там десь 2004 року вона волала: хлопці, ну давайте щось робити, я згодна підлогумити... Минуло зовсім небагато часу, і ця пані заходилася сама бути президентом. Це як у поганій сім'ї, де жінка не знає свого місця і лізе поперед чоловіка. Свого часу і була б вона президентом, якби в усьому підтримувала Ющенка. Але до того треба було дожити і важко працювати справді на розбудову держави української. Те, що ви сказали про професійних патріотів, усе правильно. Але краще було б навести приклади їхньої дійсно зрадницької позиції, а не невідтримки Тимошенко.

Тетянка

знову шукаємо винних, наприклад, дурнувата та самозакохана типу письменниці Ксюня Забужко, ціна її слову нуль, тепер і ціна її таланту на тлі її слів така сама. Однак це проблема лише Забужко, яка ніколи нікого не поважала, окрім себе. І, до речі, вона також викладачка Могилянки. І все ж таки треба уважно дивитися на себе в першу чергу й питати себе, що ти зробив для інших, хоча б для однієї людини, а вже потім для всієї країни. особисто ти, з цього починається любов і повага до власної країни. не треба тицяти пальцями. і ще. чому такі просунуті студенти та викладачі Могилянки, наприклад, не виступали з акціями протесту, коли Ющенко, Тимошенко готували перемогу Януковичу, наприклад, піднімаючи зарплати

шахтарям, чиновникам, а не викладачам?

Арингаросса

Хто б не переміг на цього-річному політичному протистоянні, все одно були б образливі слова невдоволення. Усім не вгодиш. Одні не хочуть розмовляти російською, ладні на те, щоб навіть дуба врізати з голоду, проте щебетати солов'їною. Іншим так до вподоби ота лапша на вухах від обіцянок Тимошенко. Політика – патологія кожного суспільства!

Марія

Сумно. Жахливо. Мабуть, ми не все знаємо. Не вірю, що Галина Степанівна це робила зумисно.

Пушкин

А про це чому не пишете? «І от на останньому засіданні комітету з вручення цієї премії сталася цікава ситуація. Бере слово Андрій Курков і наполягає, щоб його слова обов'язково записала присутня в залі стенографістка. І починає розповідати, що кілька днів тому люди, які назвалися друзями одного претендента (описав його як поважного 80-річного поета. На всякий випадок: крім Довгого, інших 80-річних, хто б номінувався цього року, немає), запропонували за голос на його

користь суму, що перевищує саму премію Шевченка (премія – 200 тисяч гривень.) Звичайно, ніхто інший з журі нічого такого більше не казав. А їх там 28 чоловік...» <http://quirki.livejournal.com/44612.html>

об"Турбований"

Пане Лаврику! Завітайте на загальні збори «Турботи» 6 березня о 12 год до Спільки письменників, буде соло Жулинської, її підбріхувачів і... танці, буде весело! Заходьте ВСІ!

аделан-тадо

Ім краще бачити арабів і африканців. Не хтять нас, то й не треба. Нас і здесь неплохо кормят))

Ягайло

Зате Польща нами захоплюється – вистачить сказати, що ти з України (бояться), з Києва (цікавляться). І все йде природнім шляхом: посміхнувся*випив*заїв*поговорив*по дружився*без крапки... Виходячи з теорії раціональної поведінки, себе треба любити!

кор

На жаль, дискримінаційна політика західних посольств підсилюється відвертою тупістю і деколи неприкритим хамством персоналу, який набраний із киян. Часто відмови ліплять так, «від фонаря». Не раз переконувався. Їхав на гастролі до Німеччини. Довго

Матеріали № 8 (121), які найбільше сподобалися читачам www.ut.net.ua станом на 3 березня *

Справа Жулинських

Фінансова афера кредитної спілки «Турбота» позбавила грошей художню еліту країни (-0, +55)*

Дрейф

(-3, +48)

Перші підсумки «противсіхства»

(-10, +43)

Україна без батченків

Науковець Лариса Масенко про намагання нової влади запровадити двомовність (-0, +26)

Вимагаємо гідності

Дипломатична установа встановлює дискримінаційні положення щодо громадян України (-0, +19)

* «-» не сподобалося
«+» сподобалося

й нудно у віконці посольства не могли зрозуміти, чому при запрошенні 50 чоловік на місяць просив візу для 35-х і на два тижні. Довго перепитували, чи я не помилюся. Ось така в них нестандартна ситуація була 8-). А Твої приниження розумію. Тіш себе тим, що вони себе самі обікрали, може, стане веселіше. Мені теж кожного року в посольстві набридло пояснювати, що не хочу залишатися в Німеччині мити тарелі чи туалети.

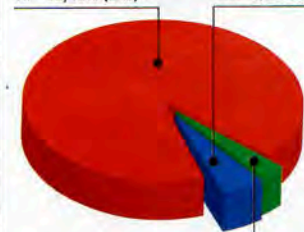
Орфографія дописувачів зберігається

ОПИТУВАННЯ ТИЖНЯ WWW.UT.NET.UA

Чи має вступ президента України на посаду освячувати іноземний ієрарх?

Ні – 92,40% (243) Так – 4,56% (12)

Важко відповісти – 3,04% (8)

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тижень

№9 (122) 5–11.03.2010 р
Засновник ЕСЕМ Медіа ІмБХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядч Юрій Макаров
Редактори Анастасія Астаф'єв,
Жанна Безл'ятчук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман
Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
Мар'яна Олійник, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня,
Валентина Кузик, Олена Чекан,
Дмитро Рафаель
Відповідальний секретар Віталій Столика
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменєв,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Міщенко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайта Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Єгорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ пром. та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції
01030, Київ, Б. Хмельницького, 36 оф. 7
Адреса видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 351 1300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 103728. Наклад 30 700
Номер підписано до друку 03.03.2010 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується
в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Бійцівський камеді-клуб

Столична мерія стала для киян традиційним джерелом розваг. Хоча в Києві безлад у комунальному господарстві, тут найпотішніший у країні мер, який із виразом обличчя Цезаря несе на телекамери різну ахінею. А де ви ще побачите такі яскраві бійцівські змагання? Звісно, або на спортивних каналах по кабельному ТБ, або у Київграді. Столична мерія – це майже WBO. Недаремно ж тут депутатом є чемпіон-важковаговик Віталій Кличко. 2 березня відбувся черговий раунд киянських боїв.

Привід – столичні депутати з фракції імені Черновецького вирішили приватизувати (неважко здогадатися, що у «свої» руки) два столичних ринки, що, звісно, викликало обурення опозиції і працівників отих базарів. Побіжно спостерігачі зафіксували спробу секретаря міськради Олесея Довгого атакувати депутата Верховної Ради від БЮТ Кирила Куликова. Олесея зупинила його ж охорона, оскільки тендітний секретар міг скалчитися сам.

Тим часом депутати міськради від Блоку Кличка спробували провести до сесійної зали представників трудових колективів згаданих вище ринків. На заваді стала охорона Черновецького, зав'язалася жвава штовханина. Любителі спорту знову не дочекалися від Віталія Кличка його блискавичних джебів і хуків. Боксер лише кидав зі свого двометрового зросту суворі моторошні погляди. Натомість добряче розім'ялися його соратники. На світліні депутат Київської міськради від Блоку Кличка Микола Паламарчук застосовує задушливий прийом проти охоронця мерії, що став на шляху обурених трудящих.

Фото: Ігор Воробйов

25 лютого

Віктор Янукович склав присягу президента України

26 лютого

Суд Гонконгу звільнив під заставу Юрія Кулемесова – капітана судна «Нафтогаз-67», що затонуло 2008 року

27 лютого

Землетрус у Чилі. Сотні загиблих, 2 млн постраждалих

ЗВІЛЬНЕНА НЕ ЗА ВЛАСНИМ БАЖАННЯМ. У середу Верховна Рада 243 голосами відправила уряд Юлії Тимошенко у відставку

Операція «Коаліція»

Уряд пішли. Заради створення власної парламентсько-урядової коаліції регіонали готові йти на порушення Конституції

Якщо заборонено, але дуже хочеться, то можна – мета виправдає засоби. Цим принципом, який шкодить людству впродовж усієї його історії, сьогодні хоче скористатись і Партія регіонів. Коли не виходить сформувати коаліцію на основі парламентських фракцій, як передбачено Конституцією, можна спробувати скупити депутатів уроздріб – дешевше і швидше. Та швидкий успіх, досягнутий у такий спосіб, може перетворитися для ПР на велику проблему в майбутньому.

Минулого тижня ПР розповсюдила в парламенті проект майбутньої коаліційної угоди та регламенту коаліції, один із пунктів якого мав стати справжньою спокусою для багатьох депутатів. Регіонали пропонують приєднання депутатів до парламентської більшості на індивідуальній основі. «Народний депутат України, ... який входить до коаліції на індивідуальних засадах, має права, визначені Конституцією України, Законом «Про статус народного депутата», Регламентом Верховної

Ради, цією угодою, іншими нормативними актами», – стверджується в пункті 1.6 проекту регламенту.

ПР також планує закріпити право створення фракцій і формування коаліції політичними партіями. Поняття ж «блок політичних партій» пропонують скасувати взагалі шляхом внесення відповідних змін до виборчого законодавства.

У таборі синьо-білих для узаконення купівлі депутатів «тушками» пропонують звернутися до Конституційного Суду, щоб скасувати (за допомогою роз'яснення) конституційні зміни 2004 року і зняти таким чином усі формальні перешкоди для відставки чинного уряду та формування нового. Проте останню ідею юристи називають утопічною. Аналітики впевнені: реалізувати цей план без порушення Основного Закону або внесення до нього змін (потрібно 300 голосів у Верховній Раді) неможливо. Адже відповідно до чинної Конституції сформувати коаліцію можуть лише фракції політичних партій та блоків, які

Тижень в історії

4 березня 1750 року

Кирила Розумовського призначено гетьманом України

5 березня 1950 року

Загинув Роман Шухевич (псевдо – Тарас Чупринка), головний командир УПА

6 березня 1939 року

Відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку в Києві

28 лютого

Поблизу Женеви знову запустили Великий адронний колайдер

Скандально відомий екс-депутат Віктор Лозінський здався Генеральній прокуратурі

2 березня

Литвин оголосив про припинення існування коаліції демократичних сил

Верховна Рада відправила у відставку уряд Юлії Тимошенко

увійшли до складу парламенту. І будь-який закон, що пропонує інші схеми формування більшості, буде неконституційним.

Проте і експерти, і депутати переконані: якщо іншого вибору в «януковичів» не залишиться, вони зроблять спробу сформувати коаліцію в такий спосіб. Синьо-білі й самі визнають сумнівну легітимність такої більшості, тому насамперед намагатимуться дійти згоди з нунсівцями, щоб заручитися підтримкою фракції. Варіант же з індивідуальним приєднанням депутатів триматимуть як план «Б», який запустять, якщо переговори з НУ-НС зірвуться.

«У нас парламент з 2004 року почав приймати не правові, а політико-правові рішення, коли ми начебто порушуємо закон, але це потрібно. Я не хотів би, щоб при новому президентові приймалися політико-правові рішення, але, думаю, вони можливі», – зізнався *Тижню* депутат від Партії регіонів Василь Горбаль.

Якби довелось скористатися запасним планом, коаліцію регіонали формували б з Блоком Литвина, комуністами та позафракційними. Однак ці наміри днями зруйнував БЮТ, скасувавши своє рішення про виключення з фракції Геннадія Задирка, Володимира Каплієнка, Григорія Омельченка (**див. інтерв'ю із Сергієм Соболевим на стор. 10**).

Нестачу доведеться ліквідувати за рахунок бютівців та нунсівців. У фракції БЮТ і НУ-НС визнають: якщо ПР почне приймати до коаліції депутатів на індивідуальній основі, кількість «штиків» у новій парламент-

ській більшості за рахунок їхніх членів зросте приблизно до 270 депутатів. Голосування за відставку Кабміну засвідчило, що станом на середу охочих створити нову коаліцію було 243.

Наразі ж у БЮТ прогнозують близько 30 потенційних перебіжчиків. Приблизно таку саму кількість готових увійти до коаліції на базі ПР очікують і в НУ-НС. Як стало відомо *Тижню* з джерел у НУ-НС, до альянсу з ПР схиляються 8 із 17 представників групи «Народна самооборона», двоє з чотирьох представників так званої групи Миколи Мартиненка, п'ятеро членів партії «Єдиний Центр», двоє членів групи «За Україну». Є прихильники коаліції з регіоналами і в Український народній партії.

Хоч би якою привабливою здавалася схема індивідуального залучення депутатів до парламентської більшості, її успішна реалізація ще не гарантує Партії регіонів перемоги. Доки не внесено змін до Конституції, що дозволять входити до коаліції окремим депутатам, факт її формування є підставою для звернення до Конституційного Суду. І такою можливістю одразу скористаються опоненти синьо-білих. Навіть якщо регіонали встигнуть сформувати уряд та ухвалити низку рішень, поки КС розглядатиме питання легітимності більшості, якщо його рішення виявиться не на користь ПР, коаліціаду доведеться розпочинати спочатку. Її фіналом, на думку аналітиків, будуть дочасні парламентські вибори. Хоча в нинішніх умовах цілком імовірно прийняття КС чергового політичного рішення.

Аліна Пастухова

ХТО ЗДАВ ТИМОШЕНКО

За резолюцію недовіри уряду проголосували

7 БЮТІВЦІВ

Віталій Барвіненко

Юрій Полунсєв

Геннадій Задирко

Ігор Савченко

Володимир Каплієнко

Олег Черніцький

Григорій Омельченко

15 НУНСІВЦІВ

Юрій Бут

Іван Плющ

Сергій Василенко

Михайло Полянчик

Станіслав Довгий

Володимир Поляченко

Давид Жванія

Олександр Слободян

Олександр Клименко

Віктор Тополов

Леся Оробець

Віктор Шемчук

Ігор Палиця

Ігор Криль

Василь Петьовка

Фракції ПР, КПУ і Блоку Литвина проголосували за відставку в повному складі, за винятком самого Володимира Литвина, який не голосував

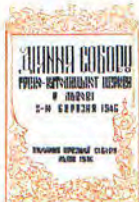
ФОТО: МИХАЙЛО ДОНСЬКОЇ, ОЛЕКСАНДР ЧЕРКЕНЬОВ

7 березня 1850 року

Народився Томаш Масарик, один із творців Чехословацької держави, її перший президент

8 березня 1946 року

Псевдособор у Львові під тиском комуністів скасував Берестейську унію 1596 року. Заборона Української греко-католицької церкви

9 березня 1930 року

Почався процес Спільки визволення України, за яким засуджено 43 діячів української науки і культури (М. Слабченко, С. Єфремов та ін.)

10 березня 1865 року

У Перемишлі під час Шевченківського концерту вперше публічно виконано пісню «Ще не вмерла Україна...»

Прокурор для Регіонів

Сергій Соболев про привиди в парламенті, танцюльки навколо претендентів на прем'єрство та роботу над помилками

Спілкувалася
Мар'яна
Олійник

Фото:
Олександр
Чекменьов

За кілька годин після заяви спікера Володимира Литвина про припинення існування демократичної парламентської коаліції заступник голови фракції БЮТ, лідер партії «Реформи і Порядок» Сергій Соболев виглядав бадьорим та енергійним. На запитання *Тижня*, чи немає в нього відчуття, що «все пропало», пан Соболев відповів: «Усе тільки починається...»

У. Т.: БЮТ позиватиметься до голови ВР?

– Володимир Литвин оголосив позицію передусім своєї фракції, що фактично заявила про вихід із коаліції, і позицію фракції «Наша Україна – Народна самооборона», яку не спростував лідер НУ–НС Микола Мартиненко, хоча спростували інші її члени. НУ–НС і Блок Литвина фактично підтримали позицію Партії регіонів і комуністів: чотири з п'яти фракцій заявили, що не визнають існування демократичної коаліції. Що ми в таких умовах можемо оскаржувати? Найбільше нас хвилювало, щоб не було створено прецеденту, коли коаліція, всупереч Конституції і Регламенту ВР, розпускалася б через відсутність 226 депутатських підписів на підтвер-

дження її життєздатності. Але Литвин учинив хитріше. Єдиний нюанс: згідно з Регламентом ВР вони були зобов'язані заявити про вихід із коаліції завчасно, після чого дається десять днів на переформатування парламентської більшості, як це вже було 2008 року. Тоді НУ–НС теж виходив із коаліції з БЮТ, але впродовж десяти днів було створено іншу конфігурацію – із залученням фракції Блоку Литвина.

У. Т.: Чому долю коаліції вирішували регіонали і комуністи, а не лише її члени?

– Литвин навіть свій виступ почав із того, що це не юридичне, а політичне рішення. Тобто сором, зраду, продажність, купівлю голосів прикрили нібито політичним рі-

шенням. Хоча всі чудово розуміють, що було проведено відповідну роботу. Віктор Янукович і не приховував, що особисто проводив консультації (а відповідно до Конституції президент не має стосунку до коаліції). Щоправда, можливо, він це робить як лідер Партії регіонів, але Конституція забороняє президентові бути членом партії...

У. Т.: Тимчасовим – до з'їзду регіоналів – виконуючим обов'язки лідера Партії регіонів призначено Миколу Азарова...

– Я цього не чув, хоча Віктор Янукович мусив перед інавгурацією оголосити, що виходить із партії.

ТІНІ ОПІВДНІ НЕ ЗНИКАЮТЬ

У. Т.: Чи має Партія регіонів шанси швиденько створити нову коаліцію? Чи правда, що за такий альянс уже готові проголосувати ледь не 40 нунсівців, тобто вже є потрібна кількість голосів для ухвалення рішення про входження фракції НУ–НС у коаліцію з регіоналами?

– У мене такої інформації немає. Мартиненко хотів продати цей товар – 37 підписів від НУ–НС за входження в коаліцію з регіоналами. Він у фракції НУ–НС сьогодні фактично взяв на себе всю брудну роботу. Йому не звикати: то він у Кучми посидів, то в Ющенка, в Тимошенко покрутився, тепер у нового президента... Але не виходить у них поки що, не ліпиться. Триває скуповування депутатів уроздріб: Мартиненко зі Жванією привели кілька осіб, ще кілька – Костенко, який під час виборчої кампанії купував, точніше продавав, українське, ще з десяток – група «ЄЦ»... Привид Павлика Морозова – Сан Саніча Мороза – блукає парламентом...

У. Т.: ПР має шанси змінити правила гри, щоб сформувати коаліцію на підставі індивідуального членства?

– Це антиконституційне рішення – згідно з Основним Законом коаліцію формують тільки фракції. Вони, звісно, можуть піти на свавілля, чинити, як їм заманеться, – це

буде зайвим підтвердженням того, на яких «європейських» принципах стоять Янукович і його команда... Так, є певна кількість зрадників, переляканих, заляканих, але змінити Регламент ВР у такий спосіб неможливо.

У. Т.: А в БЮТ є потенційні зрадники?

– Усі «кандидати» вже проявилися – на сьогодні ми більше не бачимо людей, які могли б це зробити. Крім того, БЮТ, на мій погляд, абсолютно правильно вирішив скасувати своє рішення про виключення з фракції...

У. Т.: Геннадія Задирка і Володимира Каплієнка?

–...І Григорія Омельченка.

У. Т.: Тобто повернули всіх?

– Усіх. Наші виборці доручили нам представляти їхні інтереси, враховуючи ту кількість голосів, яку ми отримали в результаті виборів. Це вже питання до тих людей – чи виходять вони з фракції... Якщо ти, як Омельченко, заявляєш, що це фракція гвалтівників, то чого ж ти, такий принциповий, сидиш у ній? Боїшся втратити мандат? Оця подвійна мораль тепер скасована як така. Тепер якщо вас щось не влаштує, виходьте з фракції, але буде чесно і справедливо, якщо на ваше місце прийдуть наступні.

У. Т.: Чому рішення повернути вигнанців БЮТ ухвалив саме зараз?

– Щоб не дати регіоналам можливості створити коаліцію із залученням групи позафракційних депутатів.

У. Т.: Хіба така можливість була?

– Якби вони відповідно змінили Регламент ВР, президент підписав, і за фактом прийняли таке рішення, його потім можна було б оскаржувати в Конституційному Суді хтосна скільки років... Їм треба було, щоб додалася група позафракційних, якщо, наприклад, не вдасться дотиснути НУ–НС до блоку регіоналів, комуністів і Литвина.

У. Т.: Які гарантії, на вашу думку, отримав Литвин в обмін на свою лояльність до ПР?

– Можливо, гарантії збереження спікерства і тих дохідних місць, які він так випрошував в уряді Тимошенко. І залякування, і обіцянки, які були дано, я думаю, стосовно Генеральної Прокуратури...

У. Т.: Маєте на увазі його нібито причетність до справи Гонгадзе?

– Думаю, тіні тих осіб, які можуть давати свідчення у цій справі, сьогодні були присутні в сесійній залі.

КРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

У. Т.: Яка ймовірність, на ваш погляд, розпуску парламенту?

– Якщо не буде сформовано коаліції, нового уряду, – а Партія регіонів чітко зробила ставку на Азарова як прем'єра, думаю, танцюльки навколо Тігіпка, Яценюка тощо – це не більше, ніж ігри, – парламент не зможе існувати. Тоді дострокові вибори ймовірні, до того ж разом із місцевими. Якщо правдами-неправдами буде створено коаліцію, проголосовано кандидатуру Азарова, тоді який розпуск? Почнетесь шабаш... Ключове ж питання не відставка уряду Тимо-

ТРИВАЄ СКУПОВУВАННЯ ДЕПУТАТІВ УРОЗДРІБ: ПРИВИД ПАВЛИКА МОРОЗОВА – САН САНИЧА МОРОЗА – БЛУКАЄ ПАРЛАМЕНТОМ...

щенко. На що вони сподівалися? Що Тимошенко після відставки певний час виконуватиме обов'язки, вони придивлятимуться, які тенденції в економіці, на неї все звалюватимуть, Янукович видаватиме укази, які нічого не додають і не віднімають... Заява Юлії Тимошенко про те, що вона й хвилини не залишиться в приміщенні Кабміну після відставки, сплутала регіоналам карти. Їм зараз потрібні реально голоси за нову коаліцію й уряд, а то проголосують за відставку Кабміну, а потім доведеться, скажімо, Вовкуна призначати виконуючим обов'язки прем'єра...

У. Т.: А урядовці не зобов'язані лишатися виконуючими обов'язки до формування нового уряду?

– Ну напишуть заяви на відпустку... Можливо, комусь закортить лишитися, але наша команда прийняла рішення одразу йти.

У. Т.: Чому БЮТ сам наполягав на розгляді питання про довіру уряду?

– Наша команда не чіпляється за крісла. Нам було вигідно допомогти голосами регіоналам ще минулого разу, коли вони голосували за недовіру уряду, і ще тоді піти в опозицію. Але ми розуміли, що менеджмент Тимошенко буде ефективнішим від менеджменту Януковича чи будь-кого іншого. Країна пережила скруту без різкого зростання рівня безробіття, без затримок із виплати зарплат бюджетникам, без збоїв в оплаті за газ... Я почув останню цифру, мовляв, на 15% збільшилася заборгованість із зарплати, підняв статистику. Виявилось, що заборгованість бюджетникам зменшилася на 6% і становить 50 млн грн, а збільшилася вона на тих підприємствах, де є представники великого бізнесу, – до 2 млрд грн.

Й одразу після виборів найлегше було сказати: ви критикували два роки, у найважчий період світової фінансово-економічної кризи, а тепер беріть на себе відповідальність, робіть нарешті щось. Це, вважаю, героїчний вчинок Тимошенко: замість сказати: «Янукович там наобіцяв усього, пенсії, зарплати, нехай тепер виконує, я йду» – вона не покинула країну напризволяще. Розуміючи, що в парламенті вже є підкуплена більшість, яка не дасть голосів за урядові рішення, за той самий бюджет, наприклад...

Але якщо ПР має голоси за нову коаліцію, новий уряд, нехай голосують за це негайно і беруть на себе відповідальність. Вони дочекалися, доки з'явилися тенденції зростання: бюджетного, і економічного, і промислового. Тепер можна перевернути владу й розповідати, як вони виводитимуть країну з кризи.

ТРИЄДНІСТЬ ПО-БЮТІВСЬКИ

У. Т.: Чи провів БЮТ післявиборчу роботу над помилками?

– Думаю, це слід робити комплексно. Попередні підсумки на рівні, приміром, оргвідділів,

звісно, вже підбиваються. Але ґрунтовну розмову коректно буде проводити за результатами всіх подій, пов'язаних із виборами, коаліцією, голосуванням за недовіру уряду тощо.

У. Т.: Чи не вважаєте ви, що під час виборчої кампанії вам треба було більше акцентувати на гуманітарній політиці як об'єднавчій складовій, на питаннях мови, національних цінностей?..

– Не зовсім згоден. Я брав участь у розробці програми кандидата у президенти Юлії Тимошенко і зазначу, що практично всі наполягання націонал-демократичного крила БЮТ було враховано. Для нас ця кампанія була кампанією самоідентифікації як політичної сили. Нас підтримав виборець, який стоїть на чітких позиціях демократії, реформ, європейського вектору розвитку, патріотичних цінностей – культурних, мовних. Це наш виборець, ми це чітко побачили. Тому вважаю, що ця кампанія остаточно сформувала образ Блоку Юлії Тимошенко.

У. Т.: Але чи є БЮТ ідеологічним блоком?

– Наша ідеологія саме й полягає в триєдності. Перше – це, поза сумнівом, ідеологія патріотизму, ідеологія тих людей, які стоять на українських цінностях і традиціях. Друге – ідеологія реформаторства і європейського вектору розвитку. Третє – я не назвав би це патерналізмом, радше здоровою соціальною політикою, коли навіть під час виборчої кампанії лідер блоку й кандидат у президенти заявляла, що не піде на авантюри з підвищенням зарплат і пенсій, непідтвердженим бюджетом і доходами, бо це підриває бюджет і робить тих самих пенсіонерів, учителів, лікарів ще біднішими, ніж до ухвалення закону про так звані соціальні стандарти. Хоча під час виборів усі, навпаки, стають соціалістами, обіцяють виборцям якісь несусвітні речі... Тимошенко не побоялася укласти з Росією газові угоди, згідно з якими ціна на газ не залежить від двосторонніх відносин: хороша ціна, погані – погана ціна... Не побоялася заявити, що газотранспортна магістраль має бути дер-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Сергій Соболев
Член Комітету ВР з питань правосуддя, голова підкомітету з питань взаємодії з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

Освіта – Запорізький державний педагогічний інститут, історичний факультет, Київський університет імені Тараса Шевченка, юридичний факультет.

Народний депутат України I, II, IV, VI скликань

жавною, на відміну від Януковича, який не знає, під кого ту трубу прилаштувати... Тут теж абсолютно чітка ідеологія. Поза сумнівом, це й ідеологія підтримки малого та середнього бізнесу на шкоду олігархам, які через офшорні компанії фактично уникають платежів до бюджету. Тут Тимошенко чітко ідентифікувала себе як представника інтересів малого та середнього бізнесу, а не олігархії.

У. Т.: Проте в БЮТ теж є олігархи, хоча Тимошенко й запевняє, що вони, мовляв, відрізняються від олігархів у Партії регіонів...

– Великий бізнес є в будь-якій фракції. Питання в тому, хто ким керує: бізнес політиком – своїм ставлеником, маріонеткою – чи, навпаки, політик, лідер ставить умови великому бізнесу. Мені важко уявити, щоб хтось із великого бізнесу керував Тимошенко...

У. Т.: Прийнято вважати, що бізнесу зручніше перебувати поблизу влади. Чи ця частина БЮТ пройде чергове випробування опозицією?

– А хіба не в опозиції був великий бізнес, який підтримував Януковича? І що? Там, де він був законний, він працював. Незаконний бізнес, звісно, багато втратив, але, вибачте, це підтверджувалося рішенням судів тощо. Усе залежить від того, чи зберігаються демократичні традиції, тоді немає питань, в опозиції ти чи деінде. А ось якщо не зберігаються, тоді виникають питання, що за команда прийшла до влади. Таке випробування владою зараз починається для регіоналів.

У. Т.: Яким ви як нещодавно обраний лідер партії «Реформи і Порядок» бачите політичне майбутнє ПРП?

– Ми не розчинилися і не розчинимося в БЮТ, якщо ви це маєте на увазі. Думаю, всі це чітко бачать. Ключові спікери БЮТ – члени ПРП. Наш блок дозволяє самореалізуватися різним політичним силам, і розширення цього блоку за рахунок того самого, наприклад, Народного руху лише додасть його учасникам можливостей для самореалізації та самоідентифікації. ■

Скромное обаяние буржуазии

Меню ресторану – це смачно та корисно!
Скошуйте пасту нашого приготування, оленину Веллінгтон, тартар із тунця BlueFin і спеціально відібрані сорти вин нового світу.
Принцип ресторану – смачно та корисно – завжди ми запропонуємо Вам в обідню пору на бізнес ланч (65 грн)

Музичні вечори під акомпанемент старовинного рояля A. Srhreiber in Wien. Джазова та класична музика в професійному виконанні.

Весняна акція:
знижка 15%. До Вашого банкету – наше шампанське!

Зали ресторану.
Світлий інтер'єр та стильний антураж.
У Вашому розпорядженні велика зала на 120 місць та затишна маленька зала на 20 – ідеально підходить для родинних свят.
Середній чек на банкет – 250 грн

Пантоміма
Є лише одне місце в столиці, де відродили добру традицію пантоміми. Сюжети спектаклів з таємним смислом про кохання.

Літня тераса та стоянка на 20 авто.
У центрі столиці Ви знайдете затишне місце (літня тераса на 20 осіб), де можна відпочити. До того ж у Вас не буде одвічної проблеми – де залишити свій автомобіль.

Київ, вул. Артема, 52а, тел.: 360 96 13; 484 60 20
www.sobirje.com

dec
education

Вспеціалізована Ввиставка

"НАЙКРАЩЕ
В БРИТАНСЬКІЙ ОСВІТІ"

ЧАС НАВЧАТИСЯ

26 березня
Донецьк

готель
"Донбас Палац"

27 березня
Київ

готель
"Прем'єр Палац"

За участі представників навчальних закладів Великобританії

Години роботи Виставки: 12.00 - 18.00

Організатор: освітня агенція "DEC"* www.dec-edu.com ukr@dec-edu.com (044) 390 76 24, вул. Підвисоцького, 16

За підтримки

Освітній партнер

Молодіжні
медіа-партнери

Генеральні
медіа-партнери

Генеральний
Інтернет-партнер

Ексклюзивні
медіа-партнери

Інтерактивний
партнер

Ексклюзивний
медіа-партнер в Донецьку

Медіа:

*ТОВ "ДЕК" освіта

Прозріння

Українське невміння просувати свої інтереси на Заході знижує ефективність будь-яких дружніх кроків Брюсселя

Автор: **Жанна Безп'ячук**

Ще півтора року тому євродепутати, члени делегації Європарламенту Україна – ЄС, на запитання про те, чи не бояться вони, що Україна поступово повернеться в зону необмеженого впливу Росії, стандартно відповідали: «Все можливо, звісно, але Україна має передусім реформуватися усередині». Сьогодні, після українських президентських виборів, схоже, в законодавчому органі ЄС поспішно гасять пожежу власних гострих побоювань і докорів сумління щодо втрачених можливостей. Навіть найбільші оптимісти та друзі України з-поміж польських і британських депутатів, вочевидь, усвідомили, що очікувати поступального, добровільного реформування від такої великомасштабної, наскрізно травмованої, недисциплінованої та позбавленої відповідальної політичної еліти країни, як Україна, марна річ. Слабка держава потребує зовнішнього стимулювання.

ПРАВО СТУКАТИ В ДВЕРІ

Синхронно з інавгурацією Віктора Януковича європарламентарії ухвалили резолюцію, в якій за Україною закріплено право подавати заявку на вступ до ЄС. Як і будь-якій іншій європейській країні, вірній «принципам свободи, демократії, повазі до прав людини й фундаментальних свобод, а також верховенству права», нашої країні дозволили стукати в європейські двері. Впродовж останніх років навіть у періоди апогею політичного хаосу всередині держави в Європейському парламенті лунали голоси, що за-

кликали закріпити за Україною перспективу членства в ЄС. Так, у травні 2007 року зробити це пропонував польський євродепутат Міхал Каменський, доповідаючи перед комітетом із закордонних справ. Тоді його підтримали француз Арі Ватанен, британець Чарльз Таннок. Але ця ініціатива на тому й згасла. В тому ж таки 2007-му Європарламент прийняв рішення закликати Раду ЄС закріпити в новій Угоді про асоціацію з Україною перспективу її членства в Євросоюзі. Але, як відомо, даремно закликав... У січні 2008-го головування в ЄС перейшло до Словенії. Її президент Данило Тюрк, виступаючи в стінах Європарламенту, пропонував надати чітку перспективу членства й Україні, й Молдові. Тоді Європейська Комісія відповіла, що для цих двох країн передбачена співпраця в рамках політики сусідства, й цього досить. І ось європейські законодавці затвердили компромісне формулювання, не відчинивши дверей, але дозволивши в них постукаєти. В історії ЄС був один яскравий прецедент, коли країні, яка постукала, двері не відчинили: в 1987 році це сталося з Марокко. Її король Хасан II наважився на такий крок, наслідуючи приклад Туреччини, яка подала свою заявку на членство того ж року. Мовляв, чим північноафриканське Марокко поступається майже цілковито азійській Туреччині? Цей крок тоді шокував європейців. В інших випадках країнам, що стукали, відчиняли, щоправда, Туреччина чекала 12 років, поки їй лише надали статус кандидата на вступ. При цьому ані Амстердамський договір 1999 року, ані нова Конституція ЄС не вимагають наяв-

ності в певній країні дозволу з боку Європарламенту подавати заявку на членство, тому у випадку з Україною йдеться про чергову маніфестацію доброї волі. Загалом же український випадок надто унікальний. Адже жодних резолюцій не потрібно, аби підтвердити європейську природу України.

ГАЗ, ВІЗИ Й СТЕПАН БАНДЕРА

Натомість варто звернути особливу увагу на інші пункти прийнятого Європарламентом документа. В ньому зокрема

йдеться про те, що Єврокомісія повинна розробити «дорожню карту» щодо досягнення безвізового режиму між Україною та ЄС. На проміжному етапі пропонується скасувати для українців візові збори. Віктор Янукович під час візиту до Брюсселя навіть пообіцяв, що ця «дорожня карта» буде прийнята вже цього року. Надто оптимістичний прогноз: Єврокомісія, яка не відзначається оперативністю в своїй роботі, подаватиме такий документ на розгляд Ради ЄС, де для прийняття рішення потрібно досягти консенсусу. Для останнього, своєю чергою, Україні потрібно створювати та зміцнювати свої лобістські структури не лише в Брюсселі, а й у головних європейських столицях. А в Брюсселі, до речі, саме Європарламент міг би стати місцем кристалізації впливового українського лобі. Там працюють перші українці, що самотужки, ціною великих зусиль торують свій професійний шлях у єсєвських інституціях.

Європарламент також наголосив на тому, що Україна має

БРЮССЕЛЬСЬКИЙ ХЛІБ-СІЛЬ. Добродушний прийом українських президентів у Брюсселі на старті їхньої каденції вже стає традицією. Попередники Януковича, однак, не мали цього ж позитиву щодо себе на фініші

приєднатися до Європейської енергетичної співдружності й запровадити нове законодавче регулювання свого газового ринку, адаптоване до Директиви ЄС щодо спільних правил для внутрішнього ринку природного газу (2003/55/ЄС). Таким чином, до України висувуються доволі серйозні вимоги: жодних тіньових, посередницьких структур на газовому ринку України, повна прозорість і підзвітність головної національної компанії-оператора тощо. Проте не декларативні, а реальні очікування ЄС від України за нового президента, вочевидь, є прагматичні й невибагливі: від Януковича сподіваються налагодження гарних відносин із Росією і, як наслідок, гарантій стабільного транзиту. Дуже скромно, дуже реалістично й раціоналістично. Спроби Європарламенту на цьому тлі, на релігій, в обхід вічно незговірливих Єврокомісії та Ради Європи скористатися зі своїх розширених повноважень та самостійно щось пообіцяти Україні, звісно, варті уваги та поваги, однак мало що змінюють.

Водночас Україна має змогу на власному досвіді пересвідчитися, що значить п'ястівство в зовнішній політиці Польщі, коли остання робить ставку на лобювання своїх інтересів на всіх міжнародних напрямках через західні, насамперед брюссельські інституції (див. **Втома від хаосу, №8, 2010**). З ініціативи польських євродепутатів, зокрема Павла Залевського з «Громадянської платформи», в пакеті з пасажами про право стукати в євродвері, безвізовий режим та Директиву 2003/55/ЄС висловлюється сподівання, що нове українське керівництво перегляне рішення Віктора Ющенка про присвоєння Степанові Бандері звання Героя України, чим доведе свою «вірність спільним європейським цінностям». Таким чином, польські політики використали авторитет Європарламенту, потужної міжнародної інституції, для лобювання свого погляду на історію в суто двосторонній польсько-українській суперечці. Це не зовсім чесно хоча б з огляду на те, що

Україна не є членом чи хоча б спостерігачем в установі, яка прийняла рішення. А отже, вона не може донести своєї точки зору й аргументувати свою позицію. Навряд чи з об'єктивних причин більшість євродепутатів, окрім поляків, володіє всім потрібним обсягом інформації, щоб давати оцінку історичній ролі Степана Бандери.

НЕБУТТЯ

З іншого боку, це чергова демонстрація інформаційної та культурної неприсутності, небуття України навіть на західноєвропейських теренах. У висвітленні українських президентських перегонів західна преса припускалася доволі часто неточностей, часом необґрунтованих інтерпретацій. Financial Times спронувала, що Україна Януковича може стати для Росії прикладом успішного економічного зростання в умовах політичної демократії, не обмовившись жодним словом про те, що новий президент може згорнути демократію як таку. Є така небезпека. Newsweek, згадавши в певному контексті Голодомор, датував його 1930–1932 роками. Помилитися й плутати можуть усі щодо всіх – це не привід для тривог, але щодо України помилятимуться, вочевидь, частіше з огляду на наше невміння комунікувати зі зовнішнім світом. Ініціативу доносити інформацію про те, що відбувається в Україні, перехопили росіяни й поляки. Бракує англійських варіантів і розсилок українських новинних і аналітичних видань, бракує національних, нешароварних культурних інституцій за кордоном, бракує лобістських структур у європейських столицях та в стінах брюссельських установ. Увесь цей багатоступеневий дефіцит, зрештою, сильно знижує ККД будь-яких дружніх резолюцій. А тим часом від України в зовнішній політиці очікують розумної двовекторності, яка, однак, не може бути аналогом багатовекторності 1990-х років, оскільки й Росія Путіна не є аналогом Росії Єльцина, а сьогодишнє українське невміння просувати свої інтереси на Заході не є аналогом недосвідченості щойно утвореної держави. ■

ФОТО: REUTERS

УКРАЇНСЬКА МАТРИЦЯ: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

Маршрут просування до Європи має бути прописаний українською мовою, в українській системі координат

Автор:
Самійло Ворс

Як там казав Воланд у знаменитій книжці нашого земляка-росіянина: «Про що, про що? Про кого? Оце тепер?» Отож, саме тепер, коли «національно свідомі» нібито зазнали нищівної поразки (ну добре, хай буде без лапок і хай не нищівної), а до влади на-

довго прийшли сили, цілком байдужі до питань духу й духовності, а отже, й перспективи розвитку нації, час провести ревізію гасел і стратегій. Якої України хочуть ті, хто бачить її як власне Україну, себто повноцінну державу повноцінних громадян, а не напівколонію, не

тимчасове непорозуміння й не територію для короткострокових інвестицій із надприродною нормою прибутку?

ОСВІЧЕНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ?

Та сила, яка візьме на себе тягар усвідомлення й формулювання засад проукраїнської

політики, посяде центральне місце у вітчизняному політикумі незалежно від того, де це місце буде формально локалізовано – у владних кріслах чи на трибуні опозиції. Це станеться хоча б тому, що без чіткої й зрозумілої системи цілей та пріоритетів будь-яка партія приречена спиратися тільки на магнетизм її лідерів, а це, як демонструють події останнього часу, продукт, що псується швидко і, головне, несподівано.

Ця поки що гіпотетична, точніше, потенційна сила натовість має всі шанси спертися на підтримку українського суспільства, тобто того, що гідне називатися суспільством. Є підстави вважати, що громадян (а не «електорату») в Україні більшість. Навіть неоднозначні результати останніх виборів можна інтерпретувати таким чином, що тільки розгубленість, втома, недовіра громадян, а також відсутність чітких зрозумілих сигналів від тих, хто мав би їх запропонувати, дозволили реалізуватися таким бідам у їхній найбанальнішій інтерпретації: «І в звичних бідах ми волиєм жити, Ніж линути до невідомих нам». Невідомих, бо незрозумілих, бо не пояснених як слід.

Від 2004 року громадяни нікуди не поділися, якщо їх раптом не стало чути, це може бути свідченням хіба що незадовільного рівня розмови, яку вони вважають беззмістовною й не воліють підтримувати. Кого слід вважати такими, хто належить до громадян, а не до «населення»? Критерієм цього не є ані мовний, ані етнічний, ані географічний чинник. Громадянин України, інакше кажучи, українець – це кожен, чия доля пов'язана з цією країною, хто поважає її закони й поділяє її цінності. Ну й, звісно, формально має український паспорт. Усе!

Доктрина, якщо хочете, освіченого націоналізму, яка ґрунтується на модерній концепції політичної нації, – ось на що чекає Україна. І вже після цього доведеться згадати, що ядром політичної нації, її точкою кристалізації, нарешті, її чисельною більшістю є етнічні, українськомовні українці. Усі ці ні-

бито очевидні речі потрібно назвати й зафіксувати, бо саме відсутність чіткого й спільного розуміння тих самих слів породжує, з одного боку, спекуляції, з іншого – невизначеність, нерозуміння і непорозуміння.

ПРОВОКАТОРИ

Непорозуміння не бракує. Власне, ними відзначилися всі п'ять останніх років «патріотичної» влади. Навіть бездоганні за змістом і спрямуванням ініціативи здійснювалися так мляво й нерівно, в режимі імітації бурхливої діяльності, що завдали більше шкоди, ніж принесли користі. Ані просування національної культури, ані утвердження державної мови, ані відзначення річниці Голодомору (звісно, вже не кажучи про конкретні політичні обіцянки на кшталт подолання корупції, вступу до НАТО та Євросоюзу, переходу на контрактну армію тощо) – нічого з цього не було реалізовано як слід, без гіркого присмаку показухи та халтури. Реальні наслідки цих заходів – неприховане роздратування з обох боків умовного культурно-світоглядного кордону й жодного досягнення, яке можна було б назвати незворотним. Усе це, як і подальше існування згаданої демаркаційної лінії, що досі ділить країну, хоча за умови розумного поведіння мала шанси значною мірою стертися, змушує поставити діагноз: нездарність.

Але останні за часом прояви українського «патріотизму» змушують замислитися, де межа між нездарністю й зрадою. Вони ніяк не зіставні між собою за масштабом, натомість мали схожі наслідки. Йдеться про надання попереднім президентом звання Героя України Степану Бандері та філологічні вправи третього номера у списку «Свободи» Ірини Фаріон. Події були широко висвітлені у вітчизняних і закордонних ЗМІ й сприяли подальшій міжнародній ізоляції української України.

Зрозуміле бажання Віктора Ющенка гучніше грюкнути дверима, перш ніж залишити свій кабінет. Але за п'ять років Віктор Андрійович так і не навчився прораховувати наслідки

Українізацію слід визнати справжньою, якщо вона спирається на європейські традиції, бо ритуальне плекання рушника з вишиванкою тягнеться з радянських часів і, як переконливо доводить практика, саме по собі ніяк не перешкоджає втраті ідентичності

своїх учинків. Результатом стала блискавична, одномоментна втрата Польщі – єдиного союзника, що послідовно захищав наші інтереси на міжнародній арені впродовж останніх 18 років. Замість підготувати ґрунт для визнання видатних постатей українського опору, провести широкі змістовні дискусії із залученням авторитетних істориків і громадських діячів, вивести на поверхню всі сумнівні моменти визвольної боротьби, зокрема, можливо, побачитися перед тими самими поляками за неминучі жорстокості реальної війни й натомість отримати такі самі вибачення з того боку, ми тупо образили суспільство дружньої країни й сприяли активізації в ньому недружніх сил, змусивши замовкнути дружні. Що ж до уроків правильного формулювання зменшувальних імен дошкільнят в одному окремо взятому львівському дитсадку, вони лише остаточно закріпили імідж українських патріотів як нетолерантних, безнадійно відсталих хуторян. Усе правильно, з такими звичками нічого вам робити в Європі, залишайтеся на своєму хуторі.

Хай там як, а саме патріоти не лише свідомо передали владу з рук у руки своєму, здавалося б, непримиренному ідейному ворогові, а й забезпечили йому визнання на Сході й Заході як демократичного (!), ліберального (!), толерантного (!), нарешті вже передбачуваного партнера.

ЗАВДАННЯ НА КАНІКУЛИ

Тож вимальовується чималенький фронт робіт. Намагаючись якось пережити, перетерпіти нинішніх тріумфаторів, доведеться передусім зруйнувати уявну монополію на патріотизм тих, хто зі своєю місією не впорався, вибити провокаторів зі святого місця, яке ніколи не буває порожнім. Довести врешті-решт, що українці не маніяки й не шизофреніки. Показушному, демонстративному й зовнішньому патріотизмові, який не зачіпає жодних засад функціонування суспільства, протиставити реальний патріотизм, що ґрунтується на модерному розумінні народу, країни, держави, світу.

Припинити з'ясовувати стосунки зі східним сусідом. У Росії свій шлях, своя доля, можливо, своя місія – не треба в неї пхатися, хай розберуться зі своїми копалинами, зі своїм Кавказом, зі своєю вертикаллю влади, зі своїм Далеким Сходом. Можливо, з цих випробувань і викликів народиться щось змістовне. Просто нам не сюди. А куди? Вибору особливого немає. Незрозуміло навіть, навіщо його шукати, якщо історична логіка й нинішня прагматика підказують єдиний можливий напрямок – ЄВРОПА.

Слід завчити: українське = європейське. Завчити не на рівні молитви чи мантри, яка ні до чого не зобов'язує, а чіткої послідовності дій, що забезпечать реальне просування туди, як критерій оцінки тих чи інших рухів. Це означає, що без українськості не може бути європейськості й навпаки. Українізацію слід визнати справжньою, якщо вона спирається на європейські традиції, бо ритуальне плекання рушника з вишиванкою тягнеться з радянських часів і, як переконливо доводить практика, саме по собі ніяк не перешкоджає втраті ідентичності.

Що ще? Усі гасла, які були дискредитовані чи здевальвовані попередньою владою, спробувати наповнити реальним змістом. Налагодити діалог із сусідами, передусім західними. Дати зрозуміти їхнім суспільствам, що їм є на кого тут розраховувати як на притомних партнерів, наразі хоча б за діалогом. І дати зрозуміти власному народові, що є сила, для якої патріотизм – це не набір ностальгійних стереотипів, а дорожня карта модернізації.

Без такої бази, без достатнього ідеологічного обґрунтування всі зусилля з реформування економіки, управління, судочинства, соціальної сфери будуть приречені: їх просто не буде кому впроваджувати за браком достатньо мотивованих, сучасних, освічених кадрів.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ = УКРАЇНСЬКЕ

Відтак слід розглянути рівняння, помінявши місцями члени. Українізацію потрібно просувати не з якихось сентиментальних міркувань (хоча з

ними теж доводиться рахуватися), а через її розуміння як інструменту входження, точніше, повернення до Європи.

Так, функція держави – захист прав її громадян. В такому разі, вочевидь, перш ніж говорити про права меншості, слід згадати про захист прав більшості. Хіба українська мова за роки помаранчевої влади стала насправді державною? Хіба україномовний громадянин може гарантовано дати собі раду, послуговуючись рідною мовою, по всій території країни? Звернутися українською до суду в Харкові? Здобути освіту в україномовному закладі (не формально, а по суті) в Донецьку? Придбати українську газету чи книжку в Дніпропетровську? Будьмо відвертими, російськомовні навряд чи зустрінуть симетричний спротив у західних «бастіонах бандерівців».

Але йдеться не лише про захист прав українців від фактичної дискримінації, а й про прагматичніші речі. Російська культура ніколи не сприятиме конкурентоспроможності України у світі. Її прояви на цій території за незначними винятками приречені бути вторинними (якщо не провінційними), а майже всі, хто в ній відбувся, рано чи пізно прагнуть відбутися саме в Росії, як це сталося з видатними російськими митцями українського походження – від Ахматової та Булгакова до новітніх режисерів, продюсерів та попзірок. У зворотному ж напрямку каламутною хвилею котиться чомусь не висока російська культура, а її примітивізована, люмпенізована версія.

Українська потребує негайної системної, а не фрагментарної, не епізодичної підтримки (на кшталт дублювання фільмів у прокаті). Не треба в жодному разі забороняти російську мову (хоча саме цим лякають на Сході одні, а відлякують на Заході інші). Слід лише забезпечити доступ до українського продукту скрізь на території України. Громадянин повинен мати вибір: книжки, кіно, преса. Він має піти до будь-якої владної установи й звернутися до чиновника українською й ба-

жано отримати відповідь тією самою мовою. Інструменти такої політики навіть не треба спеціально випрацьовувати: достатньо адаптувати заходи з практики європейських країн чи, приміром, Канади, де постоїла проблема захисту від тотального витіснення однієї мови іншою. Держава може й повинна створити систему прозорих стимулів для бізнесу, якому має стати цікаво робити україномовний продукт. Шоу-бізнес, кіно, телебачення, радіо, преса, книговидавництво – ось пріоритетні галузі, що чекають на такі механізми стимулювання. Україномовний продукт не зможе до кінця витіснити, скажімо, російськомовний – це й небажано. Але українець має отримати гарантоване право вибору. Це, здається, й називається Європою. І цим навряд чи когось налякаєш.

ЧИ Є ВИКОНАВЦІ?

Хто може взяти на себе таке завдання? Аналізуючи поведінку різних політичних сил напередодні відставки уряду, доводиться викреслювати кандида-

НЕ ТРЕБА ЗАБОРОНЯТИ РОСІЙСКУ МОВУ. СЛІД ЛИШЕ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДОСТУП ДО УКРАЇНСЬКОГО ПРОДУКТУ СКРІЗЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

тів на виконання непосильної місії одного за іншим. Поведінка «патріотів» уже нікого не дивує. Насторожують мовчання і бездіяльність Тимошенко. Маргіналізація її як політика неминуча, якщо вона не запропонує суспільству відповідної платформи. Саме тепер усе, що було викладено вище, їй під силу. Час підтвердити щирість гасел, під якими вона йшла на вибори.

Немає потреби турбуватися про Юлію Володимирівну, вона якось дасть собі раду. Проте провал Тимошенко як лідера української опозиційної сили означатиме провал українського європейського проекту, принаймні на цьому історичному етапі. ■

Ліцензія МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ЛБ № 108910 від 19.07.2005

HARARUK

www.hararuk.com

Сисадміні

Слідом за Віктором Януковичем на Банкову прийшли люди, які підводитимуть «базис» під президента. Незнайомих обличчя у переліку нових президентських апаратників немає, тож деякі лінії внутрішньопартійного протистояння вже можна передбачити

Автор:
Наталія
Гейчук

Якщо короля грає почет, то президента значною мірою його адміністрація. І хоча ні в Конституції, ні в жодному законі статус цього органу досі не визначений, за впливовістю він може конкурувати з будь-яким інститутом державної влади.

Адміністрацію президента створив Леонід Кравчук для здійснення повноважень глави держави, і за часів його президентства вона виконувала переважно функції канцелярії, а прізвище її керівника Миколи Хоменка, на відміну від його наступників, невідоме широкому загалу. Проте пізніше з'ясувалося, що канцелярію можна перетворити на значно впливовішу структуру. Це безпосередньо залежить від амбіцій особи, яка її очолює, і вміння перебрати на себе певні функції. З приходом на Банкову Дмитра Табачника навіть жартома почали говорити, що Кучма працює президентом в адміністрації Табачника. За словами деяких нинішніх парламентаріїв, Дмитро Табачник тоді започаткував такий метод взаємодії з депутатським корпусом, як проведення особистих бесід з обранцями на Банковій напередодні ухвалення важливих рішень у парламенті. З кучмівських адміністраторів не менш помітними були Володимир Литвин і Віктор Медведчук. За останнього впливовість АП сягнула апогею.

Віктор Ющенко розпочав каденцію з декларування намірів повернути Адміністрації статус лише допоміжного органу, що виконує канцелярську роботу. І наперед змінив назву на Секретаріат. Передбачалося, що реорганізована інституція стане потужним експертно-аналітич-

ним центром, який готуватиме для президента програми економічних та соціальних реформ. На роботу в Секретаріат збиралися запросити випускників іноземних ВНЗ і знаних науковців. Але перші керівники Секретаріату президента Олександр Зінченко та Олег Рибачук так і не змогли реалізувати задумане. А з приходом на Банкову Віктора Балоги структура знову включилася в боротьбу за владу, причому тепер битва здебільшого точилася навколо повноважень Кабміну і безпосередньо з керівником уряду. Президентський Секретаріат почали називати другим Кабміном, а численні заступники Балоги з'являлися з коментарями у ЗМІ частіше за самого президента.

Віктор Янукович також почав із реорганізації своєї служби. Крім зміни вивіски, він пообіцяв 20-відсоткове скорочення штату АП і витрат на його утримання. Утім, ще не розпочавши чистки, Янукович уже встиг створити два додаткових комітети: з економічних реформ та антикорупційний, на які покладається виконання тих самих експертно-аналітичних функцій. На ключові посади призначено досвідчених бюрократів, а керівником — людину, яка піднімалася кар'єрними сходами безпосередньо в цій будівлі під пильним наглядом видатних адміністраторів Литвина та Медведчука і досконало опанувала відповідні методи роботи. Загалом складається враження, що у стінах Адміністрації Янукович спробував створити власне угруповання ПР із найвідданіших йому регіоналів. ■

Продовження
читайте на стор. 22–23

ФОТО: УНІАН

Сергій Львовчкін
Керівник
Адміністрації
президента

Механізм дії президентської Адміністрації Львовчкіну добре відомий: у 1999 році він прийшов до Леоніда Кучми науковим консультантом, а пішов звідти в ранзі першого помічника президента. Ще раніше був радником губернатора Донецчини Віктора Януковича, тож не дивно, що той, вдруге очоливши Кабмін, прихистив молодого чиновника, призначивши керівником апарату прем'єра. Щоправда, недоброзичливі таку прихильність пояснюють обізнаністю батька Львовчкіна (керував Департаментом з виконання покарань) із темними сторінками біографії Януковича. Вагу в Партії регіонів Львовчкін наростив досить швидко – зараз є заступником лідера. Має на головного регіонала значний

Ірина Акімова
Перший заступник
голови АП

Економіст-теоретик, міністр економіки тіньового уряду Януковича. До обрання в парламент очолювала аналітичний центр «Бюро економічних та соціальних технологій», Інститут економічних та політичних консультацій, аналітично-дорадчий центр ООН «Блакитна стрічка» (об'єднання міжнародних та українських експертів). Сповідує лібералізм в економіці й виступає, принаймні на словах, за зменшення регуляторної ролі держави. Акімова в ПР представляє групу Ахметова і, вочевидь, призначена для зрівноваження впливу голови АП.

В Адміністрації відповідатиме за економічний блок, даватиме експертну оцінку економічним рішенням парламенту та висловлюватиме критичні зауваження на адресу уряду, звісно, якщо його очолить не представник регіоналів. У перший робочий день вже встигла заперечити чутки про входження України до Митного союзу з Росією, Казахстаном та Білоруссію: **«Поскольку Таможенный союз прямо противоречит и будет очень сильно осложнять членство Украины в ВТО, то на сегодняшний день, да и на завтрашний, и на послезавтрашний, этот вопрос стоять не может... Украина будет выстраивать свою таможенную политику таким образом, чтобы способствовать по мере возможности вступлению других стран СНГ – не членом ВТО – в Таможенный союз России, Казахстана и Беларуси».**

вплив, скрупульозно відфільтрує охочих поспілкуватися з Януковичем, часом провокуючи внутрішні конфлікти. Регіонал Василь Грицак навіть звинувачував Львовчкіна в намаганні узурпувати владу в партії підпорядкувавши більшість обласних організацій, зокрема у столиці, щоб згодом особисто її очолити.

Суперечки із соратниками у Сергія Львовчкіна виникали і з політичних питань, приміром, щодо створення коаліції з БЮТ. Львовчкін належав до «партії війни», що виступала категорично проти, тоді як інше угруповання на чолі з Андрієм Ключевим узгоджувало проект нової Конституції під широку коаліцію. А з'ясування стосунків із Нестором Шуфричем перетворилися на мордобій – запальному экс-есдекові не сподобався наганяй від Януковича за відсутність у Криму під час перебування там лідера ПР у межах передвиборчої кампанії. Графік поїздок складав Львовчкін, і про візит до Криму лідера Шуфрича не повідомили.

У Партії регіонів новий голова АП разом з Юрієм Бойком має свою групу впливу, яку пов'язують з олігархом Дмитром Фірташем. Попри внутрішньопартійні конфлікти, які так чи інакше породжує Львовчкін, Янукович цінує його відданість, і призначення головою АП красномовно це підтверджує. Схоже, з переїздом на Банкову стараннями Львовчкіна новий президент стане для багатьох однопартійців практично недосяжним.

Яким адміністратором буде Львовчкін, можна судити з його висловлювань на адресу свого попередника Віктора Балоги:

«Моє відчуття, що Ющенко реально стає президентом... коли він призначив головою Секретаріату Віктора Балогу, який віддає перевагу жорсткій моделі керування».

Ганна Герман
Заступник
голови АП

Головний зв'язковий Віктора Януковича із медіа з 2004 року. Тоді Герман відкрила, що він, як Африка, зовсім не такий, яким його знають, і намагалася переконати в тому інших. Поступово нарощувала свою впливовість у таборі регіоналів, і зараз коментарі лідера біло-блакитних у ЗМІ з'являються тільки після її редагування, а рядові депутати ходять на ефіри за складеним нею графіком. Обіцяла після перемоги Януковича повернутися в журналістику, проте, схоже, державна служба виявилася спокусливішою.

На новій посаді й далі курируватиме інформаційний напрям і вже особисто зайнялася пошуком прес-секретаря для свого шефа. Збирається працювати з президентом напряму, в обхід свого безпосереднього керівника Сергія Львовчкіна. Загалом своїм призначенням була не дуже задоволена, оскільки, на відміну від Януковича, «любить говорити і зустрічатися з журналістами». Проте навряд чи слід очікувати, що Герман дотримається власної позиції щодо ролі чиновників президентської Адміністрації: **«Основним фігурантом у Секретаріаті має бути президент, а решта повинні бути сірими мишками, які тихенько працюють на користь державної справи».**

Олег Рафальський

Заступник голови АП – керівник головного управління управління документального забезпечення

Науковець і досвідчений бюрократ. У 1999 році партія «Демократичний союз», яку він очолював, була в групі підтримки кандидата у президенти Леоніда Кучми. У 2003-му Рафальський перейшов на роботу в Адміністрацію Кучми керівником управління з питань внутрішньої політики.

За другого прем'єрства Януковича (2006–2007 роки) працював заступником керівника його апарату. Двічі безрезультатно намагався потрапити до парламенту – у 2002 році від блоку «Демократична партія – Демократичний союз», у 2006-му – від блоку «НЕ ТАК» Кравчука – Медведчука. Долучився до роботи депутатів як перший заступник керівника апарату фракції Партії регіонів.

В адміністрацію президента Рафальського відправили не випадково – досвідчений чиновник має допомогти відновити колишню міць цієї структури. Можливо, його слова, сказані у 2005 році, стануть пророчими: «Я і по сию пору горжусь, что работал в АП. Это была сильная структура. Многие из того, что сейчас делается в переименованном Секретариате, мне не по душе, что-то там не то... Не стоило так ломать ту систему организации работы, и я уверен, что к той системе еще вернутся».

Станіслав Скубашевський

Заступник голови АП – керівник головного управління з питань регіональної та кадрової політики

Перевірений донецький кадр Януковича, одна із наближених до нього осіб. Колишній комсомолец і партпрацівник, керував апаратом Донецької облдержадміністрації за губернаторства Януковича. Після підвищення шефа переїхав за ним до Києва й очолив патронатну службу прем'єра. З 2006 року – народний депутат від Партії регіонів. Скубашевського вважають людиною, яка не належить до будь-якого з угруповань у фракції, він особисто відданий лідерові. На новій посаді Януковичу знадобляться не тільки його організаційні здібності й здатність знаходити спільну мову з керівництвом регіонів, а й уміння забезпечити президентові надійний тил. На цю людину Янукович зможе покластися без вагань.

Екс-регіонал Тарас Чорновіл характеризує Скубашевського так: «До Януковича ніхто не близький. Янукович – вовк-одинак. У нього є певна група людей, які від нього персонально нічого не хочуть, які йому нічого не нав'язують, і цих людей він поважатиме. Це такі люди, як Станіслав Скубашевський. Вони на ньому не наживаються, вони на ньому не спекулюють... Ці люди ще можуть до нього зайти, щось йому сказати, і він до цього ставитиметься адекватно».

Юрій Ладний

Заступник голови АП – керівник головного управління управління державного протоколу і церемоніалу

Кар'єрний дипломат, працював у посольстві України в США, пізніше в протоколі Адміністрації президента Кучми. За часів другого прем'єрства Віктора Януковича вже очолював його протокольну службу. Не полишив його і в скрутну опозиційну пору, понад те, взяв шефство над усією фракцією Партії регіонів як заступник керівника її апарату в парламенті. Можливо, саме Ладному Янукович завдячує відсутності останнім часом на офіційних заходах ляпів на кшталт пригощання цукерками президента Росії та голови його Адміністрації під час параду в Києві восени 2004 року. Хоча сам головний церемоніймейстер стверджує, що лідер регіоналів його порад не потребує: «Виктору Федоровичу не нужно подсказывать. Он огромное внимание уделяет деталям, в том числе и в официальных церемониях, к примеру, процедуре инспекции почетного караула и приветствия флага. Премьер разбирается во всех протокольных тонкостях, все-таки у него огромный опыт».

Андрій Кравець

Керівник Державного управління справами

Новий завгосп президента – особа малопомітна. У 2004 році був гендиректором кіноцентру «Зоряний», у якому на час президентських виборів розташувався штаб Януковича. За другого прем'єрства Януковича Кравець перебрався в уряд на посаду заступника міністра Кабміну. У 2007-му був обраний до парламенту. Депутатський період пересидів тихо – за два роки жодного виступу, жодного законопроекту. Має дружні стосунки з Львовичкіним. У підпорядкуванні Кравця відтепер велике та неспокійне господарство, і не виключено, що невдовзі деякі державні санаторно-курортні заклади буде перенесено відповідно до спортивно-культурних уподобань представників нової влади.

Про свою малопомітну роботу в парламенті казав ось що: «Я Керівник секретаріату Партії регіонів і маю величезний обсяг роботи, яким займаюся... У Партії регіонів є різні парламентарії: одні розробляють закони і виступають, натомість інші беруть участь. Але заробітну плату отримують усі».

РЕформений цинізм

В часи попередніх правлінь Віктора Януковича чиновники з його команди лобіювали преференції «правильним» підприємствам, вирішуючи бюджетні проблеми за рахунок простих платників

Автор:
Вілен
Веремко

Якою буде економічна політика держави у випадку, якщо Партія регіонів вдасться створити нову парламентську коаліцію і сформулювати пропрезидентський уряд? Намагаючись сформулювати більш-менш точний прогноз, політологи й економісти вивчають передвиборчу програму Віктора Януковича й аналізують заяви Миколи Азарова та Ірини Акімової (ключових спікерів ПР з економічних питань), згадують політику регіоналів у 2006–2007 роках (тоді Віктор Янукович очолював Кабмін і справився на більшість у Верховній Раді). Однак цей матеріал не забезпечує точності прогнозів. Адже програми і декларації часто забуваються після виборів – до речі, після перемоги Віктора Януковича Партія регіонів відмовилася підтримати свій же законопроект про поліпшення соціальних стандартів. Проектувати ж економічну політику уряду 2006–2007 років на нинішню ситуацію навряд чи доцільно, оскільки три з половиною роки тому ПР була зайнята не так реформами, як боротьбою за владу.

А ось перше прем'єрство Віктора Януковича (листопад 2002-го – грудень 2004-го) цілком може слугувати орієнтиром для оцінки ймовірних дій регіоналів, певна річ, із поправкою на те, що в умовах кризи доведеться вирішувати дещо інші завдання. Перша каденція лідера ПР багатьом запам'яталася ідеєю створення ЄЕП із Росією та Казахстаном, організації газотранспортного кон-

сорціуму з РФ і реверсом нафтопроводу Одеса – Броди. Але ці події мали радше геополітичний характер. У сфері реальної економіки також відбувалися знакові процеси.

ДОБРИ НАМІРИ

Держбюджети 2003–2004 років Кабмін під керівництвом Віктора Януковича (нагадаємо, що фінансовий блок очолював Микола Азаров, який зараз претендує на посаду прем'єр-міністра) розраховував на підставі песимістичних макроекономічних прогнозів, тобто доходи держави свідоомо знижувалися. При цьому наповнення скарбниці відбувалося в найкращих командно-адміністративних традиціях: Мінфін ставив план перед ДПАУ, податківці витискали кошти з реального сектору. Приміром, у грудні 2002 року парламент ухвалив у другому читанні проєкт держбюджету, розроблений профільним комітетом Верховної Ради з видатками в 54,2 млрд грн. Однак цей документ Кабмін розкритикував, домігшись їх зниження до 52,055 млрд грн. Фактично ж у 2003-му з бізнесу вдалося витиснути 55,9 млрд грн.

Бажанню перестраховатися, занизивши доходи держбюджету-2003, почасти було продиктоване податковою реформою, точніше – зменшенням ставок деяких податків (про повноцінну реформу, що передбачає лібералізацію методів нарахування податків та зборів, не йшлося). Зокрема, наприкінці 2002-го було знижено податок

на прибуток підприємств із 30% до 25% (нова ставка почала діяти з 1 січня 2004-го). На порядку денному Верховної Ради стояли питання про введення 13% ставки податку на доходи фізосіб (до 2003-го діяла прогресивна шкала – залежно від рівня доходів платника ставка коливалася в діапазоні 10–40%), а також зниження ПДВ.

Уже на початку березня 2003-го Микола Азаров оголосив про проведення податкової реформи, назвавши зниження податку на прибуток підприємств її першим етапом. «Наступний крок – прийняття Закону «Про оподаткування фізичних осіб», – заявив тоді Микола Янович. – У квітні Верховна Рада має ухвалити зміни до Закону «Про податок на додану вартість», якими передбачається, зокрема, зниження ставки ПДВ з 20% до 15%, а в травні може бути проведена податкова амністія». При цьому компенсатором бюджетних втрат від цих заходів мало стати скасування податкових пільг.

РОЗМІР МАЄ ЗНАЧЕННЯ

З розрекламованих ініціатив уряду Віктора Януковича було реалізовано лише одну, та й то із запізненням: у травні 2003 року уніфікували ставку податку на доходи фізосіб на користь товстосумів (з 1 січня 2004-го українці зобов'язали перераховувати до держбюджету 13% доходів незалежно від їхнього рівня). На цьому податкова реформа і заглохла. Почалися точкові коригування законодавства задля збільшення

РЕТРОСПЕКТИВА. Економічна політика прем'єра Віктора Януковича (перша каденція)

21 листопада 2002 року
Віктора Януковича призначено прем'єр-міністром

24 грудня 2002 року
Верховна Рада знизила ставку податку на прибуток підприємств із 30% до 25%

26 грудня 2002 року
Введено заборону на виконання бюджетних зобов'язань у негрошовій формі та реструктуризацію боргів підприємств із податків та зборів

16 січня 2003 року
Верховна Рада ухвалила нові Цивільний та Господарський кодекси

ЕНЕРГЕТИКА МОМЕНТУ.
Екс-голова ДПАУ —
перший претендент
на прем'єрське крісло

бюджетних надходжень. У першу чергу пільги втратили дрібні підприємці: у червні 2003-го було скасовано спеціальний торговий патент у 14-ти регіонах, придбавши який торговці звільнялися від більшості податків. Причому цю ініціативу реалізували не окремим законом (що, поза сумнівом, викликало б резонанс), а малопомітним рядком у законі про зміни до держбюджету. Підготуватися до скасування спецпатенту підприємці не встигли. Крім того, податківці розгорнули кампанію з добровільно-примусового вилучення спецпатентів у середині бюджетного року, не чекаючи закінчення терміну їхньої дії. Закон, що нібито не мав зворотної сили, на практиці виявився дишлом.

При цьому податкові пільги для «правильних» підприємств було збережено. Йдеться насамперед про преференції суб'єктам спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. До речі, пізніше Мінфін офіційно визнав, що в 1998–2005 роках органи управління СЕЗ і ТПР, що працювали у зв'язці з місцевою владою, надали бізнесу податкових, митних, валютних та інших привілеїв на суму понад 8,4 млрд грн. Цей показник майже втричі перевищив інвестиції в СЕЗ і ТПР за сім років. Понад 70% продукції компанії-пільговики реалізовували в Україні, а частка преференцій з мита і ПДВ при імпорті становила 72%. По суті, більшість СЕЗ і ТПР були банальними дірками в митному кордоні держави, а не інструментами залучення інвестицій у депресивні регіони. За інформацією экс-міністра фінансів Віктора Пинзеника, ліквідація податкових спецрежимів у 2005 році дала змогу залучити до держбюджету 12 млрд грн. А ось уряд Віктора Януковича не тільки не чіпав СЕЗ і ТПР у 2003-му (що було б логічно з огляду на заяви Миколи Азарова про ліквідацію пільг), а й спро-

ФОТО: PHL

22 травня 2003 року

Ставку податку на доходи фізосіб уніфіковано: 13% — з 1 січня 2004-го, 15% — з 1 січня 2006-го

22 травня 2003 року

Скасування спеціальних торгових патентів, оплачених підприємцями до кінця року, в 14-ти регіонах

Червень 2003 року

З подачі Кабміну президент ветовав закон про зниження ставки ПДВ

9 липня 2003 року

Закон про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування примусив спрощенців платити відрахування до Пенсійного фонду з 1 січня 2004 року

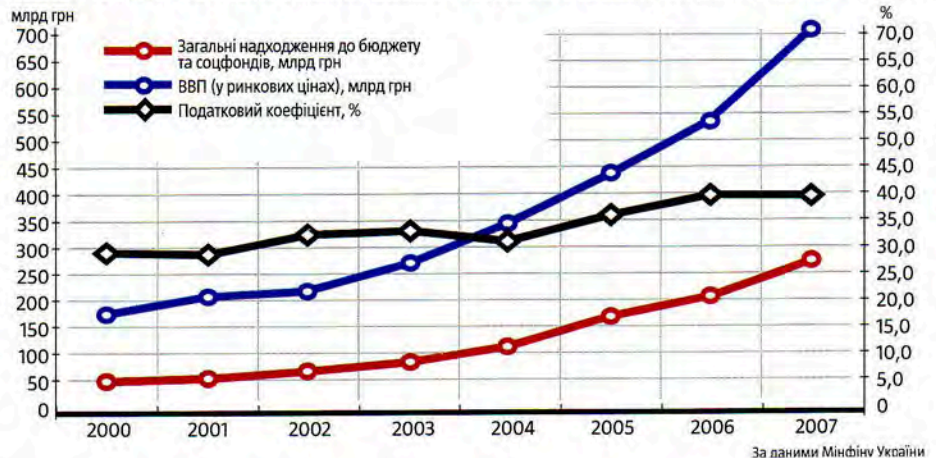
бував їх реанімувати в 2006-му. Щоправда, робилося це під гаслами нової концепції СЕЗ, так би мовити, з урахуванням помилок минулих років. Але ж слова можуть розходитися зі справами і в прагматичних політиків. До речі, з приходом нової влади знову заговорили про реанімацію зон.

ФІСКАЛЬНЕ УСКЛАДНЕННЯ

У першу прем'єрську каденцію Віктора Януковича під загрозою ліквідації опинилася спрощена система оподаткування. «Малий бізнес має зрозуміти головне: ми пішли на зниження податкового пресу і максимально спростили адміністрування податків. У цих умовах не може існувати кілька систем оподаткування», – обгрунтував Микола Азаров нову ініціативу, не чекаючи реалізації попередніх. Для початку планувалося зобов'язати всіх спрощенців платити ПДВ, а ставку єдиного податку підвищити з 6% до 8%. Певний час громадські організації підприємців протистояли Кабміну, але в підсумку цю ініціативу було втілено в проєкті держбюджету на 2004 рік. Крім того, уряд запропонував утричі збільшити вартість торгового патенту (для тих, хто працював на загальній системі оподаткування) – з 10–320 грн до 30–960 грн, а також ставки єдиного і фіксованого податків для підприємців – фізичних осіб – відповідно з 20–200 грн до 200–600 грн та з 20–100 грн до 100–300 грн.

Таким чином у 2003 році за рахунок підприємців, не пов'язаних із владою, Кабмін планував перекрити бюджетні втрати від зниження податку на прибуток підприємств і податку на доходи фізосіб – орієнтовно 4–5 млрд грн. Але насправді за рахунок збільшення бази оподаткування (наслідок зниження ставки) доходи від податку на прибуток у 2004-му не лише не зменшилися, а й зросли до 12,6 млрд грн – плюс 0,9 млрд грн рік до року. На щастя, у процесі прийняття бюджету бізнесу вдалося обсто-

РІВЕНЬ ФІСКАЛЬНОГО ТИСКУ. Динаміка податкового коефіцієнта (відношення бюджетних надходжень до ВВП)

яти свої права – норми, що фактично ліквідували спрощену систему оподаткування, було вилучено з документа. Напередодні президентських виборів 2004 року Віктор Янукович не ризикнув зачепити інтереси 1,7 млн спрощенців.

ВІЧНИЙ ПДВ

Окрема історія – реалізація обіцянок пана Азарова щодо зниження ставки ПДВ. У червні 2003 року відповідний закон ухвалили, але з ініціативи народного депутата Сергія Терехіна, а не Кабміну. Документ передбачав зниження ПДВ із 1 січня 2004-го до 17%, а з 1 січня 2006-го – до 15%. Уряд же рекомендував президентові Леоніду Кучмі вето вати цей закон, що й було зроблено в серпні 2003-го. У вересні законодавці врахували низку поправок гаранта і знову прийняли документ. Але позиція Кабміну не змінилася: знижувати ставку ПДВ не можна, а проєкт держбюджету-2004 краще розраховувати на старій податковій базі. Мовляв, імплементація закону зменшить доходи держави на 2 млрд грн (наслідок зниження ставки), ще 1,5 млрд грн скасування втратить від підвищення порога реєстрації підприємців як платників ПДВ до 300 тис. грн. При цьому не враховувався той факт, що закон містив норми,

покликані поліпшити адміністрування ПДВ, що привело б до збільшення бюджетних надходжень. Леонід Кучма вето вав документ повторно.

Незабаром Микола Азаров повернувся до питання зниження ПДВ. «З 1 січня 2005-го ставка податку буде на рівні 17%», – пообіцяв чиновник, підкресливши, що відповідний проєкт закону зареєстровано у Верховній Раді. Однак віз і нині там. Натомість Кабмін узявся шукати способи збільшення доходів держави за рахунок платників ПДВ. Зокрема, стала жорсткішою процедура відшкодування цього податку, також було скасовано пільги з операцій продажу періодичних видань, ліків, нового житла фізособам, торгівлі земельними ділянками, надання медичних послуг (окрім затверджених переліком Кабміну) та низку інших. Частково ці пільги було відновлено.

Апофеозом фіскальних ініціатив стала ідея добровільно-примусового оформлення заборгованості держави з ПДВ облігаціями на 1,926 млрд грн, термін погашення – п'ять років (по 20% щоріку) під 8% річних у гривні. Компанії, що втратили надію отримати свої гроші в найближчому майбутньому, погоджувалися на умови уряду, хоча дохідність його паперів відповідала

Близько 2 млрд грн заборгованості з ПДВ оформили неліквідними облігаціями

Відкати при поверненні ПДВ сягали 40%

РЕТРОСПЕКТИВА. Економічна політика прем'єра Віктора Януковича (перша каденція)

9 вересня 2003 року

Уряд запропонував підвищити вартість торгового патенту й фіксованого податку втричі. Під тиском підприємців ВР не підтримала цієї ініціативи

Листопад 2003 року

Близько 2 млрд грн заборгованості держави з ПДВ оформлено облігаціями

1 січня 2004 року

Місцеві органи влади не готові до визначеної законом реєстрації підприємств за принципом єдиного вікна

Січень 2004 року

Стає жорсткішою процедура митного оформлення вантажів

рівню інфляції, а продати їх можна було тільки з великим дисконтом – до 40% вартості номіналу. Втім, приблизно стільки само компанії платили податківцям (певна річ, неофіційно) за своєчасне відшкодування ПДВ. Крім того, ДПАУ вимагала від підприємців ще й... сплачувати податок на прибуток при продажу ПДВ-облігацій. Неподобство тривало до вересня 2004-го, доки фіскали таки не погодились, що позаяк облігації продають за ціною, не більшою від номіналу, то податок на прибуток не стягується. А враховуючи той факт, що борг держави перед платниками ПДВ у кілька разів перевищував вартість облігацій, ДПАУ шукала й інші можливості «оптимізувати» відшкодування цього податку. Зокрема, за допомогою взаємозаліків, всупереч законодавству погашаючи за рахунок боргів держави з ПДВ зобов'язання підприємств перед держструктурами.

ЯКЩО ДУЖЕ ХОЧЕТЬСЯ

У 2003–2004 роках ПДВ був найкорумпованішим податком, адміністрування якого потребувало кардинальних реформ. У грудні 2003-го тодішній голова бюджетного комітету ВР Петро Порошенко зазначав: «Якщо за підсумками восьми місяців нинішнього року бюджетні надходження з ПДВ зросли на 8% (порівняно з аналогічним періодом минулого), то сума, пред'явлена

до відшкодування, – на 50%. Це гарантоване й чітке підтвердження того, що за довідками податкової компенсують гроші, які ніколи до бюджету не надходили». Експерти стверджували, що передусім потрібно було створити умови, за яких самі податківці не зможуть відшкодувати ПДВ вибірково, за відкати. Але

В ПЕРШУ ПРЕМ'ЄРСЬКУ КАДЕНЦІЮ ЯНУКОВИЧА ПІД ЗАГРОЗОЮ ЛІКВІДАЦІЇ ОПИНИЛАСЯ СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ

реформаторські ініціативи були невідгідні чиновникам. Натомість у фінансовому блоці уряду визрівали унікальні ідеї.

Так, ще наприкінці 2003 року Мінфін і ДПАУ виступили з ідеєю введення ПДВ-рахунків. Їхня суть полягала в тому, щоб підприємства перераховували ПДВ на спеціальні рахунки, що виключило б відшкодування податку фіктивним фірмам. Проте в межах цієї системи бізнесу довелось б сплачувати ПДВ щодня, а не щомісяця, а це – вимивання обігових коштів. Ідею не підтримали у фінансово-банківському комітеті ВР, але уряд знайшов підтримку в особі президента Леоніда Кучми. У березні 2004 року своїм указом він зобов'язав уряд увести ПДВ-рахунки вже з 1 липня, а за деякий час навіть наблизив дату введення спецрахунків – 1 квітня. На виконання указу Кабмін розробив відповідну постанову. І це при тому, що таку норму можна було ввести тільки законом. На щастя, незабаром Леонід Кучма, взявши до уваги позицію реального сектору та громадських організацій, скасував свій указ.

ДОБРЕ ЗАБУТЕ СТАРЕ

Загалом перший уряд Віктора Януковича запам'ятався відсутністю системного підходу до проведення реформ, ухвален-

ням кулуарних рішень, покликаних не так розвивати бізнес, як залучати кошти до бюджету і розподіляти їх у ручному режимі. Зокрема, це стало причиною гучного виходу з Кабміну на початку 2004 року голови Держкомпідприємництва Інни Богословської та міністра економіки Валерія Хорошковського. «Було багато незгод із політикою першого віце-прем'єра, міністра фінансів і всіх тих людей, які звикли у виконавчій владі працювати під килимом, без осмисленого плану дій, без колективної роботи, із застосуванням адміністративного тиску», – пояснювала тоді своє рішення Інна Богословська. За її словами, дії Мінфіну були спрямовані на посилення фіскального тиску на бізнес, запровадження жорстких адміністративних процедур управління бізнес-процесами, відхід від принципів і правил ведення ринкової економіки на користь адміністративної системи. У таких умовах роль окремих членів уряду зводилася лише до беззаперечного виконання прийнятих керівництвом рішень без будь-якого обговорення, як цього вимагають закон і здоровий глузд. Згадуючи про реформу спрощенки, голова Держкомпідприємництва нарікала: «Я запропонувала обговорити ці питання за круглим столом. Азаров навіть дав вказівку створити робочу групу. Фахівці Держкомпідприємства і я особисто витратили багато часу на те, щоб узгодити позиції з Мінфіном. Але, виявляється, все це було зроблено, щоб руки зайняти. Тому що в цей самий час інша група, якій довіряв перший віце-прем'єр, написала той кошмар щодо спрощеного оподаткування, який потрапив до бюджету. Це якась маніпуляція». Інна Богословська назвала таку політику «азаровщиною». У 2010 році це визначення, що стало загальним, звучить особливо акцентовано. ■

За час існування СЕЗ і ТПР бізнес отримав 8,4 млрд грн необґрунтованих преференцій

АДМІНІСТРАТИВНІ БАР'ЄРИ. Реєстрація підприємств в Україні

За даними Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (ІФК)

3 лютого 2004 року

Всупереч мораторію на створення нових СЕЗ і ТПР введено пільгові режими оподаткування в шести технопарках

Березень 2004 року

Кабмін ініціював введення ПДВ-рахунків. Ідею підтримав президент Леонід Кучма, однак її не було реалізовано внаслідок масових протестів бізнесменів

17 червня 2004 року

Скасовано мораторій на затвердження нових проектів у СЕЗ і ТПР

1 грудня 2004 року

Верховна Рада висловила недовіру уряду

Війни букіністів

Хто й навіщо захопив приміщення книгарні «Сяйво»

Автори:
Богдан Буткевич,
Ігор Петренко,
Андрій Лаврик

Джерела, втаємничені у ринок силового перерозподілу власності, та кремезні парубки, причетні до захоплення приміщення столичної книгарні, розповіли **Тижню**, хто стоїть за нападом. Власне, вони підтвердили підозри громадськості: на магазин у центрі Києва буцімто поклав око родич мера Вячеслав Супруненко, чий брат Олександр входить до парламентської

фракції новообраного президента Віктора Януковича. Прикметно, що на захоплення рейдери пішли аkurat за день після проголошення Віктора Федоровича «гарантом» – 19 лютого. (Вирішили, що з приходом «своїх» людини до влади вже немає сенсу рефлексувати з приводу пристойності?) Народні депутати Кирило Куликов та Володимир Яворівський (голова Національної спілки письменників), які спробували протистояти рейдерам, відчували, як воно бути в опозиції до влади, – їх побили. Міліція виконувала роль статистів.

ОПЛОТ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Книгарня «Сяйво» – це не просто нерухомість у найпрестижнішому місці країни – столичній Бессарабці. Будинок, у якому розташоване «Сяйво», зводили в сталінські часи. Тут мешкала творча еліта, наприклад, Остап Вишня. Поруч, на розі Хрещатика та Богдана Хмельницького, була ще одна книгарня – «Пропагандист» (у народі – «Пропагандон»). І якщо до «Пропагандиста» покупці заходили не дуже охоче, то в «Сяйво» за радянських часів стояли черги.

Події навколо приміщення столичної книгарні «Сяйво» викликали чималі резонанс у громадських колах. У своєму розслідуванні **Тижень** зосередився на державній корупції та технологіях захоплення майна, залишивши поза увагою PR-ходи сторін конфлікту щодо захисту «осередку духовності» тощо. Зрештою, книгарня «Сяйво», маючи великі преференції (у вигляді пільгової оренди приміщення), цілеспрямовано просуває книжкову продукцію російського виробництва. Довготермінова пільгова оренда і спричинила постійну боротьбу за це підприємство. Тому захищати потрібно не бізнесменів-книготоргівців, а прозорість прийняття рішень щодо відчуження власності та право на захист від рейдерства. А ця тема має шанс стати значно актуальнішою вже в найближчій перспективі

Досі нижче вивіски «Сяйво» красувалися металеві літери «Книгарня письменників». Організаційно вона входила до структури Спілки письменників СРСР, точніше – до Літфонду, майнового придатка Спілки. «Сяйво» було класичним комуністичним «спецрозподільником» – місцем, де дефіцитний товар продавали «своїм» – людям, наближеним до комуністичної влади. А дефіцитом, при тому доволі гострим, у радянські часи були також книжки.

У «Сяйві», за оксамитовою шпорою, «працювала» окрема кімната, куди пускали лише посвячених. Офіційно – за посвідченням члена Спілки письменників, але користувалися її послугами також співробітники керівних структур Компартії України, КДБ, міськвиконкому (тодішньої мерії). І якщо письменники приходили по рідкісні малотиражні видання Есхіла або Лотмана, то «соціалістична еліта» отоварювалася детективами, фантастикою, книжками про риболовлю й дачне господарство – всім тим, що книжкова галузь СРСР продукувала в дуже обмеженій кількості.

За Михайла Горбачова почалася демократизація, запрацювали видавничі кооперативи, книжковий дефіцит розсмоктувався. Національна спілка письменників України (НСПУ) відокремилася від усесоюзної, а структури Літфонду почали розпадатися. Деякі здобули самостійність від Спілки письменників. Наскільки юридично чисто проходила «боротьба за незалежність» окремих спілчанських Будинків творчості, видавництва й книгарень, зараз сказати непросто. Очевидно те, що НСПУ на чолі з Володимиром Яворівським і досі шкодує про майнові втрати.

У письменницькому середовищі вважали, що книгарня «Сяйво» стала власністю трудового колективу, який очолювала Марина Довга, довголітній директор книгарні. Приміщення залишилося у комунальній власності, книгарня орендувала його на пільгових умовах. Директорка пишалася самостійністю, кілька разів розповідала одному з авторів цих рядків, як їй вдалося відбити спроби НСПУ повернути собі «Сяйво» за допомогою тиску

на мерію. (Тоді, після розпаду СРСР, багато письменників стали народними депутатами – очевидно, хтось із них переймався долею книгарні.)

Спроби оволодіти приміщенням книгарні, однак, не припинялися. Відбиваючи чергові атаки рейдерів з різних боків, 2006 року Марина Довга злягла з серцем і невдовзі померла.

В ОБЛОЗІ

Нині двері й вікна «Сяйва» заварені, всередині книгарні чергують представники нового «законного» власника приміщення. Вони пильнують, щоб орендарі (а це передусім трудовий колектив книгарні та бізнесмен Костянтин Клімашенко) за підтримки залученої громадськості знову не відбили «Сяйва», як це сталося 2 лютого.

Історія спроб захопити крамницю тривала й заплутана. Фактично все розпочалося 2001 року, коли книгарня потрапила у важке фінансове становище, тодішня директорка Марина Довга продала 50% статутного фонду «Сяйва» фірмі «Орфей-1», власниками якої були підприємці Ростислав Корнієнко та Костянтин Клімашенко. Останній відомий як власник мережі «Книжковий супермаркет», що спеціалізується на продажу російських книжок в Україні.

2003 року частка Корнієнка дивним чином перекочувала до третіх осіб. Загальні збори співвласників книгарні натомість виключили пана Ростислава зі своїх лав, повернувши йому його внесок. Але з того часу Ростислав Корнієнко, точніше, ті, хто стоїть за ним, не полишали спроб узяти під контроль приміщення книгарні (навіть у нинішні кризові часи квадратні метри «Сяйва» коштують щонайменше \$3,5 млн). Вони пройшли всі етапи: намагалися купити в працівників закладу частки в статутному фонді; проводили, так би мовити, альтернативні збори співвласників, на яких змінювали топ-менеджмент «Сяйва»; судилися з різних приводів.

Зрештою, наприкінці минулого року комітет із питань комунальної власності Шевченківського району ухвалив рішення не продовжувати з «Сяйвом» пільгової оренди. Крамницю виставили на аукціон. І нерухо-

ФОТО: УІНАН

ПРОРВАВСЯ. «Законний» директор книгарні на пальцях показує, хто у «Сяйві» хазяїн

мість, вартість якої на ринку сягає 28 млн грн, за 2,6 млн грн придбало ТОВ «Абріль-студіо» (власників книгарні до аукціону технічно не допустили). Те швидко віддало приміщення в оренду ТОВ «Українська книга», директором якого цілком законно виявився Ростислав Корнієнко.

Останній усіляко заперечує підозри громади, що затіяв боротьбу за «Сяйво», щоб перепродати комусь приміщення. «Найголовніше – не зруйнувати магазин та товарні залишки, які там ще є», – заявив він, наголосивши, що справжніми рейдерами, на його переконання, є нардепи й працівники крамниці, яким його поплічники нам'яли боки. Ростислав Корнієнко також заперечує,

«МЕНИ БРИГАДИР КАЗАВ, ЩО СЛАВІК ЩЕ 2002-ГО ПОКЛАВ ОКО НА ЦЕ ПРИМІЩЕННЯ»

чує, що отримав книгарню за сприяння влади.

Першими від «орлів» Корнієнка відхрестилися в Шевченківській райадміністрації Києва, яка минулоріч виставила «Сяйво» на аукціон. Мовляв, коли книгарню продавали, голова РДА був у відпустці й нічого не знав. «У Шевченківському районі побудована така система, що без команди та відома Віктора Пилипишина відчужування території або приміщення взагалі неможливе, – стверджує натомість джерело **Тижня**, причетне до розподілу столичної нерухомості. – Тож

ФОТО: УНАН

він на 100% був у курсі всієї ситуації з книгарнею».

Ймовірно, аби реабілітуватися в очах київської громади, 25 лютого Шевченківська райрада анулювала своє рішення про дозвіл приватизувати «Сяйво». Такий крок розкритикував Олесь Довгий – секретар Київміськради і права рука столичного мера Леоніда Черновецького. «PR-хід Пилипишина зі скасуванням приватизації «Сяйва» – чистої води популізм», – обурився Довгий. Секретар міськради звернув увагу на те, що рішення про відміну приватизації «Сяйва» не матиме жодних юридичних наслідків, адже будь-який суд визнає право власників на це приміщення.

Водночас достеменно відомо, що партнером Ростислава Корнієнка в кількох бізнес-проектах раніше виступала Світлана Зоріна – начальник Управління культури Київської міської адміністрації. З іншого боку, джерела *Тижня* стверджують: пан Ростислав давно й близько товаришує з Вячеславом Супрунечком – чоловіком доньки столичного мера Леоніда Черновецького та депутатом міськради від блоку імені тестя. Зацікавленість Супрунечка у вирішенні конфлікту навколо «Сяйва» на користь Корнієнка підтверджує

і той факт, що фахівці з PR, які обслуговують депутата, «супроводжують» історію з книгарнею у вигідному для Корнієнка світлі. Принаймні вони мали необережність похвалитися цим за кухлем пива з редактором відділу розслідувань *Тижня*.

І, врешті-решт, про причетність зятя Черновецького до силового захоплення «Сяйва» говорять... самі рейдери.

КОСТЯ-БОРЕЦЬ, БРАТ ПРОКУРОРА

У невеликій пивниці біля однієї з центральних станцій метро тютюновий дим стоїть стовпом. Не одразу знаходжу потрібну мені людину – чоловік причаївся за крайнім столиком у кутку. Максима можна назвати менеджером із персоналу. Він шукає кадри для одного з найбільших у країні рейдерських угруповань. Олімпійка, білі кросівки, спортивна статура, збиті кісточки рук – усе видає в ньому спортсмена. Він виходець зі столичних околиць, із дитинства займався бойовими єдиноборствами.

Якось знайомий по спортсекції запросив Максима взяти участь у невеличкій акції в Київській області. «Прийшли, всім видали арматуру, сказали, що маємо захопити якийсь заводик, – пригадує Макс. – Підвезли

СТИЧКА.

У боротьбі за приміщення «Сяйва» брали участь і нардепи (на фото Кирил Куликов тримає молодика за барки)

нас автобусом просто до воріт. Ми швиденько вибігли й «оформили» охоронців. Отримав за це 800 грн. На ті часи – трохи більше \$150».

Подібних акцій ставало більше й більше. «Найурожайнішим» був 2007 рік, коли Макс, за його власним зізнанням, заробив собі на квартиру й автівку. А в кінці 2008-го він став «стаф-менеджером». Тобто почав підбирати персонал на замовлення головного бригадира на ім'я Костя.

«Костю ще Борцем називають, його старший брат – заступник прокурора Голосіївського району Києва», – стверджує Максим. Щоправда, конкретне прізвище Макс назвати відмовився. Саме бригада Кості-борця, за словами нашого співрозмовника, захоплювала книгарню «Сяйво». Макс запевнив, що останні три роки це угруповання стаціонарно обслуговує інтереси команди Леоніда Черновецького. «Це все Супрунечко, – говорить Макс. – Мені бригадир казав, що Славик ще 2002-го поклав око на це приміщення».

Інше джерело, втаємничене в нюанси перерозподілу власності по-київськи, підтверджує слова Максима – «Сяйво» справді захоплювала бригада Борця. «Вона діє ще з 2002-го, а з 2006-го – на «підкормці» в Черновецького, – каже наш співрозмовник. – Наприклад, саме вона «зачищала» кіоски в метро. Вона ж викидала Союз дизайнерів України з будинку на Хрещатику, 44. Також вони захопили приміщення на Хрещатику, 25. Цей список можна продовжувати й продовжувати».

Бригада Кості-борця, як стверджує джерело, діє під прикриттям комунального підприємства «Благоустрій». Прикриваючись комунальниками, вони проникають на об'єкт, захоплюють його. «Власне, їхнє керівництво сидить у будівлі КМДА на Хрещатику й вважається співробітниками того ж таки «Благоустрою», – додає інформатор *Тижня*. Зазначимо, що працівники цього комунального підприємства «засвітилися» у більшості силових сутичок із громадськими активістами в Києві, які протестують проти забудови парків та скверів. ■

КУПУЙ VOLKSWAGEN, А ЗАПРАВЛЯТИ ПАЛЬНИМ БУДЕМО МИ!

В автоцентрі «Автосоюз» продовжується сезон подарунків. Відтепер кожен покупець автомобіля Volkswagen у кредит чи лізинг гарантовано отримує паливну картку Shell з сумою на рахунку до 8 000 грн*. Це означає, що ми даруємо до 1000 літрів палива або до 10 000 км! Подарунок надається за підтримки компаній «Порше Лізинг Україна» та «Порше Мобіліті» та діє у мережі АЗС Shell. Те, що партнером акції стала саме мережа АЗС (біля 150 заправок по Україні) підкреслює безкомпромійну орієнтацію компанії на якість: як ім'я Порше, так і Shell є гарантією стабільності та найвищого рівня якості послуг, які вони надають.

Сума на рахунку паливної картки залежить від вартості придбаного автомобіля:

Вартість автомобіля	Сума на рахунку	Кількість літрів
До \$30 000	4 000 грн	500 літрів
Від \$30 000 до \$50 000	6 000 грн	750 літрів
Більше \$50 000	8 000 грн	1 000 літрів

Користуватися паливною картою можна одразу ж, адже подарунок доставляється клієнту разом зі всіма документами після здійснення купівлі автомобіля у лізинг чи у кредит. Клієнти також можуть отримати комбіновані переваги від декількох акцій, наприклад, при купівлі нового Volkswagen Polo у лізинг чи кредит, перші 25 покупок, крім паливної картки, отримують також iPod Touch 8Gb! А при купівлі моделей Golf V, Golf Plus, Golf Variant, Golf VI, Jetta, Touran – комплект зимових коліс.**

Ми раді анонсувати, що відтепер і фізичні, і юридичні особи не тільки мають можливість в будь-який момент без проблем отримати надійне та прозоре фінансування купівлі автомобіля, але й отримати чудові подарунки!*** Пропонуємо здійснити вдалу покупку омріяного автомобіля Volkswagen у лізинг або кредит у нашому салоні!

З повагою, автоцентр «Автосоюз»,
офіційний дилер концерну Volkswagen AG у Києві та Київській області

*Акція діє з 1.01.10 до 31.03.10. Під подарунком розуміється придбання паливної картки за 10 копійок
** Акція діє з 09.02.2010. Кількість комплектів зимових коліс обмежена. Під подарунком мається на увазі придбання за 1,20 грн.
*** Фінансує ТОВ «Порше Лізинг Україна», ліцензія ДержКомФінПослуг СП №378 від 24.07.08 та ТОВ «Порше Мобіліті» ліцензія ДержКомФінПослуг ІКН№58 від 02.07.09

м. Київ, пр-т Московський, 28
тел. (044) 207 07 07
www.avtosojuz.ua

8

зі святом вас, любі жінки!

Femminj
ресторан
франко-італійська кухня

Ми із задоволенням допоможемо влаштувати свято у Вашому домі!

Ви маєте можливість:

- замовити наші смачні страви
- запросити нашого кухаря та офіціантів для обслуговування
- наш сомельє запропонує вино з нашого винного погребу для супроводу обраних вами страв

Ви можете оформити замовлення на організацію та проведення фуршетів та банкетів прямо зараз!

За детальною інформацією звертайтеся до менеджерів ресторану за тел. (067)430-0202

Працюємо для вас
24 години на добу

м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: 279-5462, 279-6822

у житті-як у кіно...

Потоп 2010

Цієї весни МНС очікує в Україні найбільшу з 1979 року повінь

Автор:
Альона
Мельник

фото
УНІАН

Танення величезної кількості снігу, що випав цієї зими, загрожує Україні надзвичайною повінню. Наприклад, на Дніпрі снігозапаси перевищують норму місцями на 193%, на Десні – на 233%, на притоках Середнього Дніпра – на 220–260%. Поверхневими водами вже підтоплені населені пункти в Криму, на Херсонщині, Миколаївщині, Луганщині, Дніпропетровщині та Закарпатті. Крім того, розмито ділянки доріг місцевого значення в Луганській та Миколаївській областях. Урятувати країну від потопу може лише... погода.

СПОДІВАТИСЯ НА ПОГОДУ

Занадто швидке потепління (середня денна температура – понад 5 градусів за Цельсієм) чи опади спричинять «вищу та значно вищу за норму повінь», попереджає МНС. Насамперед

ПОВЕНІ У БЕРЕЗНІ, НАЙІМОВІРНІШЕ, НЕ БУДЕ, АЛЕ ВЕЛИКА ВОДА МОЖЕ ПРИЙТИ У КВІТНІ

підтоплення загрожує Волинській, Донецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській областям та АР Крим (детальніше на карті). Найближчим часом підніметься вода на річках Захід-

ний Буг, Сян, Дністер, Прип'ять, Случ. На Волині та в м. Вилкове (Одещина) вже зараз можливе підтоплення. Загалом у березні МНС очікує п'ять – десять надзвичайних ситуацій природного характеру.

Точного прогнозу погоди на кінець березня – початок квітня ще немає, метеорологи не можуть впевнено передбачити кліматичні умови на такий довгий термін. Але середня температура у березні, за прогнозами, коливатиметься в межах від -1 градуса за Цельсієм на Заході країни до +3,9 градуса в Криму. Тож повені у цьому місяці, найімовірніше, не буде, але велика вода може прийти у квітні.

«Якщо надалі опадів не буде, а температура триматиметься вдень у малому плюсі, а вночі в мінусі, то тала вода поступово просочуватиметься в ґрунт і менше стікатиме в річки», – зазначає начальник відділу гідрологічних прогнозів Гідрометцентру Вікторія Бойко. Великий шар снігу захистив землю від морозів, тож вона може прийняти частину води.

«Цієї зими справді випало більше снігу, ніж у попередні роки, до того ж він досить сильно насичений водою. Коли все розтаватиме, наповненість водойм, звісно, зросте. Подекуди понад норму. Але ситуація не критична, річки переважно

вийдуть на заплаву», – прогнозує Бойко.

Не надто песимістично налаштований і директор Українського науково-дослідного інституту водногосподарсько-екологічних проблем, академік Анатолій Яцик: «Якщо погодні умови залишатимуться такими, як зараз, а тепло наростатиме не дуже швидко, танення снігу розтягнеться в часі. Також загальмувати паводкові процеси можуть гідроенергетики, гідротехніки – відкриють шлюзи, спустять водосховища. Однак, приміром, на Півдні країни фактично знищені системи дренажу та меліорації, тож можуть бути сюрпризи».

Стан українських водойм також значною мірою залежатиме від ситуації в сусідніх країнах – там формується більша частина водостоку великих українських річок. Так, 60% стоку Дніпра надходить із Білорусі та Росії. «У цих країнах снігозапаси хоч і не катастрофічно, та все ж перевищують норму», – каже Вікторія Бойко. Зараз піротехніки підривають лід, щоб уникнути льодових затворів у руслах річок.

ТРЕМТИ, КОНЧЕ-ЗАСПО

Головна «повенева страшилка» – затоплення низинних житлових масивів столиці. За прогнозами деяких екологів, під воду можуть піти Оболонь,

ПОЧАЛОСЬ.
На півдні
країни
сотні садів
підтоплені
поверхневими
водами

Поділ, Дарниця, Харківський житловий масив і Троєщина. Прогноз найвищих рівнів весняного водопілля, складений Гідрометцентром, не такий апокаліптичний. У ньому йдеться про можливе підтоплення дачних масивів Осокорки-Вишеньки, населених пунктів Гнідин, Корчувате, Воскресенських та Русанівських садів.

Однак у примітці до цього прогнозу зазначено: «Без урахування можливого регулювання стоку ГЕС». У пресслужбі Державного комітету водного господарства **Тиждень** запевнили, що регулювати стік ГЕС будуть: «На кінець лютого у водосховища Київського каскаду могли вмис-»

титися додаткові 8 млрд м³ води, до 1 березня резервний обсяг зріс до 9 млрд м³, а пізніше, можливо, збільшиться до 12–13 млрд м³.

Свою чергою, Анатолій Яцик ставиться до будь-яких прогнозів щодо підтоплення Києва скептично: «Ніхто не може зараз точно передбачити ситуацію в столиці. Повноцінні дослідження не проводилися, немає спеціальної карти, що давала б змогу про все це говорити».

На думку експерта, єдиний адекватний на сьогодні прогноз по Києву – це можливість затоплення напівзаконних забудов на берегах Дніпра. «Усі ці новобудови на Лівому березі, у Кончі-Заспі, південніше столиці розташовані на заплаві. Заплава – це місце, де річка і має розливатися під час танення снігу весною, – пояснює академік Яцик. – Крім того, що зведення там будинків суперечить будь-якій логіці, то ще й ускладнює проходження весняних паводків. Русло звужене через намівання берега, ширина заплави з 7 км зменшилася до кількох сотень метрів. За таких умов затоплення цих забудов справді не виключене».

До річчя, Київ постійно підтоплювало ще з часів Київської Русі. Не раз вода підступала до столичних вулиць і в ХХ столітті – найпотужніший паводок був 1931 року. Тоді залило дніпровські острови і навіть Поділ. Остання велика

повінь настигла Україну в 1979-му – приблизно такий масштаб підтоплень очікується цього року, якщо погода буде несприятливою.

ДОКИ ПОВІНЬ НЕ КЛЮНЕ

Ще один моторошний весняний прогноз – затоплення мулових полів Бортницької станції аерації, потрапляння їхнього вмісту до русла Дніпра. «Прогнозують, що вода в Дніпрі підніметься на 3–8 м. Ві-

час дощів дамба вже розмивалася і випускала в річку відходи, та й раніше таке траплялося. Цієї весни може забруднитися річка, з якої беруть питну воду для 35 млн українців. Крім того, Київ залишиться без станції очистки відходів».

Столична влада вже не раз обіцяла виділити кошти на укріплення дамби БАС, але далі розмов справа не пішла. «У Бортничих потрібен навіть не просто ремонт, а цілковита зміна схеми очистки», – запевняє Борецько.

Та навіть якщо виключити можливість затоплення Бортницької станції, якість води у Дніпрі після танення снігу все ж, імовірно, погіршиться. Під час розливу в русло потрапляють радіаційний мул, різні шкідливі речовини з берегів, тож комунальникам доведеться додатково очищати питну воду. За інформацією *Тижня*, Київська міська держадміністрація вже дала команду підготувати спеціальні реагенти і насосну станцію «Роса-300», за допомогою якої в разі форс-мажору воду братимуть із Десни. ■

ЦІЄЇ ВЕСНИ МОЖЕ ЗАБРУДНИТИСЯ РІЧКА, З ЯКОЇ БЕРУТЬ ПИТНУ ВОДУ ДЛЯ 35 МЛН УКРАЇНЦІВ. КРІМ ТОГО, КИЇВ ЗАЛИШИТЬСЯ БЕЗ СТАНЦІЇ ОЧИСТКИ ВІДХОДІВ

зьмімо середній показник 5 м. Такого рівня води не витримає намівна дамба, що розділяє поля нечистот і Дніпро. Вона стара і ненадійна, – розповідає директор Київського еколого-культурного центру Володимир Борецько. – Минулого літа під

повідомлення

отримувач платежу	ТОВ «Український тижень»	26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача	код отримувача
назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
			МФО банку
Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон			
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
період:			
			сума, грн
платник (підпис)			

касир

квитанція

отримувач платежу	ТОВ «Український тижень»	26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача	код отримувача
назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
			МФО банку
Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон			
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
період:			
			сума, грн
платник (підпис)			

касир

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ
«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»**

Вартість редакційної передплати журналу «Український тижень»:

- 1 місяць – 20 грн;
- 3 місяці – 60 грн;
- 6 місяців – 120 грн;
- 9 місяців – 180 грн.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Семяновська Каріна
K.sem@ut.net.ua

Керівник підрозділу по наданню послуг оренди, продажу та встановлення аудіо/відео обладнання

Шукаємо

продуктивних фахівців
в області
видавництва та передплати
для роботи в
перспективному проекті

Якщо у Вас є ДОСЯГНЕННЯ,
які вказують, що Ви **здобуваєте результати**
на посаді **організатора продажів і надання технічних послуг,**

то надсилайте їх на електронну адресу: te@presscom.kiev.ua

Чекаємо Ваших пропозицій на електронну адресу: media@bestinvest.com.ua

Зворотний бік медалі

Виступ нашої збірної на Олімпіаді у Ванкувері продемонстрував: великий спорт для України є нерентабельним і потребує переформатування

Автор:
Інна Завгородня,
Київ – Дніпропетровськ –
Конча-Заспа

Розбір польотів після виступу на Зимових олімпійських іграх у Ванкувері примушує критикувати не спортсменів і тренерів, які повернулися без медалей, а національну систему спорту. Україну представляли 47 спортсменів, які змагались у дев'яти видах спорту, проте жодної медалі не здобули. Найвищий результат української збірної – п'яте місце біатлоніста Андрія Дериземлі. За відсутності в Україні необхідної інфраструктури, внаслідок нерозвиненої науково-технологічної бази та падіння престижу професійного спорту виступ української збірної можна вважати як мінімум успішним. Професійний спорт, який розвивається не завдяки, а всупереч, більше не здатен демонструвати високих результатів – і це цілком передбачуваний симптом хворої системи.

Україна традиційно вважається слабшою в зимових видах спорту, ніж у літніх, тож доцільність такої численної делегації не могла не викликати природних сумнівів. За умов обмеженого фінансування варто було зосередити сили й ресурси на пріоритетних видах спорту і найперспективніших спортсменах. Хоча й це не панацея, адже у виборі пріоритетів відкривається багато мож-

ливостей для лобізму та корупції, які не минули жодної сфери українського життя разом зі спортом.

ДОРОГЕ ЗАДОВОЛЕННЯ

З олімпійцями-фігуристами Катериною Костенко та Романом Таланом спілкуємося біля льодової арени дніпропетровського спортивного комплексу «Метеор», від якої віє холодом. Олімпійці пригадують, що на ковзанці у Ванкувері було спекотно – вони до такого не звикли. Катя займається фігурним катанням із трьох років, Роман – із шести. У парі вже чотири роки. «Канадські тренери розповідали, що в них лише у Ванкувері близько 30 шкіл фігурного катання, – каже Катерина. – А наші можна на пальцях полічити».

Українські спортсмени тренуються переважно в країнах, де постійно розвивають спортивні технології та є вибір тренувальних баз. Зважаючи на високу «капіталоємність» зимових видів спорту й більш ніж скромні фінансові можливості нашої держави, не може не постати питання доцільності таких капіталовкладень. «Навіщо нашій країні чіплятися за зимові види спорту? – запитує голова спортивного клубу «Метеор» Ольга Деньгіна. – Треба одного разу відверто сказати: в нас немає відповідних спортивних баз, комплексів. Уже не кажу про медично-відновлювальні центри, про науково-технологічні підходи, фарма-

МЕДАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБІРНОЇ НА ЗИМОВИХ ОЛІМПІАДАХ

1994 рік

Лілехаммер:
1 золото
(фігурне катання –
Оксана Баюл);
1 бронза
(біатлон –
Валентина Цербе)

1998 рік

Нагано:
1 срібло
(біатлон –
Олена Петрова)

2002 рік

Солт-Лейк-Сіті:
жодної медалі

кологічні розробки. В Україні професіоналам просто немає де тренуватися. Не знаю, чи візьме хтось на себе відповідальність порахувати кількість грошей, вкладених у того ж Дериземлю чи сестер Семеренко (біатлоністок, чемпіонки Європи), – продовжує Ольга Деньгіна. – На гроші, які витрачають на олімпійську збірну, принаймні на частину з них, можна збудувати стадіон або відремонтувати не один спортивний зал у загальноосвітніх школах. У нашому розумінні це були б ефективні витрати». За даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, на фінансування підготовки й участі української збірної в Олімпійських іграх торік витратили 21,5 млн грн.

ФОТО: AP

ПОЧИНАТИ З ДІТЕЙ

На утримання СК «Метеор», у якому тренуються Костенко й Талан, завод «Південмаш» витрачає близько 8 млн грн на рік. Поряд із льодовою ареною – нещодавно відреставрований палац водних видів спорту й стадіон зі спортзалом. «Це, напевно, єдина спортивна база такого масштабу, що збереглася в Україні, – говорить Ольга Деньгіна. – Вона перебуває на балансі державного підприємства». Спеціалізована дитячо-юнацька школа олімпійського резерву з фігурного катання своєї будівлі не має. Діти, які тренуються в льодовому палаці з трирічного віку, вчать у звичайних міських школах, заняття відвідують у перервах між тренуваннями. Хоча спеці-

алізована школа мала би поєднувати в собі й спортивні тренування, й загальну освіту.

«Сьогодні не вирішується головна проблема: в якому приміщенні можна розташувати таку школу, – зауважує Ольга Деньгіна. – На жаль, оплата занять зараз лягає на плечі батьків». Зазначимо, що вихованка саме цієї школи Оксана Баюл стала першою і єдиною в Україні олімпійською чемпіонкою в одиночному фігурному катанні – 1994 року в Лілехаммері.

«Найважливіше питання для сучасної України – створити національну програму розвитку спорту й здорової нації, – каже Деньгіна. – Та й загалом – створити умови для розвитку масового спорту. Певно, можна ку-

пити й рушницю, й лижі, але хтось повинен уміти ними правильно користуватися. Де в нас звичайний мешканець будь-якого міста може побігати, безпечно поїздити на велосипеді чи просто безкоштовно зайнятися спортом для власного оздоровлення? Школи старі, спортивні зали не облаштовані. Водночас попит на заняття спортом дуже великий – і в дорослих, і в дітей».

Бази, які мають статус олімпійської та параолімпійської підготовки, не одержують від держави фінансової підтримки, а з 2004 року ще й сплачують земельний податок. Басейн «Метеор» і дитяча спортивна школа чотири роки тому виступили ініціаторами муніципальної програми з навчання дітей плаванню. Щороку за цією програмою вчать до 2,5 тис. школярів молодших класів Дніпропетровська. «Таких програм за участю держави має бути набагато більше. Тому що рухова активність сучасних дітей і їхні можливості надзвичайно обмежені», – вважає Ольга Деньгіна.

ПОДАЙТЕ СПОРТСМЕНАМ НА М'ЯСО

Старший тренер жіночої збірної з важкої атлетики Вікторія Касьян працює в Державному олімпійському навчально-спортивному центрі в Кончі-Заспі вже п'ять років. «На сьогодні тут найкращі умови для тренування. На базі є медцентр, готелі, їдальня. Але штанги й зал – це ще далеко не все. Немає молодшої зміни, бо на дитячо-юнацький спорт виділяють мало грошей, закривають басейни й спортивні школи».

Вікторія народилася в Кіровограді, а до збірної потрапила через Скадовськ. «Там є зал, дев'ять помостів, та немає штанг, – пригадує своє колишнє місце роботи тренер. – У Кіровограді була непогана команда, проте не було залу для занять. Поки зробили зал – не стало команди. Гроші всього не вирішують. Якщо не реформувати систему комплексними змінами, так і буде: є зал – немає спортсменів. Або навпаки. Молоді тренери часто не витримують, адже на нинішню зарплату не проживеш. Приходячи

ПРОЛІТЕЛИ НАД ВАНКУВЕРОМ.
Жоден з 47 українських спортсменів не спромігся бодай на бронзову медаль

2006 рік

Турин:
2 бронзи
(танці на льоду – Руслан Гончаров та Олена Грушина; біатлон – Лілія Вайгіна-Єфремова)

2010 рік

Ванкувер:
жодної медалі

ХОКЕЙ НА БРУКВЦІ.
Київські школярі минулого вівторка протестували перед мерією проти хронічного недофінансування дитячих спортивних закладів

ФОТО: PHL

у звичайну школу початкової підготовки, тренер повинен набрати чотири групи по 16 дітей. За це він отримає від 800 грн до 1000 грн».

Якщо тренер-ентузіаст без державної підтримки якимось чином доводить свого учня до високих результатів і збірної, у нього з'являється ще більше проблем: потрібні відновлювальні препарати, посилене харчування, зростають витрати на проживання й навчання. «Оля Коробка (срібний призер Олімпіади в Пекіні. – Авт.) важить 175 кг. На її харчування виділяють 102 грн на день. Натомість гімнастка важить 35 кг, але на її харчування також виділяють 102 грн на день, – ділиться турботами головної тренерки жіночої збірної з важкої атлетики Василь Кулак. – І це

21,5
млн грн
було витрачено
в 2009 році
на фінансування
підготовки
й участі
української
збірної
в Олімпійських
іграх
у Ванкувері

уже мій головний біль, як знайти гроші на харчування моєї підопічної. На фармакологічні засоби держава виділяє 24 грн на день. Під час збору – 480 грн. Тоді як одна банка вітамінних комплексів коштує понад тисячу гривень. Думай і шукай, Василю». Василь Григорович тренує збірників уже 18 років, на його рахунок успіхи українських спортсменок на багатьох міжнародних змаганнях. Зал, у якому тренуються його підлеглі, має все необхідне, але за країну душа болить: «Ці штанги придбала канадська діаспора у 1993 році. Все найкраще в Україні тут, у Кончі-Заспі. Вдома в цих спортсменів – кам'яний вік. У нас вони всі одягнені, а приїдуть у лижних черевиках і китайських кедах. 90% спортсменів – сільські діти. З Києва нікого – ні в жіночій, ні в чоловічій збірних. Були дівчата з Миколаєва і Черкас – повтікали. Працюють у фітнес-клубах, бо за це добре платять».

Знаходити альтернативні джерела фінансування важко, та Василь Кулак має в цьому великий досвід: «У мене багато друзів, кожен допомагає, чим зможе – хто м'ясом, хто водою».

НЕПОПУЛЯРНИЙ ВЕЛИКИЙ СПОРТ

Дотепер саме спортсмени найбільше популяризують нашу країну за кордоном. Іноземці, як правило, асоціюють нас із Андрієм Шевченком та братами Кличками. Проте й панують спортсменів на Заході більше, ніж в Україні. «За кордоном, якщо наші перемагають, мене як українця широко вітають, – пригадує бронзовий призер Олімпійських ігор в Афінах плавець Андрій Сердінов. – Мій знайомий, спортсмен, розповів сусідові в літаку, як продав машину, щоб потрапити в США й підготуватися до Олімпійських ігор. Той здивувався, що в державі немає грошей, і запропонував: «Я буду твоїм спонсором». Пасажир у літаку! В Штатах спортсмени, які досягли високих результатів і тим самим прославили країну, користуються великою повагою».

Українці не знають своїх героїв в обличчя. «Мені як телевізійному журналістові це очевидно: професійним спортом займатися в нас не тільки не вигідно й дорого, а ще й не популярно, – критикує кухню спортивний журналіст Ігор Мірошниченко. – В нас героїзують політиків, бандитів, але не спортсменів. Спорт на телебаченні представлений надзвичайно бідно. В новинах немає жодного інтерв'ю зі спортсменом. Вони не потрапляють в ефір, відповідно, ми не знаємо навіть прізвищ, не кажучи вже про їхні обличчя. А в провідних олімпійських країнах спортсмени – головні зірки. Це додає популярності заняттям спортом. Інформаційну політику щодо підтримки спорту треба кардинально міняти. Умовою видачі ліцензії каналам має бути, зокрема, популяризація спорту й здорового способу життя».

Величезна кількість проблем у царині спорту випливає одна з одної і замикається в коло, для переривання якого потрібна політична воля. «Я вважаю, що в нашій країні дієвим був би рецепт, застосований у Росії, – каже Ігор Мірошниченко. – Потрібно доручити спорт великому капіталу, який би отримував податкові пільги в обмін на зобов'язання фінансувати той чи інший вид спорту». Зараз інтереси українських бізнесменів не спрямовані на розвиток професійного спорту. «В супермаркетах навмисно будують неформатні ковзанки, щоб там не могли тренуватися професіонали, – відзначає Андрій Сердінов. – У них зовсім інша мета – заробити гроші на любителях. Так само споруджують фітнес-центри з басейнами не 25 м, а, скажімо, 24 м. Спортсмен у такому басейні тренуватися не може».

Професійний спорт в Україні за прикладом деяких країн повинен поступово комерціалізуватися, самостійно заробляючи гроші для високих досягнень. І при цьому ґрунтуватися на масовому спорті та державній політиці, спрямованій на здоров'я нації. Інакше спорт високих досягнень перетвориться на нераціональне витрачання грошей. ■

МЕТА: ВИЖИТИ

На Межі

соціальне розслідування
з Христиною Бондаренко

22:00
вівторок

БІЛИЙ ЯНГОЛ Осло

Діти, літні люди та безробітні – це соціально вразливе населення в усіх країнах світу без винятку. Але в Норвегії знають, як допомогти їм ефективно

Автор:
Жанна Безп'ячук,
Київ – Осло

У засніженому передмісті Осло Ліндеберг, що на сході столиці, о 8.30 ранку майже безлюдно. Робочий день тут для багатьох починається о 8-й, тому на вулицях панує тиша, яку порушують лише двірники. Сніг перед під'їздами й на вулицях вони розчищають не лопатами, а спеціальними машинами. Ефект цієї праці очевидний: багатошарового льоду під ногами, що збиває з ніг українців, там немає.

СТАРІСТЬ НА ОКОЛИЦЯХ ОСЛО

У Ліндеберзі живе чимало іммігрантів з Азії. Вони мешкають переважно в багатоквартирних будинках, а корінні норвежці – в ошатних приватних котеджах. Ще ця місцина прикметна тим, що тут розташований будинок для людей похилого віку Oslo kommune Sykehjemsetaten. Частина місцевого населення, зокрема іммігранти, працює у ньому. Люди скаржаться на низькі зарплати, проте кидати стабільну роботу поруч із домівкою не поспішають.

У Норвегії вельми популярні щорічні конкурси для соціальних установ та підприємств, на яких визначають, хто з них у своїй галузі якнайкраще виконує завдання соціальної політики країни. Приміром, приватні компанії змагаються за звання «Найбільший поборник сімейних цінностей». У 2009 році такою було визнано компанію Stormberg AS, що спеціалізується на виробництві спортивного одягу. Суворі судді взяли до уваги те, що її головним дизайнером є жінка, мати трьох малих дітей, а 30% її працівників мають дітей віком до

десяти років. Власник і директор Стайнер Олсон, сам відводячи щоранку своїх малюків до садочка, заохочує гнучкі робочі графіки для батьків.

Ліндеберзький будинок, що опікується людьми похилого віку, 2009 року теж виграв соціальний конкурс із-поміж геріатричних установ в Осло. Цей заклад цілковито фінансує держава. Є й приватні, проте за різними системами сертифікації

норвежці визначили для себе, що державні соцустанови працюють кваліфікованіше.

Якщо хтось віддає своїх батьків до такого закладу, то загалом оточення цього вчинку не засуджує. Норвежці прийняли таку практику. «До середини 1970-х наші люди дивилися на такі речі інакше. Але потім, зі становленням держави соціального добробуту, з'явилися справді добре облаштовані бу-

ЗНАК ЯКОСТІ.
В Норвегії рівень соціальної довіри до державних соцустанов є дуже високим

динки, люди стали довіряти їм більше», – розповідає Сівілія, старша медсестра, відповідальна одразу за два відділення: психіатричне та звичайне. Усі клієнти цієї геріатричної установи – корінні норвежці. У більшості з них є родичі, діти, онуки. Родини ж іммігрантів, що мають літніх німецьких родичів, такі установи оминають.

Найстаршому мешканцю Sykehjemsetaten 103 роки. Більшість клієнтів закладу дуже хворі, вже не можуть розмовляти, дехто прикутий до ліжка. Коли заходиш до будинку, одразу впадає у вічі велика кількість милиць, візочків, інших пристроїв для пересування, вони буквально на кожному кроці: літніх людей усіляко захочують якомога більше рухатися. За перебування в будинку ліндеберзькі бабусі й дідусі вносять 75% своєї пенсії.

Норвезька система соціального захисту людей похилого віку має три основні рівні: ліндеберзький будинок – це третій, останній, куди направляють важкохворих, неспроможних самостійно себе доглянути. Перший рівень соціальних закладів (welfare housing) призначений для тих, хто може дати собі раду, проте з тих чи інших причин потребує окремого помешкання. Другий рівень соціальних притулків (sheltered housing) – це спеціальні помешкання для людей похилого віку та інвалідів, які мають особливі потреби. І вже якщо людині потрібна постійна медична допомога, вона потрапляє до будинків третього рівня, більшість із яких фінансує держава. Якщо така система функціонує злагоджено, то безпритульність, бідність, соціальна самотність поміж старих людей як масові явища практично зникають.

УКРАЇНСЬКА ЛЮБОВ

Цікаво, що скарги й проблеми персоналу будинку нічим не відрізняються від того, на що нарікають їхні українські колеги: державне фінансування недостатнє, зарплати працівників низькі, бракує місць для всіх охочих потрапити до притулку, тому старенькі люди змушені ставати в чергу. У той день, коли автор цієї статті побувала в ліндеберзькому будинку, в іншій геріатричній (щоправда, приватній) установі Paulus в Осло тривав страйк із вимогою підвищити зарплату персоналу.

А ще цей день був останнім на робочому місці перед виходом на пенсію для 70-річної українки Любові Ріс, яка працювала у ліндеберзькому будинку останні 12 років. Для всіх норвежців діє правило: щоб отримати повну (базову) пенсію, йдучи на заслужений відпочинок у віці 67 років, потрібно прожити в країні щонайменше 40 років. Але для таких пенсіонерів, як пані Любов, діє спеціальна схема нарахування грошової допомоги, покликана запобігти бідності та розриву в доходах із виходом на пенсію.

«На батьківщині у мене лишилася 90-річна мати. Я тут заробляю гроші й надсилаю братові, щоб він доглядав там за нею, – розповідає українка. – Я,

У норвезькому будинку на

8

клієнтів припадає

2

медичних і соціальних працівників.

В українському – в кращому разі

на 50

клієнтів –

8

працівників; у гіршому –

2-3

може, і віддала б матір до такої установи в Україні, якби були умови. У Норвегії люди самі просяться до цих будинків, бо за ними там добре доглядають. У нас якщо і є щось подібне, то я їм не довірю своїй матері, бо все розкрадається, а не витрачається на людей». Після цих слів Любов Ріс повертається до Сівілії та, перекладаючи норвезькою нашу розмову, промовисто показує на кишені своєї медичної спецівки при слові «Україна»: все йде по кишенях – зрозуміло й без перекладу.

Після того пані Любов просить послухати прощальний лист-подяку у зв'язку з виходом на пенсію, який вона адресувала своїм колегам: «У Норвегії я все почала спочатку, прийшла до вас працювати вже не в молодому віці (58 років), але ви мене підтримали, навчили, були як друга сім'я...»

ДІТИ, ДІТИ Й ЩЕ РАЗ ДІТИ

Неподалік геріатричного будинку розташований заповнений снігом ліндеберзький дитячий садочок. Система таких закладів субсидується державою, батьки платять відносно невеликі щомісячні внески. При-

ФЕНОМЕНАЛЬНО ДЛЯ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ СВІДОМОСТІ, АЛЕ ФАКТ: У СУЧАСНІЙ НОРВЕГІЇ НЕМАЄ ПРОБЛЕМИ СИРІТСТВА ЯК СОЦІАЛЬНОГО ЯВИЩА

чому, окрім звичайних дитячих садків, де батьки залишають дітей на цілий день, є ще так звані відкриті дитсадки, де дитина перебуває певний час упродовж дня або з одним із батьків, або з нянею.

Система соціального захисту дітей у Норвегії по-своєму унікальна. Саме в цій країні було створено перше у світі окреме Міністерство дітей. Сімейна політика – традиційний пріоритет Християнської демократичної партії. Увійшовши 1989 року до урядової коаліції, християнські демократи домоглися створення профільного Міністерства сімейної політики. За рік, 1990-го, було сформовано нову урядову коаліцію за участю норвезьких лейбо-

ФОТО: АР

ристів. Їхнім пріоритетом теж був соціальний захист дітей. У результаті щойно створене відомство було перейменовано у Міністерство дітей. Сьогодні його офіційна назва – Міністерство дітей, рівності та соціальної інтеграції. Воно координує діяльність спеціальних управлінь із соціального захисту дітей по всій країні. Норвежці не боялися розростання бюрократичного апарату й додаткових витрат задля того, щоб посилити контроль за дотриманням прав дітей і ретельно координувати всі цільові програми та проекти. А це вияв чіткості й осмисленості у визначенні державних пріоритетів.

Феноменально для східноєвропейської свідомості, але факт: у сучасній Норвегії немає проблеми сирітства як соціального явища. «До 1970-х років у нашій країні було багато сиріт. Сьогодні їх практично немає, бо ми завжди робимо все можливе, щоб дитина, яка з тих чи інших причин залишилася без батьківського піклування, виховувалась у прийомній сім'ї. І бажано, щоб це була сім'я родичів, – розповідає Венхе Геллернд, старший радник Міністерства дітей. – Батьки при народженні дитини отримують відносно непогані соціальні виплати, у разі виникнення скрути є ще чимало різних видів допомоги, тому в нас не відмовляються від дітей через бідність, безвихідь». Кожна норвезька мати, якщо вона працювала щонайменше шість місяців із десяти, які передували народженню дитини, впродовж 46 тижнів отримує соціальну допомогу, що дорівнює 100% її зарплати. Цей період можна продовжити до 56 тижнів, але зі збереженням лише 80% зарплати впродовж додаткових десяти тижнів. Також усі батьки отримують щомісячну допомогу на кожну дитину до 18 років у розмірі 970 норвезьких крон (1306 грн). Якщо мати або батько залишається з дитиною до того, як їй виповниться три роки, й відповідно не відправляє дитину до ясел, родина отримує допомогу в розмірі 39 636 крон (53 390 грн!) на рік. До всього цього додається дуже розгалужена й не менш щедра система соціальних виплат матерям-одиначкам, неповнолітнім батькам, батькам-інвалідам тощо.

У той час як норвезька соціальна система гарантує дітям та їхнім батькам гідні умови життя, першочерговим завданням Міністерства дітей є боротьба з порушенням їхніх прав. «Домашнє насильство над дітьми – це серйозна проблема в Норвегії. Ми змогли захистити дітей від бідності, унеможливити сирітство, але їхні права все одно часто порушуються, – констатує Венхе Геллернд. – Законодавчо закріплений обов'язок кожного норвежця, насамперед вихователів, учителів і педіатрів, – повідомляти нам факти будь-яких таких порушень...»

НЕ ОДНІ

А тепер із білого, засніженого Ліндеберга перенесемося на вулицю Соммероґате, 1. Там розташоване одне з 15 в Осло локальних відділень Адміністрації праці та соціального захисту (NAV). Над входом височіє ця добре відома кожному норвежцю з юних літ аббревіатура. Місцевий NAV – це аналог української біржі праці, проте спектр його послуг та діяльності значно ширший. Сюди приходять і безробітні, і ті, хто має роботу, але шукає нову, кращу, і ті, хто хоче відкрити власний бізнес, і ті, кому потрібна допомога з оформленням певних документів, і ті, хто нещодавно приїхав у країну й хотів би з'ясувати, куди і з якими проблемами звертатись, як облаштуватися тощо. В інтернет-залі NAV сидять здебільшого пакистанці, сомалійці, турки, китайці. На вході відвідувачів зустрічає охоронець-мусульманин. «Може скластися враження, що NAV переважно працює з іноземцями та іммігрантами і що вони становлять

ВСІ РІЗНІ – ВСІ РІВНІ. Захист прав дітей має гарантувати рівність можливостей для всіх змалечку. У цьому квінтесенція норвезької меритократії (влади найздібніших)

більшість із-поміж безробітних, але це не так, – розповідає Бенге Грімстад, співробітниця відділення NAV. – Просто корінні норвежці зазвичай мають інтернет удома». У приміщенні цієї установи заборонено фотографувати: у Норвегії дуже суворо охороняється право на приватність.

У п'ятницю NAV відкритий для відвідувачів лише до 15.00. Марія та Олександр зайшли за півгодини до закінчення роботи. Два роки тому вони, молоді громадяни Латвії, спакували валізи й приїхали до Норвегії просто навмання. «Ми нікого не знали, не мали жодної підтримки у Норвегії, – каже хлопець. – Безперспективність і безвихідь у Латвії змусили нас так вчинити. Що ми тут маємо? Та теж нічого. Проте бажаємо собі ліпшої долі». Вони мають некваліфіковану роботу в Осло, але хочуть знайти кращу, тому прийшли до NAV. Кажуть, що їм тут дуже допомагають.

О 3-й пообіді центр закрився, Осло почало готуватися до вихідних. Норвежці вмійють і люблять відпочивати багато й активно. Тривалість їхнього робочого тижня одна з найкоротших у Європі – 37,5 години, а тривалість щорічної відпустки одна з найдовших – п'ять тижнів. І обов'язково два вихідних щотижня. На білих-білих, засніжених-засніжених, але зовсім не слизьких вулицях вечірнього п'ятничного Осло все частіше зустрічаються молоді люди з лижками в руках. І так гарно це виглядає, що хочеться такі видива малювати. А ось норвезькі художники XIX – першої половини XX століття дуже полюбили писати картини бідності. ■

До 3% дітей щороку потрапляють у поле зору однойменного профільного міністерства у зв'язку з порушенням їхніх прав

Індекс розвитку дитини 10-те місце зі 137 країн

З 5 по 12 березня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

6 березня о 18.00 – «8 поетів на 8 Березня»: поетичні читання та дискусія про доцільність святкування 8 Березня, про права жінок та їхній образ у сучасній поезії. За участю Леся Белея, Богдана Горобчука, Андрія Деревенка, Павла Коробчука, Дмитра Лазуткіна, Романа Рудюка, Юрка Синенького та Остапа Сливинського.

10 березня о 18.00 – презентація альбому «Реріх і Шевченко».

11 березня о 18.00 – презентація книжки Костянтина Матвієнка «Гроза над Славутичем».

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

6 березня о 16.00 – презентація збірки поезій Юлії-Ванди Мусаковської «На видих і на вдих».

7 березня о 18.00 – поетичні читання «8 поетів на 8 Березня».

12 березня о 18.00 – лекція Марти Чимало «Насильство над жінками».

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

5 березня о 18.00 – зустріч із популярним українським письменником Олесем Ульяненком.

6 березня о 17.00 – відкриття плакатної експозиції Євгенії Припули Literary Impression, гості – Євген Кудлатий (гурт «Це міцне») та поет Ігор Зарудко.

9 березня о 12.00 – дитячий кінозал: українські мультфільми.

9 березня о 16.00 – відкриття книжкової виставки «Кобзарів».

9 березня о 18.00 – FRI-D-Club: приходь і говори англійською.

10 березня о 16.00 – кіноклуб Arthouse: фільм Луїса Бунюеля «Скромна чарівливість буржуазії» (1972 р.).

11 березня о 18.00 – міжнародний освітній проект Crazy skills matter запрошує на презентацію «Індонезія» від Агнії Рахні.

12 березня о 18.00 – презентація монографії проф. Юрія Ковтуна про селекціонера Льва Симиренка.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

5 березня о 18.00 – відкриття виставки люмінографії Ігоря Васюти та Юліана Яковини.

9 березня о 18.00 – літературна акція «Шевченко очима молодих».

11 березня о 18.00 – зустріч із письменницею Оксаною Думанською.

11 березня о 19.00 – презентація проекту Zapaska від Паші Нечитайла («Пропала Грамота») та Яніни Шпачинської («ЧеЧе»).

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

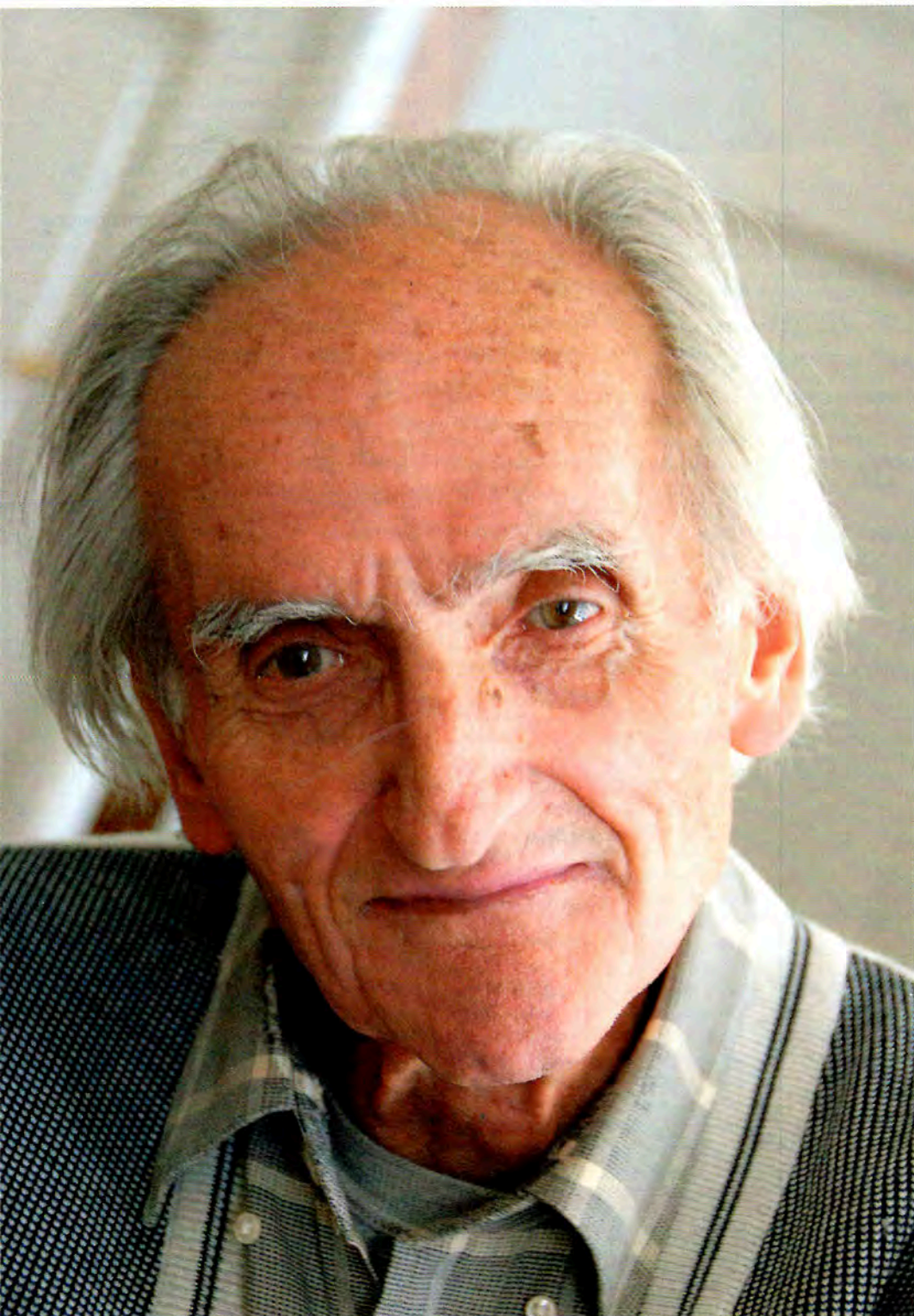

Останній аристократ духу

25 лютого не стало українського історика світової слави Ярослава Дашкевича

Спілкувався:
Ігор Гирич

*Друкується зі скороченням.
Повну версію інтерв'ю читайте
на сайті ut.net.ua*

Це одне з останніх інтерв'ю Ярослава Дашкевича ми записали влітку 2008 року в будинку Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові. Ярослав Романович працював як читач бібліотеки НТШ у кімнаті, що була колись кабінетом Михайла Грушевського. Говорили про проблеми історичної науки та освіти в Україні.

У. Т.: Історики переважно поділяються на джерелознавців, які вище джерела не бачать, та інтерпретаторів, у вас це поєднується. На ваш погляд, як історик має суміщати у своїй роботі ці дві речі?

— Підставою історичних досліджень має бути тільки джерело. І вже наступним етапом після віднайдення джерела є інтерпретація, а вона вже буває різна. Треба не лише подавати голу цитату з джерела, а й розуміти її оточення, брати до уваги контекст, чому це джерело збереглося і чи можна його визнавати за джерело. Мені здається, що раніше люди були правдомовнішими, ніж у XX або XXI столітті, але так чи інакше питання автентичності джерела стоїть завжди. На його підставі треба відтворити певний факт, а потім підійти до його інтерпретації. Особливо складно, коли воно виникло давніше і не завжди може бути зрозумілим сучасному читачеві. Питання інтерпретації дуже важливе, але завжди наявний підводний камінь: яким є критерій об'єктивності інтерпретації.

Ще одне: вивчення джерела потребує певного загального рівня, а також мовознавчої підготовки. Адже ми знаємо: навіть якщо українське джерело XIX століття сприймати прямолинійно, можна дійти тенденційних висновків. Джерело слід розуміти з мовного боку. Наванта-

ження збільшується, коли йдеться про іншомовне джерело залежно від періоду й епохи, яку досліджує історик. Останнім часом наші історики стали користуватися їхніми перекладами без знання оригіналу. Хоч би яким прекрасним був переклад, писати історичне дослідження ми не можемо, оскільки треба все перевірити і тільки після цього робити якісь висновки. Це джерелознавчий бік.

З інтерпретацією починаються вже складніші справи. У наш час про об'єктивність більшості істориків, на жаль, говорити важко, тому що впродовж майже всього ХХ століття спостерігалось вторгнення політики в історію. Політика вимагає такої історії, яка їй потрібна в конкретний момент. Особа князя так само впливала на написання панегіриків тощо. Від цього історик має відмежуватися. Але політика вимагає, тисне. Пригадаймо ті десятиліття в Україні, коли політика тиснула на істориків, які чимось не вгодили. Тепер стикаємося з тим, що історикам теж платять за те, що вони пишуть. Це велика перешкода для об'єктивної історії.

У. Т.: Які головні хиби сучасної української науки?

— Один із неприємних моментів в українській історії — це гіпертрофія національних почуттів. Усе українське найкраще, хоча, на жаль, воно не було таким. Це і намагання продовжити історію українського народу невідомо на скільки тисячоліть назад, що є абсурдом. Таке продовження фактично неможливе, це перетворення історії на якісь мазки. І ті, хто займається цим сталим препаруванням історії, чомусь забувають, що давні народи зникли. І якщо видовжувати історію українців на кілька тисячоліть углиб, то виходить, що ми вже закінчуємося, ми вже скінчилися. Цього вони не враховують. Я розумію, що, можливо, такі тенденції були потрібні доти, доки ми не здобули незалежності, хоч якою вона є на сьогодні. Але, мабуть, казки з історичних досліджень треба усувати, зокрема з підручників.

Ще одна хиба — замовчування: «того, що мені не подобається, я не писатиму», «того, що якийсь політичний партії не подо-

бається, я не писатиму», «я не писатиму того, що мені заборонили, коли давали гроші». Є багато прикладів: наболіла історія, Голодомор замовчуються, і це в Україні, а не десь там далеко. Таку історію маємо з національно-визвольною боротьбою, яку замовчують або фальсифікують. Інакше кажучи, шлях до об'єктивної, правдивої історії з перспективи сьогодення досить далекий, тому що він пов'язаний із певними етичними міркуваннями, що у наш час не в пошані.

Також мають місце паліативність самої історії, меркантильність. Трапляються й інші походи проти об'єктивної історії. Відома латинська приказка: «Історія — вчителька життя». Тепер дуже багато хто кричить, особливо неісторики, що нам на історію зважати не треба. Якщо послухати, що кажуть сьогодні українські політики, то їхній висновок такий: історію можна видумувати. Але для політичної діяльності, гадаю, слід знати правдиву історію і не треба замовчувати те, що було погане або неприємне. Інакше його не вдасться уникнути в майбутньому. Історія таки є вчителькою життя, тільки хтось хоче її вчитися, а хтось не хоче, й для нього вона вчителькою не буде.

У наш час є різні філософські і псевдофілософські течії. Поміж частини українських істориків стало дуже модним запозичувати із Заходу різні теорії, намагатися притягнути їх до історії людей. Якоюсь увійшло навіть у добру моду те, що потрібно лягати позитивістів. Знаємо, що основою позитивізму були робота з джерелами, їх інтерпретація і намагання дати картину історії. Те, що на запереченні позитивізму виникли модернізм і постмодернізм, у моєму розумінні є певним занепадом історії, бо він дає змогу вибирати те, що мені подобається, і відкидати те, що не подобається. Але рідчужим, що на тому самому Заході є історики, які вже забули, що таке постмодернізм. Там відбувається повернення до неопозитивізму, зненавидженого великою громадою сучасних істориків. Це очевидна реакція на постмодернізм. У якомусь часі помітили, що постмодернізм дає викривлену історію, підпорядковану

суб'єктивізму. Тож тепер, коли Захід відходить від постмодернізму, в нас далі копають за тими модними теоріями, що були на Заході 20–30 років тому.

Часто молоді історики вважають: що більше у своє дослідження вони введуть іншомовних слів, яких ніхто не розуміє, подеколи навіть вони самі, то вища вартість їхньої праці. Я хотів би нагадати, що модне слово «парадигма» має на Заході сім значень. І коли історик уживає таке гарне слово, я не завжди переконаний у тому, що саме він хоче сказати. Але знаю, що він хоче вжити модне слово.

У. Т.: Чи можна говорити про те, що історична наука виробила єдиний погляд на українську історію?

— Сьогодні ми не можемо говорити про єдину історіографію України, це цілком зрозуміло. Є історіографія, що продовжує різні комуністичні теорії, хоча діалектичний історичний матеріалізм зазнав цілковитого краху в застосуванні до історії. А в Україні це триває. Посередині є така трохи гнила лінія, що ґрунтується на меркантильних підходах. Є течія, яка хотіла б мати об'єктивну історію. Вона базується на тому самому позитивізмі чи неопозитивізмі — в історії України чимало плям, які треба заповнити, причому на підставі фактів. Є течія, яка сказав би, не патріотична, а псевдопатріотична, яка викривлює історію з погляду «високого патріотизму» й не думає про те, що треба знати й погані сторони історії, щоб від них чогось навчитися.

Перед нами постало питання підготовки кадрів. Чи можна говорити про якийсь привілейоване становище історика, який працюватиме над теоріями, намагатиметься відкривати прогалини. Їх дуже багато, особливо в історії нового часу. Найбільша прогалина — ми не знаємо історії Комуністичної партії (більшовиків) України. Хто її написав, ту правдиву історію?

У. Т.: Чому на початку 1990-х у львівській археографічній осередок так вдало вписалося молоде покоління й дало такий хороший результат? Мирон Капраль, Ярослав Федорук, Андрій Гречило, Ігор Скочиляс? Чому сьогодні таких людей не-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Народився 13 грудня 1926 р. у Львові.

1944–1949 рр. — навчався у Львівському університеті.

1949–1956 рр. — арешт і заслання (вирок — десять років ВТТ).

1957 р. — повернувся до Львова, працював бібліотекарем.

1957–1990 рр. — працював у архівах Львова, Музеї етнографії, не раз був звільнений із роботи через «неблагонадійність».

1990–1992 рр. — працював в Археологічній комісії Інституту суспільних наук Академії наук України.

1992–2010 рр. — голова львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства НАНУ.

1994 р. — присвоєно звання доктора наук.

1995 р. — офіційна реабілітація.

1996 р. — надано звання професора Львівського університету.

25 лютого 2010 р. помер

ВИПУСНИКИ.
Ярослав
Дашкевич
(сидить у
центрі) після
закінчення
Львівського
університету,
1949 рік

**має? Можливо, сучасній молоді
бракує певного романтизму та
іdealізму?**

– Наука як така, зокрема й історична, передбачає голодне життя. Покликання треба мати не лише для того, щоб стати священиком, а й щоб бути науковцем. Чому ми в такому стані? У деяких аспектах ми цілком на рівні. Річ у тім, що зараз поширилася теорія конфлікту поколінь, який у всьому винен, мовляв, наш занепад – наслідок цього конфлікту. Цю тезу часто повторюють. Я вважаю, що конфлікту поколінь в Україні, на жаль, немає. У чому полягає конфлікт поколінь? У тому, що молоді кажуть: мій дід, мій батько робили погано, але, такі-сякі, дивилися то в той бік, то в цей, а я робитиму набагато краще. Натомість позиція нашої молоді інша: дід чи батько має мене утримувати доти, доки це потрібно, а я не повинен нічим займатися. Це результат.

Створювати інститути в межах університетів потрібно не для самої назви, а для проведення дослідницької роботи. Тим нещасним професорам і доцентам треба виділяти певний час для того, щоб вони могли працювати науково. Виходить так, що вони доходили до кінця свого викладацького шляху дискваліфіковані, бо не мали часу заглянути до тих документів чи мемуарів. Перевантаження страшне.

**У. Т.: Чи є у вас на думці певні
мегапроекти, які наша історична
наука мала б здійснити в
короткий термін? Які варто й
можна було б реалізувати?**

– По-перше, ми мали б взятися за нове видання джерел від початків історії України. Адже не

кожен має змогу шукати документи в архівах, а тим більше документ, який украли. Тож багатомне видання джерел є на часі. По-друге, питання регіональної історії, у його реалізації можуть допомогти університети. Це вже відбувається, але бракує критерію, як саме. Маємо продовжити «Історію України-Руси» Грушевського. Ми не відчуваємо, що є потреба в новій старій історії України. Це має робити група, проте не паралельних істориків, поділених за періодами, а тих, хто займатиметься повністю всім періодом, плюс мають опрацювати тематичну схему, себто які питання обов'язково слід заздалегідь обумовити. Йдеться про те, щоб була відображена не лише політична історія, якою свого часу дуже захоплювалися, а й інші ділянки. Висновок такий: потрібна велика організаційна робота, багато зусиль для створення нових кадрів, причому не суто історичних інститутів, а й мовознавчих та інших, до того ж без гіпертрофованої концентрації в Києві, де є один начальник і всі на нього орієнтуються.

У сучасній академічній історіографії залишилася практика, коли натискали кнопку в ЦК і виконувалося поставлене завдання. Тепер тих диспозиційних осередків кілька, й усі вони натискають кнопки. Тому інститути намагаються задовольнити не одного, а одразу всіх начальників. А якщо не зробиш, то дивитимуться кривим оком й уріжуть бюджет на кількисот тисяч гривень. Треба оздоровити ситуацію в історичному середовищі.

У. Т.: Побуває думка, що національна історіографія неакту-

альна. Як ви дивитесь на співвідношення української історіографії з сусідніми російською та польською?

– По-перше, всі хочуть жити добре з сусідами, особливо з тими, які були окупантами. Це важко з огляду на те, що в певних політичних моментах наші погляди не збігаються. Водночас нівелювання національної історії пов'язане з глобалізаційною течією, яка, своєю чергою, подібна до екуменізму, де так чи інакше замасковане панування двох-трьох націй. Є нації провідні, а є всі інші. Тому проповідники глобалізації хочуть визнання такої вишості над «підрядними» націями в духовній сфері. Дехто каже: ось інтернет єдиний по всьому світі, чому не може бути духовності єдиної? А це різні речі. Прогрес у духовній сфері повинен мати певне національне обличчя. В Україні антиглобалізаційний рух не має сильних позицій (у нас загалом із рухами складно), але в багатьох країнах він проявляється міцно – в країнах Південної Америки має характер протистояння англосаксонській домінації. Це та сама історія, тільки з дещо зміненими назвами.

**НАШІ ОКУПАНТИ НІКОЛИ,
ПРИНАЙМНІ НАЙБЛИЖЧИМ
ЧАСОМ, НЕ СТАНУТЬ БИТИ
СЕБЕ В ГРУДИ Й КАЗАТИ,
ЩО ВОНИ БУЛИ ОКУПАНТАМИ**

У. Т.: Чи можливі спільні підручники з історії?

– Це неможливо. Окупанти ніколи, принаймні найближчим часом, не стануть бити себе в груди й казати, що вони були окупантами. Крахом завершилися переговори з приводу польсько-українського підручника, бо польська сторона ввела застереження, за яким кожен автор міг писати те, що хоче. Так само українсько-російський підручник не має бути підпорядкований Росії, російському мисленню. Кожен народ має право на власну історію, власну національну школу. А вже після того, як це буде створено, можна вести дискусію. Не для того, щоб когось принизити, а на паритетних засадах. ■

Сумління нації

Не стало найвидатнішого українського історика останнього півсторіччя Ярослава Романовича Дашкевича. Походив він із легендарних священницьких родин Дашкевичів-Степанів. Батько – генерал-хорунжий війська УНР, командант артилерії окремого корпусу УСС, творець галицьких парамілітарних утворень «Січ», а після війни «Луг»; мати – найвідоміша жінка-військовик національних визвольних змагань 1917–1921 рр., хорунжа УГА. Ці люди вже сьогодні є знаковими постатями шкільної історії, на чіх біографіях виховують нову генерацію.

На зміну борцям, що зброєю виборювали незалежність України, прийшла людина, яка українську окремішність виборювала на науковій ниві, силою інтелекту й пера. А робити це було куди важче, ніж у часи австрійської, польської та революційної російської влади. Проти невблаганних обставин наважувалися йти одиниці. З радянських істориків разом із Дашкевичем відстоювали українську систему історичних цінностей лише Михайло Брайчевський та Ярослав Дзира. Героїв завжди одиниці, широкий загал пристосовується до спущених згори правил гри.

Тим більше дивуєшся стійкості та силі волі людини, яка десятиріччями була вимушено безробітною, перебувала під безперервним недремним оком служб держбезпеки, але не виїхала з України, щоб обійняти посаду у Гарвардському університеті. Ярослав Дашкевич був завжди і повсякчас незламним прикладом служіння Батьківщині та народу.

Сходознавство, орієнталістика, вірменістика, історична географія, картографія, джерелознавство, архівістика, археографія, полоністика – це далеко не повний перелік тих рідкісних у нас спеціальностей, у яких Ярослав Романович був провідним дослідником і ерудитом. Він знав зниклі мови, читав кіпчакською і староеврейською. Що вже казати про українознавство. Його бібліографія праць – окрема грубенька книжка. Його ім'я знає у світі. Він найшановніша людина серед вірменських істориків, бо немає жодного іншого українського науковця, хто б стільки написав про середньовічних вірмен України. І при всьому тому ні академіком, ні навіть членом-кореспондентом НАНУ Ярослав Романович так і не став. І випадковістю це також не назвеш. Звісно ж, Національна академія наук України, а

не Всеукраїнська академія наук, як це було у 1920-х рр., визначає наукову гідність своїх членів. А для НАНУ Дашкевич завжди був і буде «непевною» людиною, як і для тих органів, що переслідували десятиріччями його як «антисовєтчика». Він написав мало книжок. Якщо не рахувати низку вірменістичних праць, що друкувалися переважно французькою, вийшла лише одна велика його книжка «Постаті» (два видання 2006 і 2007 років), де було зібрано до ста біографічних нарисів про князів, гетьманів, громадсько-політичних діячів та істориків від короля Данила до Омеляна Пріцака. Дуже важливо видати всю творчу спадщину Дашкевича, бо його студії цікаво читати й науковцєві, й пересічній людині. Вони цікаві за формою і стилістикою, написані блискучою мовою, літературно майстерні, філософськи узагальнені. В них закладене глибинне розуміння нашої історії.

Сьогодні неполітєсною є теза української України (не в кровному, а в ідейному сенсі). Спокійніше й політкоректніше бути пострадянським космополітом. Але при цьому не береться до уваги, що Україна в модерних часах зазнала без-

**ДЛЯ АКАДЕМІЇ НАУК
ДАШКЕВИЧ БУВ І БУДЕ
«НЕПЕВНОЮ» ЛЮДИНОЮ,
ЯК І ДЛЯ ТИХ ОРГАНІВ,
ЩО ПЕРЕСЛІДУВАЛИ ЙОГО
ЯК «АНТИСОВЄТЧИКА»**

прецедентного культурного геноциду, і коли не буде людей, які постійно перебувають на сторожі національних цінностей, вона може так і залишитися провінційно російською за своєю культурною спрямованістю. А

Сьогодні перестане бути Україною. Ярослав Дашкевич завжди брав на себе непопулярний тягар відстоювати українське. За свого всесвітнього масштабу рівня наукових знань він постійно нагадував про колоніальне минуле нашої Вітчизни, про синдром поневоленої нації, про необхідність визнання України окупованою в 1920–1921 роках державою, а отже, про неминучий шлях державної підтримки відновлення національного світовідчуття широких верств української людності.

Він був, як і його батьки, переконаним соборником, який у часи перебудови іздив до Києва з лекціями, що піднімали інтелігенцію столиці України з колін. Згадаймо хоча б засідання культурологічного клубу «Спадщина» і переповнені народом зали, спрагли правди історії, яку відкривав із кафедри чоловік імпазантної артистичної зовнішності, один із останніх аристократів духу еліти з національною традицією. ■

Автор:
Гор Гирич

Лицарі волі

Навіть найзапекліші вороги схилили голови перед стійкістю та мужністю борців за українську незалежність

Автор:
Святослав Липовецький

У день інавгурації нового президента України 25 лютого очолюваний представником польської правиці Єжи Бузеком Європейський парламент висловив сподівання, що нова влада «повторно проаналізує» рішення Віктора Ющенка про присвоєння Степану Бандері звання Героя України, яке, на його думку, суперечить європейським цінностям. Натомість за часів самого Бандери навіть його політичні супротивники – поляки, угорці, німці – висловлювалися з повагою до звитяги українських націоналістів.

ШАНА ВІД ВОРОГА

Біля джерел українського націоналістичного руху стоїть Українська військова організація (УВО), яку створили 1920 року в Празі колишні військові українських армій. Цікаво, що в цьому випадку українці цілком ішли в ногу з європейськими тенденціями, адже від Ірландії, де в 1919-му було створено IRA, і до Хорватії, де в 1929-му виникли усташі, на старому континенті поширювалися революційні визвольні рухи та підпільні організації.

Перші кроки УВО засвідчили надзвичайну амбітність українців: у Львові в 1921-му та 1924-му було здійснено замах на керівників Польської держави – маршала Йозефа Пілсудського та президента Станіслава Войцеховського. І хоча вони були невдалими, поляки зробили серйозні висновки й до самого падіння Польщі у вересні 1939 року жоден польський президент офіційно не відвідував Львова.

Апогеєм бойової могутності українських революціонерів стали зухвалі вбивства радян-

ського дипломата у Львові та міністра внутрішніх справ Польщі в центрі Варшави. Обидва атентати було скоєно в час, коли Крайовий провід очолював Степан Бандера. Поляки й до сьогодні вважають Бандеру насамперед ворогом своєї держави. Підтвердженням цього є те, що за короткі півроку (1935–1936) його засудили на смертну кару, яку замінили на довічне ув'язнення, а потім ще раз дали довічний термін. Між іншим, на численних процесах над націоналістами українці часто апелювали до бойового досвіду поляків, коли вони воювали проти царського режиму. А перед стратою Біласа й Данилишина, українських бойовиків, засуджених на повшання, колишні соратники Пілсудського по революційній діяльності звернулися до «пана президента Річпосполитої помилу-

В'ЯЗНІ ТАЙШЕТУ. З українською ідеєю дисидентів знайомили бандерівці Михайло Сорока (у 2-му ряду в кашкеті) та Володимир Горбовий (праворуч від Сороки)

вати в ім'я людських засад трьох українців, засуджених наглим судом у Львові на кару смерті і які в своєму переконанні боролися за волю свого народу».

Активність ОУН отримала відповідну оцінку й у польських ЗМІ. «Таємнича ОУН – Організація українських націоналістів – є нині сильнішою за всі українські легальні партії разом узяті. Вона панує над молоддю, вона творить загальну опінію, вона працює зі страшним темпом, щоб втягнути маси в крутіж революції», – так писала про ОУН у 1933 році газета *Bunt młodych*.

А за два роки, коли розпочалися процеси над «Бандерою та товаришами», ціла низка польських видань позитивно написала про українських революціонерів: «Хай українських націоналістів буде тільки жменька, проте напруження

жертвості, посвяти й героїзму тієї жменьки таке явно велике, що його вистачає не лише на те, щоб воскресити, а навіть створити націю» (Prosto z mostu). «...Судді повинні пам'ятати, що мають судити людину, яка хоч і скоїла найтяжчий злочин, проте заслуговує на пошану, бо вона потоптала закони в боротьбі за ідею» (Polonia). «... Три четвертини польської преси, що протягом сімнадцяти років не хотіли знати слова «український», впродовж цих трьох тижнів навчилися цього слова і вже його не забудуть...» (Wiadomości literackie).

Подібної думки про українців і провідник польської організації «Фаланга» Болеслав П'ясецький, який висловив її у пресі після відбуття ув'язнення в концтаборі Береза Картузька. Цей табір уряд відкрив для українських націоналістів та польської опозиції. П'ясецький писав: «Між поляками є й такі, які заперечують навіть існування української нації. Я мав нагоду в Березі добре пізнати українських націоналістів. І я тверджу: якщо навіть припустити, що української нації ще немає, то ця група людей здібна таку націю створити».

Вкотре поляки оцінили українців під час подій на Закарпатті. У березні 1939 року тут було проголошено Карпатську Україну. Все це відбувалося на тлі капітуляції Чехословаччини перед нацистами та їхніми союзниками. Кілька провідних членів ОУН, організувавши військові сили – Карпатську Січ, збройно виступили на захист своєї держави

від мадярів. Позиція, висловлена на сторінках Mercuriusz Polski, відображала думку багатьох у Європі: «Мусимо чесно сказати, що в світлі останніх подій маємо більшу пошану до українців, аніж до чехів і словаків. Які б там не були і хто б там не були оті «січовики», а все-таки ті люди не скавуліли, не склали зброї, але билися в найтяжчих політичних і стратегічних умовах».

Не менш цікавою є реакція на боротьбу січовиків угорських офіцерів, що збереглася у спогадах закарпатського освітянина Володимира Бірчака: «Що мали ми з ними робити? – оповідав опісля мадярський старшина в Хусті в українському товаристві. – Ми відставили їх до границі. Ми питали їх, за що вони йшли воювати. Відповіли, що йшли Україну будувати і її боронити перед комуністами, мадярами й поляками... На границі поставили їх у ряд під розстріл. Одні вийняли хрестики й зложили їх на грудях, більшість крикнула: «Слава Україні!» – і впала під кулями... Це була сцена, яку ціле життя буду пам'ятати. Скажіть, що ви за люди, ви, українці, що ваша молодь так умирає? Чому не пішли ви будувати ту вашу Україну з середини земель, а з краю й то з нашої віковичної мадярської землі? – запитував мадярський старшина».

«МАКЛЕР БЕЗ ДЕРЖАВИ»

Вдруге, після Закарпаття, бандерівці без жодних погоджень із чужинцями проголосили незалежність 30 червня 1941 року у Львові. Тоді Акт відновлення

СПОГАДИ ЄВРЕЙ – В'ЯЗНІВ РАДЯНСЬКИХ ТЮРЕМ І ТАБОРІВ ПРО БАНДЕРІВЦІВ:

«Постає питання: як на-? роди ще тримаються? Яка сила змушує їх так чіплятися за гаснуче життя?.. Я збагнув це, дивлячись на українців з 25-літніми (страшно подумати!) вироками, які після цього безугавного пекла залишалися акуратними, підтягнутими, чесними людьми, які ані на крок не відступали від своєї ідеї...»

Юрій Ар'є
Вудка

«Колись у нашій зоні сидів український діяч на прізвище Сорока... Він мав «бандерівський стандарт» – 25 років... Авторитет Сороки поміж земляками був романтично-благочинний: «Кращого за нього на зонах ніколи не було», – розповідали через багато років після його смерті».

Михайло
Хейфец

ПЕРЕГОВОРИ.
УПА й Армія
Крайова
визнавали
силу один
одного. 1945 р.

Української держави прочитав 29-річний Ярослав Стецько. Це коштувало Бандері, Стецькові та низці інших провідних діячів ОУН арешту й ув'язнення в концентраційному таборі.

Утім, ті, хто опинився на волі, разом із Романом Шухевичем 1943 року скликали Конференцію поневолених народів Східної Європи й Азії. Уже в той час їм вдалося зібрати представників Грузії, Вірменії, Азербайджану, Білорусії та Узбекистану.

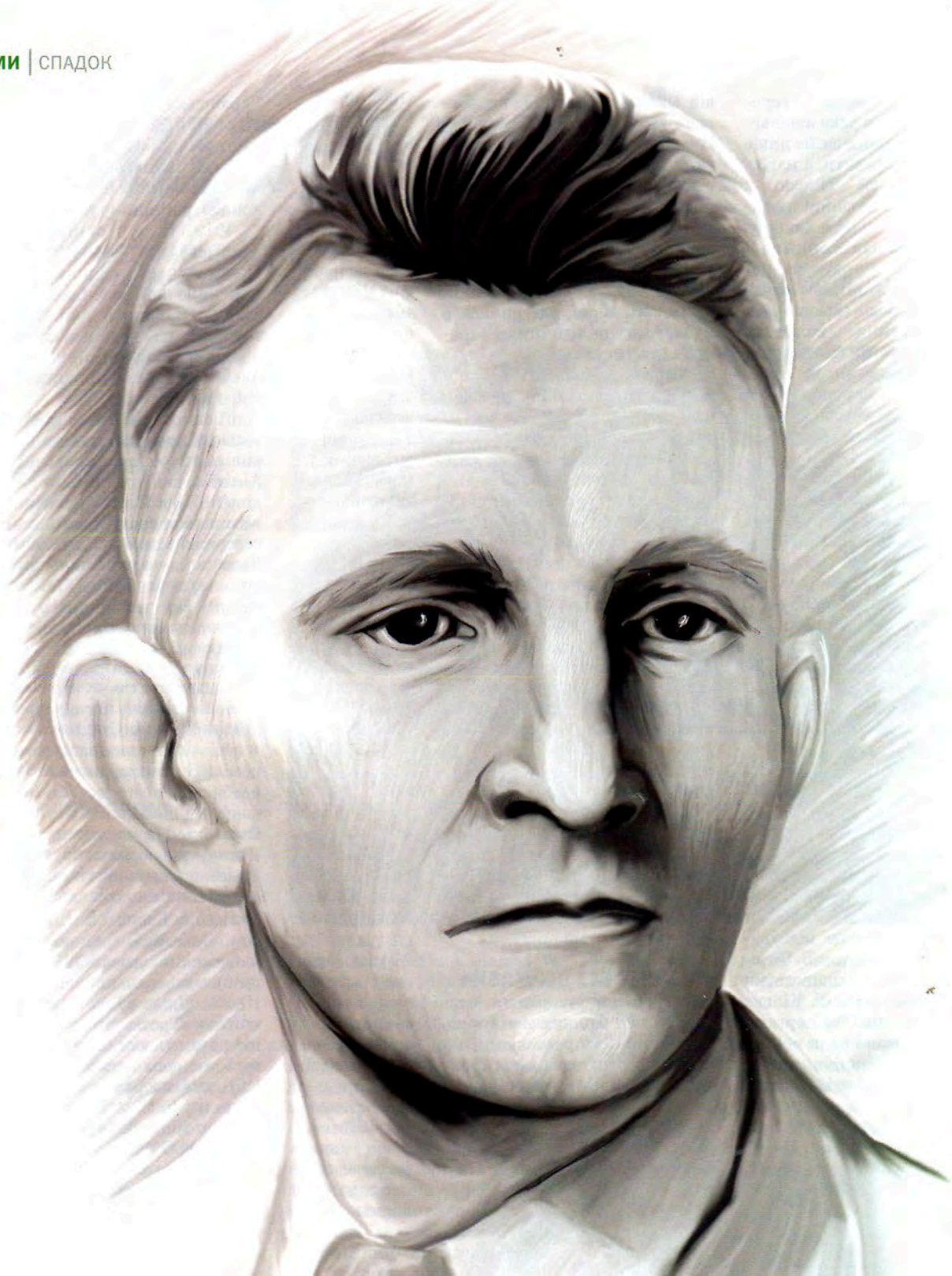
Після закінчення війни у 1946-му Ярослав Стецько створив міжнародну організацію – Антибільшовицький блок народів (АБН), а його першими політичними союзниками стали генерал Франко та Чан Кай-Ші. Саме це дало українцям змогу організувати в Тайпеї (Тайвань) місію АБН, у Токіо заснувати Світову антикомуністичну лігу, а в Європі – Європейську раду свободи. У всіх цих органах на рівні дипломатів чи керівників країн постійним членом президентів був Ярослав Стецько.

Він умів організовувати й невеликі заходи, що набували неабиякого розголосу. Так, пресконференція Микити Хрущова у Стокгольмі з нагоди відвідин Швеції звелася до брутальної критики націоналістів, адже напередодні Стецько поклав вінок на могилу Карла XII. Під впливом Ярослава Стецька, який найдовше очолював ОУН (1968–1986), генеральний секретар НАТО Джон Гекет написав книжку «Третя світова війна». У ній він змоделивав ситуацію, за якої націоналісти опанували КДБ, здійснили переворот і розвалили СРСР. Іншого разу прем'єр-міністр Туреччини запросив Ярослава Стецька з офіційним візитом і, попри гучні протести радянських дипломатів, організував подорож Чорним морем, щоб той міг побачити береги України.

Стецько був приятелем багатьох авторитетних політичних діячів світу. До нього зверталися по допомогу представники різних націй, які хотіли налагодити контакти зі світовими лідерами. Допомагаючи іншим, Стецько жартома називав себе маклером без держави, адже в той час його нація була позбавлена державності. ■

У тіні Бандери

Справжнім лідером визвольного руху 1940–1950-х років був Роман Шухевич

Автор:
Іван Патриляк

«**П**ереможе не той, хто завдасть сильнішого удару, а той, хто довше витрпить», – сказав у березні 1920 року один із лідерів легендарної ірландської партії «Шин фейн» Теренс МакСвіні. Через 30 років після заяви ірландського патріота – 5 березня 1950-го – на іншому кінці континенту у свій останній бій вступила людина, яка не могла завдати своєму головному супротивникові смертельного удару, але при цьому зуміла витрпіти всі удари й стати свідком торжества власних ідей. Важко сказати, чи чув Роман Шухевич колись висловлювання Теренса МакСвіні, але, вочевидь, він дотримувався аналогічних принципів у своїй боротьбі. Будучи реалістом, керівник українського націоналістичного підпілля й головний командир Повстанської армії чітко усвідомлював неможливість наявними засобами домогтися незалежності своєї Батьківщини, але свято вірив у кінцевий позитивний результат боротьби.

Волею долі Романові Шухевичу довелося очолювати рух, за яким на довгі роки закріпилося ім'я Степана Бандери. Після першого арешту поляками в 1934 році Бандера став прапором, після другого арешту гітлерівцями в 1941-му – легендою, а після змушеної повоевненої еміграції – символом українського націоналізму. Проте реального впливу на хід подій в Україні, попри всі свої намагання, Степан Бандера не мав з липня 1941-го. Всю боротьбу, що велася від його імені в Україні з 1940 по 1954 рік, організовували й очолювали інші люди, найпомітнішою постаттю з-поміж яких був Роман Шухевич. Саме Шухевичу випало керувати бандерівською ОУН в Україні з травня 1943-го до березня 1950-го, тобто неповних сім років, саме тоді, коли націоналістичне підпілля сягнуло піку своєї могутності й впливовості. До Шухевича воно переживало період становлення, після його загибелі почало згасати. Шухевич зумів організувати і довгий час керувати Повстанською армією і збройним

підпіллям в умовах протистояння з найсильнішими тоталітарними режимами, що існували в Європі у XX столітті.

ВІД ТЕРОРУ ДО УПА

Після арешту німцями Степана Бандери та Ярослава Стецька влітку 1941 року фактичним керівником ОУН(б) на території України став «урядуючий провідник» Микола Лебедь («Максим Рубан»). Перед ним поставило завдання зберегти від цілковитого знищення гестапівцями структур ОУН(б).

З початку 1942-го гітлерівський окупаційний режим навіть про людське око перестав маскуватися і цілковито розкрив свою суть – максимально грабувати й визискувати підконтрольні регіони. Німецька економічна експлуатація, режим терору, масові насильні набори робочої сили поставили перед українським націоналістичним підпіллям питання: що робити? Керівництво ОУН(б) відповіло на нього внутрішньоорганізаційним документом – Комунікатом від 14 лютого 1942 року, в якому оголошувало, що організація перебуває у стані війни з Німеччиною і члени ОУН(б) мають повне право застосовувати проти німців зброю.

Проте «Максим Рубан» розглядав можливість ведення боротьби передвоєнними методами: терором проти посадовців, поліцейських, колаборантів, акціями саботажу проти німецьких економічних заходів, пропагандою тощо. Радикальніше налаштоване крило ОУН(б), зокрема організаційний референт Головного проводу Іван Климів («Легенда»), провідник Волині та Полісся Дмитро Клячківський («Клим Савур»), військовий референт ОУН(б) на Волині та Поліссі Василь Івахів («Сонар») та інші діячі підпілля, схилилися до ідеї масштабного антинімецького повстання, початком якого мала стати масова партизанська війна. Цей внутрішній конфлікт у межах організації тлів до початку 1943 року, коли в лави підпілля влився Роман Шухевич.

Шухевич був вельми помітною постаттю в українському націоналістичному підпіллі ще з міжвоєнних часів. Бойовик Української військової організа-

5
березня
1950
року
загинув
головний
командир
УПА
Роман
Шухевич

РОМАНОВІ ШУХЕВИЧУ ДОВЕЛОСЯ ОЧОЛЮВАТИ РУХ, ЗА ЯКИМ НА ДОВГІ РОКИ ЗАКРІПИЛОСЯ ІМ'Я СТЕПАНА БАНДЕРИ

його від керівництва організації і в травні 1943 року був обраний головою Бюро Проводу ОУН(б) на українських землях.

Навесні 1943 року східний фронт після стрімкого радянського контрнаступу з-над Волги стабілізувався. Німецьке командування готувалося до великого літнього контрнаступу. Роман Шухевич і його оточення сподівалися на те, що німецько-радянське протистояння якнайдовше затримається на сході, а фронт, ніби гармошка, пересуватиметься то зі сходу на захід, то із заходу на схід у межах 300–500 км. Розрахунок був доволі простим: німецькі й радянські війська максимально виснажать один одного, що призведе до внутрішніх заворушень у державах, які воювали, до їхнього розпаду, й перед Україною (як і наприкінці Першої світової війни) відкриються шанси здобути незалежність.

До цього слід було належно підготуватися, тобто мати підготовлену армію й апарат, який зможе взяти владу в свої руки.

«Велике здається нам великим лише тому, що ми стоїмо на колінах», – гасло, виголошене ірландськими революціонерами 1898 року. Українські націоналісти у міжвоєнний період детально вивчали досвід ірландців, яким вдалося на початку XX століття здобути й утримати власну державність

Роман Шухевич разом зі своїми однодумцями протягом року здійснив цілковиту реорганізацію і масштабну розбудову Повстанської армії, яку сам же й очолив у листопаді 1943-го. УПА намагалася взяти під контроль найбільші лісові масиви Волині та Полісся (за які вела жорстокі бої з радянськими і польськими силами), захопити основні господарські об'єкти регіону, прищепити населенню ідею української державності. Однак стало зрозуміло, що сподівання на затяжну боротьбу на Сході марні. Тоді Шухевич вирішив змінити тактику, готуючи підпілля до боротьби в умовах реставрації радянського тоталітарного режиму. Протистояння з німцями і поляками відійшло на другий і третій план, а головним завданням стала боротьба з комунізмом.

Спроби українського опору влітку 1944 року створити Українську головну визвольну раду як репрезентанта воюючої України перед західними союзниками також виявилися малоефективними. Британці й американці були вдячні Сталінові за те, що він життями червоноармійців розгромив Гітлера, тому не лише не цікавилися українською проблемою, а й навіть по жертвували на користь більшовиків своїми союзниками поляками, які в той час проливали кров разом із солдатами Червоної армії. До кінця 1944 року Романові Шухевичу, вочевидь, стало цілком зрозуміло, що боротися доведеться самотужки, що боротьба буде без перемоги, а її головне завдання – залишити по собі величну легенду опору, з якої черпатимуть сили наступні покоління борців за незалежність.

НЕ ДАТИ СЕБЕ ПЕРЕТРАВИТИ

«Не кажіть мені про мир. У нас немає миру; це лише придушена війна. Окупанти посяли свої закони, як зуби дракона; вони проросли озброєними людьми». Слова, сказані депутатом ірландського парламенту Гасі Бургом у XVIII столітті, надзвичайно влучно відображають ситуацію в Україні після завершення Другої світової війни. Коли Західна Європа тішилася свободою, в українських лісах і горах точилася придушена війна зі своїми перемогами й по-

З СИНОМ. Юрій Шухевич бачив батька лише кілька разів у житті

разками, зі своїми героями і зрадниками, зі своїми радощами й трагедіями. Сотні тисяч убитих, полонених, арештованих, депортованих, мільйони скалічених доль. Свого часу Жан-Жак Руссо, звертаючись до поляків, які наприкінці XVIII століття втратили свою державність, сказав: «Якщо ви не можете зробити так, щоб вас не з'їли, то зробіть бодай так, щоб вас не перетравили». Українське націоналістичне підпілля до кінця боролось за те, щоб Україну остаточно не перетравили. Великі жертви і втрати внаслідок

ШУХЕВИЧ ПОПЛАТИВСЯ ЗАГИБЕЛЛЮ БРАТА, ЗАСЛАННЯМ БАТЬКІВ, ДЕПОРТАЦІЄЮ ДРУЖИНИ, Й ТЮРЕМНИМИ МУКАМИ ВЛАСНИХ ДІТЕЙ

док боротьби були ціною, яку заплатили українці за збереження власної ідентичності, що дала їм підстави врешті-решт сподіватися на відновлення державності.

На чолі цієї боротьби за збереження власного «Я» проти всепоглинаючого більшовизму з 1944 по 1950 рік стояв Роман Шухевич. Він поплатився за

свою позицію загибеллю брата, засланням і смертю на чужині батьків, депортацією дружини, дитбудинківськими й тюремними муками власних дітей. Він розумів, що загине, що за ним полюють радянські спецслужби, але не пішов на еміграцію. З 1947-го спеціалісти з радянських органів безпеки щоразу щільніше підбиралися до оточення Вовка (такий псевдонім гебісти дали керівникові підпілля), у 1948-му і 1949-му він буквально вислизав із їхніх рук. Проте навесні 1950 року їм допоміг випадок.

На початку 1950-го МДБ взяло в «активну розробку» зв'язкову з особливих доручень Шухевича Дарку Гусяк («Нусю»). Для «розробки» зв'язкової використали агента Львівського УМДБ «Поліну» (колишня підпільниця, яка погодилася співпрацювати з органами в обмін на звільнення арештованого брата). Впроваджена в підпілля Поліна дізналася, що з березня 1950 року «Нуся» має відвідати одну з його конспіративних квартир у Львові. Працівники МДБ скрутили зв'язкову Шухевича просто на вулиці. Допитував «Нусю» особисто генерал-лейтенант Павло Судоплатов. Схвильований зникненням Дарки, Роман Шухевич готувався до переходу зі свого сховку в Білгородці.

5 березня 1950 року МДБ оточило будинок. Сподіваючись, що це звичайна перевірка документів, господиня відчинила двері й надала сфальшовані документи. Почувши шум на першому поверсі, Роман Шухевич вирішив силою прорватися зі свого сховку, розташованого на сходах між першим і другим поверхами. Вискочивши зі сховку, він автоматною чергою скопив начальника управління 2-Н МДБ УРСР майора Олександра Ровенка і вискочив на вулицю, де його настигли кулі. Впавши пораненим, Роман Шухевич дострелився з власного пістолета. Після процедури впізнання й фотографування тіло керівника підпілля вивезли зі Львова в невідомому напрямку. Досі поміж учених точаться дискусії з приводу реального місця поховання Романа Шухевича, проте епігони радянської імперії до сьогодні охороняють таємницю. ■

З Тетяною Костенко

22:55

ПОНЕДІЛОК – ЧЕТВЕР

Ліцензія: серія НР №0007-м, серія НР №0439-м Видана ТОВ «ГРАВІС» 19.10.2005

Літописець ОПОРУ

Польський
кінорежисер
Анджей Вайда
про свої
«варіації між
краплинами»,
завуальовані
історичні
стрічки та
зйомки
«Катині»

Спілкувався
Роман
Кабачій

Свого почесного «Оскара» Анджей Вайда отримав за внесок у розвиток світового кіно, і немає людини, яка заперечувала б цей факт. Нещодавно в український широкий прокат вийшла історична драма «Катинь», що й стало приводом для розмови *Тижня* з видатним режисером сучасності. Втім, говорили ми не лише про фільм, адже Вайда з тих співрозмовників, яким є що сказати. 6 березня польському кінематографістові виповнилося 84 роки.

У. Т.: Вас називають справжнім філософом кіно. Чи ви одразу прийшли до метафоричності у власних кіновисловлюваннях?

– Не одразу. Коли я був студентом Краківської академії мистецтв після війни, ми чимало дискутували, чому ця війна закінчилася не так, як ми сподівалися; у чому наша вина, якщо

вона є. Згодом, на початку 1950-х років, а це були нелегкі часи, я вже навчався у кіношколі в Лодзі. Вона мене привела до першої самостійної стрічки «Канал», яку я з друзями зробив у 1956-му *Іця воєнна драма, що оповідає про втечу бійців Армії Крайової каналізаційними каналами під час Варшавського повстання 1944 року, сповнена символізму та експресії. – Ред.І.*

У. Т.: Польська кіношкола, яку ви створили разом із іншими режисерами, хотіла відірватися від передвоєнної традиції. Чому?

– Ми відмежовувалися від довоєнного кіно, оскільки у Польщі воно мало суто комерційний характер. Це були розважальні фільми на кшталт німецьких. Для нас вони не були взірцем. Тому після війни ми звернулися до італійського нео-

реалізму – до Федеріко Фелліні та подібних до нього.

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР КІНЕМАТОГРАФА

У. Т.: У фільмі «Весілля» 1973 року ви показали прірву поміж народом та інтелігенцією, селянами і мислителями. Чому ви обрали цю дражливу тему?

– Гадаю, це суто польська ситуація: твору, подібного до п'єси Станіслава Виспянського «Весілля», немає в інших літературах. Ідея фільму виникла з необхідності ознайомити суспільство із надбаннями нашої національної літератури. Після оголошення в 1960 році рішення польського Політбюро, що такі стрічки, як мої «Канал», «Попіл і діамант», як роботи Єжи Кавалеровича, Збігнева Кузмінського, є шляхом у нікуди, ми були змушені зануритися в історичне кіно. Тому виникли три перші фільми, що спиралися на польську літера-

туру: «Фараон», «Попіл», «Рукопис, знайдений у Сарагосі», а згодом і низка стрічок у цьому дусі. Ми прагнули, щоб соціум усвідомлював значення польської літератури, а шлях через кіно видавався найприйнятнішим для її популяризації.

У. Т.: Невже історичною тематикою польських режисерів змусили займатися комуністи?

– Ні, вони нам її прямо не нав'язували. Коли влада зорієнтувалася, що в ті більш-менш вільні роки (1956–1958) ми подаємо ситуацію в Польщі у часи фашистської окупації під нашим кутом зору, то сказала: робіть історичні стрічки *[які не стосуються Польщі]*. – *Ред.].* Але коли немає політичної свободи, то такий фільм теж виглядає інакше. Приміром, як я робив фільм «Попіл», де йшлося про поляків, котрі пішли за Наполеоном. Через їхні дискусії, роздуми – чи правильно вони вчинили, а що було б, якби Наполеон виграв, – прочитувалася дискусія з часів нацистської окупації. Тобто хоч би якою була тема, вона знаходила свій політичний вимір.

У. Т.: Польська інтелігенція й донині впливає на суспільні процеси мистецькими засобами чи її «політична» роль залишилася в минулому?

– Інтелігенція не відіграє тієї ролі, як колись, коли ми були в ситуації іншого «розливу». У державах, де народ не має політичного представництва, свого парламенту, вільних виборів, усе навколо зманіпульоване, повинна сформуватися спільнота лю-

дей, яке бере на себе роль голосу цього суспільства. Польська інтелігенція, передусім письменники, кіношники, намагалася бути таким голосом, наскільки дозволяли ті часи. Сьогодні інша ситуація, оскільки немає цензури, а політична дискусія, яка раніше була доменом мистецтва, перебралася на телебачення, у пресу, парламент. Політика знайшла своє місце.

У. Т.: Що, на вашу думку, є запорукою успішного історичного фільму?

– Ми маємо хороші історичні стрічки, бо наша література надала для цього непогану основу. Якщо літературний твір якісний, виникає лише проблема відповідної кіноадаптації. Інша справа, коли режисери не шукають таких матеріалів у літературі й думають лише про розважальний характер фільму, не замислюючись над політичними аспектами. Тоді є підстави вважати, що таке історичне кіно не зовсім адекватне.

У. Т.: Коли я своєму батькові із захопленням розповідав про ваші фільми комуністичної доби, він із подивом запитав: «А що, у Польщі були якісь фільми, крім комедій?». Це свідчило про цензурування того, що потрапляло від вас до СРСР.

– Якщо я знімав фільм, то для того, щоб він вийшов на екран, а не лежав на полиці. Тут мене схопили за руку, а тут – ні. Якщо фільм «Попіл і діамант» не пустили на жоден із трьох тогочасних кінофестивалів, це означало, що цензура таки робила свою справу. Вона не лише цензурувала фільм, а й вирішувала, чи пускати його за кордон.

ТАВРО КАТИНІ

У. Т.: Польський публіцист Юзеф Мацкевич, який був у Катині під час перших ексгумацій могил польських офіцерів у 1943 році, вважав, що зло комунізму підступніше й гірше від фашизму. Як полякам так швидко вдалося очиститися від комуністичної минувшини?

– У Польщі комуністи ніколи не були «своїми», бо ще в 1920-му, коли більшовики дійшли під Варшаву, ми зрозуміли, чим це пахне. Тому в 1939 році це вже було повторенням

1920-го, а в 1944-му – утвердженням цього стану речей. Ми не мали жодних сумнівів: Польща готувалася до негативного сприйняття комунізму, це було очевидним фактом.

У. Т.: Ваш батько потрапив до «катинського списку», був розстріляний енкаведистами під Харковом. Чи хотіли ви помститися більшовикам?

– Я був у Армії Крайовій, а там усі вірили, що після війни придуть наші союзники – Америка, Англія, повернеться польський еміграційний уряд із Лондона. Ми сподівалися, що Польща відновить незалежність, але виявилось, що позиція Москви для наших західних союзників була важливішою. Вони спиралися на свої інтенси, а не на наші...

У. Т.: У «Катині» багато особистого?

– Я спостерігав за матір'ю, як вона реагує: спершу в 1943 році *[коли оголосили про розкопки могил у Катині]*. – *Ред.].* потім ми не знали, що сталося з іншими таборами, з польськими офіцерами. Мама постійно очікувала нових звісток. У її житті це дуже трагічний період, і я прагнув показати це. Однак не хотів знімати фільм про себе. Складність полягала в тому, що навколо Катині дуже розлога історія – треба було відтворити поділ Польщі в 1939-му, спершу німців, згодом «советів»; пояснити, чому сталася ця трагедія, як ми про неї дізналися. Це перша стрічка про Катинь, тому вона мала нести в собі практично все. Якби я знімав другий фільм на цю тему, він був би більш особистим, психологічним.

У. Т.: Під час зйомок ви відтворили козелецький табір для полонених у покинутій українській церкві в селі Старий Диків на Любачівщині, що була осередком боротьби УПА в Польщі. Чи не думали зняти фільм про польсько-український конфлікт, щобі зламати створений комуністичною кінопропагандою стереотип?

– Увесь фільм я знімав у Польщі, оскільки не вважав за потрібне шукати десь в іншому місці подібні краєвиди. Не хотілося ані спеціально напрошувати

БІОГРАФІЧНА НОТА

Анджей Вайда – польський режисер театру і кіно. Народився 6 березня 1926 року в місті Сувалки. У 1954-му закінчив Лодзьку кіношколу. В 1956-му зняв стрічку «Канал», що зробила режисера популярним й отримала кілька міжнародних нагород. Один із засновників польської школи кіно. У фільмах часів комуністичного правління широко вживав езопову мову. Окрім кіно, працював у театрі («Гамлет», «Злочин і кара»). У 1980-х активно займався політичною діяльністю. У 1997-му став членом Французької академії. Почесний доктор Вашингтонського та Ягеллонського університетів. Творчість Вайди відзначена на численних міжнародних фестивалях. 2000 рік – лауреат премії «Оскар» за особистий внесок у розвиток світового кінематографа.

тися, ані їхати в ті місця. На сході знайшов стару недіючу церкву, відтворив там фрагмент того тавору за малюнками, що збереглися. Натомість якщо йдеться про тему польсько-українського конфлікту, то особисто я про неї не думав. Про Любачівщину під цим кутом зору теж не чув. Це тема тих, хто жив на пограниччі. Для мене і мого оточення важливими темами були німецька окупація, концтабори смерті, Варшавське повстання.

У. Т.: У фільмі «Катинь» є момент, коли директорка школи мистецтв приймає молодого аквівця, говорячи, що треба жити і вижити. Фактично перечекати комуністичну добу для наступних поколінь. Це своєрідна схема виживання?

– Після війни не було іншого шляху, ніж домовлятися з комуністами. Трагедія Катині висіла в повітрі, але замовчувалася до 1989 року. Якщо вся радянська політика спиралася на поняття «приятель», але що ж то за «приятель», коли 22 тисячі офіцерів загинули у неволі? Вони намагалися це приховати. У 1943-му, живучи в Польщі й спостерігаючи за нацистськими злочинами, ми могли подумати, що ці

НАЙВІДОМІШІ СТРІЧКИ АНДЖЕЯ ВАЙДИ

- «Канал» (1956)
- «Попіл і діамант» (1956)
- «Сибірська леді Макбет» (1961)
- «Попіл» (1965)
- «Все на продаж» (1968)
- «Пейзаж після битви» (1970)
- «Пілат й інші» (1971)
- «Земля обітована» (1974),
- «Людина з мармуру» (1976)
- «Людина з заліза» (1981)
- «Любов у Німеччині» (1983)
- «Біси» (1988)
- «Пан Тадеуш» (1999)
- «Катинь» (2007)

розстріли організували німці, що це витівки Геббельса. Але тільки на мить, бо коли німці привезли документи з Катині, списки, прізвища, усе збігалося. Та ми добре знали й німецький бік злочинів, тому вони не були «меншим злом».

СИЛА НАЦІОНАЛЬНОГО КІНО

У. Т.: Після демократичних змін 1989-го ви певний час були сенатором, а потім членом Ради культури при президентові. Як оцінюєте цей похід у владу сьогодні, чи потребувала тоді молода демократія вашої допомоги?

– Тоді це було потрібно. Ми відчували відповідальність за події в Польщі, й вважали, що це наш обов'язок. Коли відбулися нові, демократичні вибори, суспільство обрало тих представників, яких хотіло. Гадаю, добре вийшло, що «Солідарність» усіх нас за собою повела. Це дало непоганий результат. Переконаний: усе йде на краще.

У. Т.: Підтримка культури з боку держави має бути вирішальною чи допоміжною?

– На мою думку, проблема полягає в іншому: ті інституції,

що залишилися від колишньої системи культури, у новій ситуації мали змінитися, інакше зорганізуватися, стати продуктивнішими і при цьому не залишатися такими дорогими. Зараз, коли виникають приватні театри, приватне кіно, у тих інституціях змін не відчувається.

У. Т.: Які тенденції у розвитку європейського кіно вам імпонують?

– Ситуація непроста, але це тільки фрагмент із цілого. В усіх європейських країнах виникли умови для розвитку національного кіно. Франція постійно шукає кошти на підтримку національного кіно, тож воно є. Більшою проблемою є дистрибуція фільмів: як зробити, щоб вони дійшли до глядача. У Польщі торік знято 40 стрічок – це чимало, але значна їхня частина не дійшла до екрана. Над цим питанням ми працюємо і, сподіваюся, вирішимо його. Потрібно збудувати кінотеатри для репертуару європейського кіно, тоді й польські фільми знайдуть своє місце у загальноєвропейській канві. ■

Інтерв'ю взято за сприяння Польського Інституту у Києві.

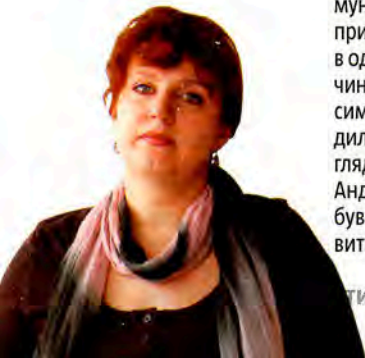
погляд

Діамант із попелу

Автор:
Олена Бабій,
експерт
із програмної
діяльності
Польського
Інституту у
Києві

Поняття «польська школа кіно» радше є надбанням минулого, ніж сучасності. Про неї заговорили, коли в 1957 році вийшов фільм «Канал» Анджея Вайди, який узяв «Срібну пальмову гілку» в Каннах. Хоча Польща за комуністів була тоталітарною, проте не до такої міри, як у нас, – свободи вони мали більше. Вайда й інші режисери розвинули в польському кіно поетичну кіномову. Зрештою, це відбувалось і в українському поетичному кіно. Мова символів, мова метафор характерна для його фільмів, особливо виразна вона в стрічках «Людина з мармуру», «Людина з заліза». А воєнна драма «Попіл і діамант» – абсолютний шедевр світового рівня. Стрічка, хоч і зазнала дуже великої критики, однак мала символічну суть. На перший погляд, «Попіл і діамант» розповідає історію аквівця (бійця антикомуністичної Армії Крайової), дія фільму відбувається наприкінці війни. Але цей герой постає в чорних окулярах та в одязі сучасників самого фільму, тобто 1958 року. Таким чином Вайда переносить його у свій час і робить із нього символ покоління спротиву 1950-х. Ця еkleктика породила завуальованість польських фільмів, але досвідчений глядач завжди прочитає послання авторів поміж рядків. Анджей Вайда – дуже польський режисер. Показовим був факт під час вручення «Оскара» – він, хоч і міг промовити кілька фраз англійською, одразу зазначив, що буде

говорити польською мовою. Вайда завжди підкреслює, що є поляком. Це помітно й у його фільмах, попри те, що йдеться в них здебільшого про загальнолюдські речі. Розповідаючи про конкретні історичні події, він завжди бачить їх крізь призму сприйняття людиною. В Анджея Вайди немає якихось спеціальних орієнтирів. Він налаштований на співпрацю зі світом, незалежно від того, чи це Схід, чи Захід. Протягом тривалого часу Вайда відмовлявся від поїздок до Радянського Союзу. Так само він відкинув пропозиції приїхати в Україну 15 років тому, оскільки йому було важко – давалось взнати особисте минуле. Поміж поховань закатованих енкаведистами офіцерів під Харковом знайшли жетон, який належав батькові Вайди Якубові. Режисер звертався щодо уточнення даних до російської сторони, але в наданні інформації йому було відмовлено. Безумовно, зараз, знявши фільм «Катинь», він виконав певного роду місію. Вайда погодився взяти участь у Днях польського кіно в 2008 році, бо однією з головних мотивацій було відвідати Харківщину. Цьогоріч, 4–7 березня в столичному кінотеатрі «Київ» відбудеться ретроспектива фільмів «Анджей Вайда – відомий і невідомий». Покажемо незнану стрічку «Невинні чародії», також «Хроніку любовних пригод». Почнеться ретроспектива шедевром Вайди «Попіл і діамант».

Фотос: Юліан Муганський

**13 березня (субота)
17:00**

**Книгарня «Є»:
Київ, вул. Лисенка, 3
(ст. м. «Золоті ворота»)**

Польський Інститут у Києві та Книгарня «Є» представляють новий спільний проект **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД: ПОЛЬЩА**

Книгарня «Є»

Ми багато чули про європейський вибір України впродовж багатьох років, проте переважно на рівні гасел і декларацій. Наш спільний із Польським Інститутом проект має на меті ознайомлювати українське інтелектуальне середовище та ширший загал із польським досвідом реформування культури, науки, економіки, суспільства. Зустрічі в Книгарні «Є» з провідними інтелектуалами, експертами та державними діячами Польщі мають наблизити розуміння того, які конкретні механізми реформування потрібно запроваджувати в Україні. Польський досвід є для нашої країни особливо актуальним – Польща вже пройшла вирішальну частину того шляху, яким належить пройти Україні, якщо вона прагне стати європейською нацією.

Польський Інститут у Києві

Наш спільний проект – цикл зустрічей із видатними особистостями, котрі й рефлексіями, і своїми діями впливають на функціонування держави, створення образу Польщі як всередині країни, так і за її межами. Мета – викристалізувати зі всеохопного потоку інформації унікальну думку публічної особи. Досвід *буття в Європі* це не лише геополітика і культура, але й здатність індивіда *бути причиною змін*. Ми прагнемо представити українцям людей, які підіймаються над партикуляризмом, слугуючи суспільним інтересам.

Наш перший гість – міністр ВАЛЬДЕМАР ДОМБРОВСЬКИЙ,
відомий реформатор польських культурних інституцій

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Театральний Марко Поло

Французький режисер Крістоф Фетріє про багатомовний театр, етнографічні пошуки та різницю культур

Записала:
Мариса
Нікітюк

Фото:
Андрій
Коротич

Закінчивши навчання в Німеччині, Крістоф Фетріє подорожував світом у пошуках театального досвіду, вибравши в себе німецький брехтівський театр, французький шарм кафешантанів, російську психологічну школу і напівмістичний колорит Азії. Він працював із відомим російським театральним режисером Анатолієм Васільєвим у його колишньому театрі «Школа драматичного мистецтва» в Москві. Полонили Фетріє й театральні підмошки Центральної Азії – Таджикистану й Казахстану. Фетріє здебільшого унаочнює тексти одного з «батьків» театру абсурду Ежена Іонеско, а його улюбленим автором є сучасний французький драматург Валер Новаріна. У Києві режисер-космополіт поставив п'єсу іншого сучасного французького автора Ремі де Воса. Вистава «Поки мама не прийшла» відтепер у репертуарі Молодого театру.

Якби я жив у середньовічній Європі, був би не режисером, а мандрівником. Але не мореплавцем. Подорожував би сушею, як Марко Поло, оскільки боюся океану. Я подорожую одноосібно.

Мені важливо працювати з тими акторами, які живуть у країні, де я ставлю п'єсу. Я маю відчувати територію, її легенди, наповнення, а зробити це можна тільки через людей. Здається, що ми ідеальні накопичувачі історії, часу, духу і, навіть не знаючи цього, несемо на собі відбитки тисяч років. Я шукаю саме їх.

Багатомовний театр – це надзвичайний досвід. У Казахстані в межах фестивалю «Зустрічі Європа – Азія» я працював як режисер над багато-

мовною виставою, до участі в якій запросив артистів із різних країн: французів, американців, росіян, таджиків, чеченців, був навіть один музикант із Киргизії. Текстову основу змішав із модернових європейських авторів і давніх азійських текстів. З боку Європи це були уривки з «Улісу» Джеймса Джойса, з «Берлін, Александрплац» Альфреда Дьобліна і тексти Данієля Хармса. З боку Азійського регіону – Джалаледдін Румі й багато стародавньої поезії. Вийшов такий собі часовий і семантичний зсув. Як на мене, ми змішали найкраще, що є на Сході та Заході. Цю виставу грали багатьма мовами, бо, поперше, всі актори були з різних мовних систем; по-друге, хотілося донести первинну красу і магію текстів.

У полілінгвістичних виставах треба знайти загальний принцип мови. З двома мовами у виставі працювати важче, ніж, приміром, із п'ятьма, оскільки в режимі білінгвізму одна з них буде зрозуміла всім, а інша – ні. Коли ж їх п'ять, береш одну і робиш її центральною, а інші просто прилаштовуєш до неї, зрештою всі вони виявляться однаково другорядними. А людина, яка розумітиме центральну мову, вважатиме, що розуміє і решту. Найгірше, коли в театрі принцип мовного розподілу простий і однозначний: жінки говорять однією, чоловіки – іншою або відбувається лінгвістичне протиставлення бідних і багатих. Тоді вистави виходять дуже нудними і штучними.

Я ставлю вистави за різними схемами. Усе залежить від країни, від її системи театру. Наприклад, у Києві репертуарна модель, а тому «Поки мама не прийшла»

йтиме в Молодому театрі після мого від'їзду. Але коли немає прив'язки до репертуару, вистава існує в режимі проекту: кілька разів демонструється на місці, згодом може потрапити на фестиваль, а потім артисти роз'їжджаються або йдуть в інші проекти і крапка.

Усе, що мене цікавить, – це робота з людьми, люди передусім. Усі ми дуже подібні один до одного, і було б краще, якби всі розмовляли однією мовою, приміром англійською, щоб легше працювалося. Але мова, сформована в тій чи іншій місцевості, найадекватніше може передати її основи, дух. Це знову ж таки ідеальний провідник інформації крізь віки, і він впливає на внутрішній світ, внутрішнє звучання людини, а саме це мене й цікавить як режисера. До того ж я етнолог за освітою – мені потрібні легенди.

Я працюю без жодної системи. Просто йду і роблю, й енергія проекту сама притягує до себе гроші. З часом став помічати, що коли її недостатньо, гроші не надходять і проект умирає сам по собі. Це страшний закон, бо коли ти починаєш, то завжди здається, що вистава дуже хороша. Вкладаєш у неї душу, працюєш-працюєш, але можеш хоч головою об стіни битися – все одно нічого не вийде. Так іноді трапляється. Раніше вважав, що в цьому винні інші, тепер знаю, що проблема в мені: отже, я десь помилився. Тому в моїй роботі немає логіки чи системи: сьогодні – тут, а завтра – там. Звісно, було б простіше сидіти вдома у Франції й отримувати стабільні кошти, але тоді я не зміг би працювати – заки би. А мій підхід змушує весь час рухатися вперед.

Театр дуже пов'язаний із текстом. А текст проявляє місцевість, людей, їхній спосіб мислення – власне, те, що в театрі є найважливішим. В Азію мене привели література й історія. Писемна культура зародилася нещодавно відносно розвитку планети. І почалося це все в Месопотамії – з шумерської цивілізації. Потім була вавилонська культура тощо. Багато що в нас іде звідти. Письмо, що правда, придумали не поети, а торговці, щоб вести записи продажу, перший шумерський текст – бухгалтерський. Але поети швидко зрозуміли, що й до чого, і стали писати вірші. Ось вона, наша цивілізація, можливо, через сто тисяч років усе буде зовсім інакше, не буде текстової чи цифрової культури, але сьогодні ми живемо так. І мені здається, я крок за кроком іду через театр містами й континентами до розуміння того, хто ми чи хто я. На жаль, на моєму шляху до Месопотамії стала війна в Іраку. Я хотів би попрацювати з тамтешніми людьми, адже в них досі залишилися архаїчні легенди й пісні.

Якщо їздити Центральною Азією, можна доторкнутися до різних культурних пластів одночасно. У них співіснують буддизм, зороастризм, талмудизм, іслам, тантризм. У Казахстані вважають, що Бог – це небо. Один із найкрасивіших Будд у світі – Будда, котрий лежить, – знаходиться в Душанбе. Таких багато і в Афганістані, землями якого ходили Зороастр та Александр Македонський. І в цих безкінечних степах та пустелях відтоді мало що змінилося, слід дуже близько, його можна відчутти.

Мене цікавить Схід. Наприклад, китайські ієрогліфи одні й ті самі вже п'ять тисяч років, і це відчувається. Кожен китаєць носить у собі Лао Цзи – у цьому величезна різниця між ними і нами. Ми легкі, невагомі, у той час як вони обтя-

жені вантажем своєї культури, повільні й гармонійні. Вони можуть і не усвідомлювати цього, при цьому будь-який китаєць легко прочитає вірш, написаний дві з половиною тисячі років тому. Якісь боги з їхнього старовинного пантеону існують досі, й китаїці в них вірять. Вірити в щось одне так довго – це неймовірно. А якщо вони атеїсти чи буддисти, то все одно культура важить над ними, про це свідчать література, ритм, ритуал, життя – на всьому є відбиток давньої цивілізації.

У мене немає дистанції щодо західної культури. Вона просто в мені, як Лао Цзи в китаїцях. Я достоту не розумію того, що є в Європі, – усіх її культурних, ментальних, циві-

лізаційних особливостей, бо я тут народився. Хто може зрозуміти європейця? Якщо посадити в паризьке метро африканського аборигена і запитати ввечері, що той бачив, він розповість те, чого ти ніколи в житті не помітив би.

З акторами з різних країн однаково важко працювати. Навіть із собою важко працювати, і з часом дедалі важче. Коли навчишся переносити самого себе, зможеш переносити будь-якого артиста. ■

Дірка від ВИТИНАНКИ

Мюзикл «Зачарований чумак» Ігоря Поклада – яскрава поразка Муніципального театру опери та балету

Для мюзиклу «Зачарований чумак» композитор Ігор Поклад склав лише кілька десятків мелодій, які доводив до ладу й оркестрував диригент Муніципальної опери Євген Воронко. Власне, в цьому є щось дуже українське: «Тарас Бульба» на сцені Національної опери десятки років іде в редакції та оркестровці Левка Ревуцького й Бориса Лятошинського, «Богдана Хмельницького» Костянтина Данькевича для Донецької опери дописував Євген Станкович. Хтось може собі дозволити бути «автором ідеї», а решта, подекуди анонімно, робить усе для того, щоби ця ідея гідно «прозвучала».

Проте музика в мюзиклі Поклада зовсім не чіпляє – такий собі спрощено-естрадний джаз, помножений на традиційну стилістику музичного театру для дітей (диригент-постановник – Михайло Мороз). Додамо – гарного музичного театру, в якому ще вміють думати й шукати. Тож

«Зачарований чумак».
Київський муніципальний театр опери та балету для дітей та юнацтва

і для «Чумака» знайшли вирішення: сценограф вистави Олена Рачковська одягла сцену в мережива традиційних українських витинанок. У техніці витинанки виконані картини, які скрізь висять на стінах, хата-витинанка прикрашає хол театру. Виглядає все це розкішно – і, на жаль, цілком самодостатньо: задоволення для очей неймовірне, радості від вистави – ані краплини. Лібрето Олександра Вратарьова та Лариси Моспан-Шульги (остання – режисер-постановник «Чумака») насичене купою непотрібних деталей та поточних колізій із життя чумака

Анонси

5 березня, 18.00

**Презентація книжки
Олеся Ульяненка**

**Книгарня «Є»
(Харків, вул. Сумська, 3)**

На зустрічі з читачами скандально відомий письменник презентуватиме свою нову книжку «Там, де Південь». Кримінальна драма про життя припортового містечка, де молодий герой закохується у красуню-наркоманку. За словами самого автора, це історія «про життя пацанів, морехідку та закрите місто Миколаїв, де всі мешканці – колишні або майбутні зеки».

Критики стверджують, що, попри незмінне для автора зображення непривабливого життя маргіналів, нова повість демонструє зміни стилю Ульяненка і допомагає зрозуміти всю творчість цього літератора.

5–7 березня, 19.00

«Театр у кошику»

Театральний центр імені Леся Курбаса (Київ, вул. Володимирська, 23в)

Творча майстерня режисера Ірини Волицької досліджує театральний знак, символ, метафору на межі модернізму та постмодернізму. Монодрами «Річард після Річарда» – це переосмислена шекспірівська хроніка, яку на сцені втілює актриса Лідія Данильчук та ... капустяні качани. «Це своєрідна пересторога вбивцям, політикам і надто запеклим матеріалістам», – каже режисер. Поетично-філософські роздуми над долею України у виставі «Сон. Комедія» за поемою Шевченка звертаються як до історії, так і до сучасних реалій.

7, 9 березня, 20.00

«НаГуаль»

Клуби Portal, RiverPool (Вінниця, вул. Театральна, 24; Тернопіль, вул. Чумацька, 14а)

Білоруський ансамбль етнічного сюрреалізму у складі Юри Науменка (контрабас), Артьома Губанова (перкусія), Льоні Павльонка (гітара, біти, окарина) та Бенію Коупа (кларнет) презентує нову програму. Музику «НаГуаль» називають таємничо-глибинною і легковажно-клоунською водночас. Самі ж учасники гурту вважають, що слова їхніх пісень не потребують перекладу, а свій стиль визначають як болотний етно-панк: «Нам здається, що корені нашої музики в болотах. Це така бездонна сила, дрімуча і казкова».

КНИГА

Імперське ЖЖ

Павло Вольвач описує радянське ЖЖ – жахливе життя промислової провінції в часи розпаду СРСР. Одні персонажі роману, «ковтаючи дими при мартенах і домнах, до пенсії точать одну й ту ж шестерню». Інші ж п'ють самогон або пиво, колотяться, влаштувують бійки й хаотичні злягання. Тут шанують судимість: мовляв, оце жиганюга! Мова персонажів спрощено-креольська: «його б поставити на правильні рейки». Інтер'єри їхніх квартир убого-совкові, окрасою яких є нечисленні книжки, хіба що якийсь «17-й том УРЕ». Вольвач показує часи гниття УРСР – частини тієї «імперії зла», що не могла не впасти під вантажем власної некерованості й лицемірства. Парторг Бормаченко ще при владі, а прості смертні радіють, коли купують дефіцитні речі. Та вже «невидимий хронометр відстукує час розпаду». Імперія тріщить, що її громадяни навряд чи усвідомлюють. Герой «Кляси» Пашок також мучиться від неможливості зрозуміти цей світ і себе в ньому. Однак життя, дароване Богом, не хочеться змарнувати. У зрусіфікованому Запоріжжі, яке населяє «кляса» люмпенів, бандюків, між тим, прокльовується синьо-жовта свідомість. Відтак відбувається національна самоідентифікація головного героя Пашка, з'являються надії на пристойніше майбуття. «Кляса» – не надто фабульна, однак правдоподібна проза про життя перебудовчого Запоріжжя. Це нове, масове перевидання роману, яким зацікавилися вже й турецькі видавці.

Павло Вольвач.
«Кляса», 2010

Дем'яна та волика Кузьми. Злі баби й добрі діди, діти й звірі однаково легко потрапляють у казку та зникають із неї. Фабула мала би кудись рухатися, добро перемагати зло, а насправді протягом двох безкінечних дій вистава, мов зачарована, стоїть на місці. Як той віз із сіллю, який волик Кузьма ніяк не витягне з темного лісу. Дивно, що все закінчується щасливим святкуванням Нового року, адже з такими темпами не те що новий рік, а й новий день, здається, не настане ніколи.

Юлія Бентя

Ігор Кручик

9 березня, 19.00

Rammstein

Міжнародний виставковий центр (Київ, Броварський пр-т, 15)

Легендарний німецький індастріал-метал-гурт завітає до України в межах світового туру на підтримку шостого студійного альбому *Liebe ist für alle da*. В 11 композиціях платівки музиканти досліджують різноманітні і, як правило, збочені прояви любові. Так, першим синглом стала пісня *Pussy*, відео до якої заборонили демонструвати по ТБ через надмірну відвертість. Організатори концерту обіцяють справжнє шоу, адже світлове та звукове обладнання, сцену і спецефекти Rammstein привезуть із собою.

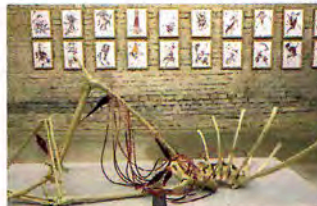

До 9 березня

«Генофонд»

«Я Галерея» (Київ, вул. Хорива, 496)

Становлення двох молодих митців об'єднав проект-дослідження маловідомого сучасного українського мистецтва. Виставка «Птахи» Володимира Стецьковича черпає сюжети з Довбушевих скель та закинутої фабрики. Засобами графіки та фотографії автор намагається передати рух, свободу пташиної зграї. Цикл «М'ясо. Симулякри» львів'янина Садана – це графічні та скульптурні роботи із соціально-критичним підтекстом. За словами куратора Павла Гудімова, це «неоптимістичні пророцтва майбутніх життєвих форм», що лякають купами м'язів, кісток та сухожилів.

До 14 березня

Великий скульптурний салон

Український дім (Київ, вул. Хрещатик, 2)

Великий скульптурний салон представить творчість близько 50 митців із різних країн світу. Центральне місце у виставці посідають роботи відомого майстра українського походження Григора Крука та румунського скульптора періоду арт-деко Деметрія Чипаруса. Також демонструватимуться добірка «Дерев'яна скульптура на зламі століть», проекти «Анархокоти проти трансформерів – 2! (бій триває)» Антіна Мухарського та «Реальності» Дмитра Дульфана, презентаційні експозиції сучасних українських скульпторів і галерей.

Збережені БГОМ

Містечко Бережани на подільсько-галицькому пограниччі понад річкою Золота Липа називають «маленьким Львовом». Воно відоме ювелірними виробами й історичними боями січових стрільців

Автор:
Анатолій
Дністровий

Фото:
Євген
Котенко

«**К**арпати починаються звідси», – з усмішкою показує на лісисті пагорби тутешній старожил дід Онуфрійко. Й пояснює, що після Бережан, якщо їхати в напрямку Рогатина, а потім через Дністер до Івано-Франківська, рельєф стає дедалі неспокійнішим, інколи стрімким – і так аж до гудулів. Така іронія мешканців Бережан не дивує, адже поблизу міста розташована найвища точка Опілля (західної частини Подільського плато) – 448 метрів над рівнем моря.

Якщо піднятися на одну з бережанських гір – на Сторожиську, Звіринець, Яришків, Ру-

риська чи Лисоню, – то побачений краєвид запам'ятається назавжди. Церковні бані та дахи з австро-угорською черепицею, шпиль ратуші та розкішне озеро – видовище не важко сплутати з панорамою містечок Баварії чи Моравії.

ЗРАЗКОВА ТОЛЕРАНТНІСТЬ

До Бережан люблять їздити мисливці, щоб у чагарниках навколо ставка постріляти дикую качку, а взимку за «бережанським окуном» тягнуться «пінгвіни» (зимові рибалки) навіть зі Львова та Івано-Франківська. В непримітній, неглибокій і неширокій, на перший погляд, Золотій Липі місцевий риболов Богдан Солти-

сяк упіймав щуку вагою 9,5 кг і про це написали в міській газеті. «Хіба то рекорд?» – сміється він.

Як корінний тернополянин я чув із дитинства, що Бережани – це ще Поділля, а далі – Галичина. Ментальна особливість Бережан відчувається в усьому – в старовинній архітектурі, в особливому, спокійному ритмі життя його мешканців, і навіть у кулінарії. Сьогодні ресторатори та кав'ярні містечка пропонують і коропів у сметані, й смажених перепілок, і польські флячки, й вареники, запечені в духовці, й деруни з м'ясом, і лемківську мішпанку, й борщ із грибами, й свинячу відбивну з грибною начинкою, й картопляні голубці... Од-

КРАСЕНЬ-ХРАМ.
Туристи часто фотографують-ся біля греко-католицької церкви

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Замок Синявського – оборонний комплекс у Бережанах. Його будівництво тривало з 1534-го по 1554 рік

Пам'ятний Хрест жалоби і слави Українським січовим стрільцям на горі Лисоня – з цієї точки краєвиди Бережан розкриваються, наче на долоні, не дарма ж висота мала тактичне значення в ході боїв 1916-го за місто між царськими військами та українським легіоном царської армії

Дерев'яна тридільна церква св. Миколая на Адамівці (XVI ст.) – один із найдавніших храмів Тернопільщини, що зберігся майже в первісному вигляді

Чортів камінь – велетенський камінь у вигляді голови чорта, розташований неподалік озера в селі Лісники поблизу рогатинського шосе на виїзді з Бережан

нак від хліба насущного перейду до справ духовних.

Мешканці міста надзвичайно доброзичливі. Прикладом історичної толерантності в Бережанах можуть слугувати військові поховання на місцевому цвинтарі: тут є охайні, доглянуті могили українських воєнків, котрі служили в царській армії в XIX столітті, є й поховання воєнків Легіону Українських січових стрільців (УСС), Української Галицької армії (УГА), Української повстанської армії (УПА), а ще – польські військові захоронення 1920-х, могили німецьких солдатів Першої та Другої світових воєн, а також братня могила бійців Червоної армії.

ЗАМОК СИНЯВСЬКОГО

Бережани розташовані майже в центрі трикутника «Львів – Тернопіль – Івано-Франківськ». За Австро-Угорщини місто разом із Коломиєю, Львовом та Станісла-

ПОДОРОЖІ **НАВИГАТОР**

вовим увійшло в четвірку найбільших культурних та економічних міст Галичини. Однак після Другої світової війни та в часи комуністичного тоталітаризму Бережани помітно занепали.

Цікаво відвідати місцевий замок. Збудований у 1534–1554 роках руським воєводою, коронним гетьманом Миколою Синявським, оборонний форт проти турків і татар, по суті, дав поштовх до розростання поселення Бережани як міста. Микола Синявський – колоритна постать: прибічник православної віри, котрий визнавав себе етнічним русином, він, з одного боку, користувався довірою короля Речі Посполитої, а з іншого – не цурався розбишацьких походів у Дике поле з запорожцями.

Стіни бережанського замку пам'ятали чимало любовних зізнань, фотоспалахів і кінокамер: саме тут знімали окремі епізоди

до національного бойовика на бандерівську тематику «Вишневі ночі» за повістю Бориса Харчука.

Я пригадую часи десятирічної давнини, коли під стінами замку Синявського прогулювалися не лише закохані та діти, а й, на жаль, наркомани й місцеві пляшки. Розбиті пляшки, викинуті шприци й розібрані стіни – таке видовище було типовим. Сьогодні ж замок охороняється й за символічну плату можна його оглянути.

На Адамівці, передмісті Бережан, є одна з найдавніших середньовічних дерев'яних церков – храм св. Миколая (орієнтовно XVI ст.), у якому я мав честь вінчатися й згодом хрестити свою донечку Марту-Марію. Якщо від храму вулицею Шевченка наблизитися до центру міста та безпосередньо до Площі Ринок, то архітектура все більше нагадуватиме Львів. Можливо, **»**

саме через австрійську та польську забудови місто й називають «маленьким Львовом».

Досить неочікувано може «виринати» в місцевій архітектурі й радянський період: на головній вулиці міста – Тернопільській – одна до одної туляться хрущівки.

Дивлячись на тихі, немешушливі Бережани, важко повірити, що колись місто було важливим східноєвропейським центром. Перший мер доби незалежності Зиновій Мігоцький повідав мені, що перед Другою світовою Бережани були одним із найпотужніших постачальників ювелірних виробів до Праги, Варшави й Відня.

Окрема постать міста – Іван Франко, який кілька років служив у бережанському прикордонному цісарському полку і якось повернувся сюди вже відомим письменником.

Дослідники люблять оповідати також про дитинство польського військового диктатора часів міжвоєнн'я Едварда Ридз-Смігли. Він мешкав на Адамівці зі своєю бідною матір'ю, і щоб вижити, продавав пампушки на бережанській набережній. Коли в 1939-му самостійна Польща доживала останні дні під ударами Вермахту та Червоної армії, Ридз-Смігли віддав наказ командуванню 51-го піхотного полку, розквартированому в Бережанах, сформувати військове підпілля. Тернопільські історики вважають, що воно стало предтечею польського партизанського руху, відомого під назвою Армія крайова (АК).

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ КРУТИ

У різні часи бережанську місцевість штурмували або займали староукраїнські (княжі), коронні

МІСЬКИЙ ЦВІНТАР. Тут також поховані австрійські, польські, німецькі, радянські вояки

(польсько-литовські), турецькі, татарські, козацькі, шведські, австрійські, німецькі, російські (царські), українські (УГА), нацистські, совецькі війська, відповідно назви вулиць змінювалися інколи по п'ять-сім разів.

Блукаючи вечірнім містом, можна чути, як співають ватаги п'яних дядьків, які повертаються з гостей. Репертуар – знайомий до болю: це переважно козацькі, гуцульські, стрілецькі, упівські пісні: «Гей, на горі, там жінці жнуть», «Довбуш», «Фурфур», «Ой, з-за гори чорна хмара встала», легендарна «Лента». Створення однієї зі стрілецьких пісень пов'язане з містом – «Як з Бережан до Кадри». Це пісня про розлуку з коханою через відступ майже вщент розбитого легіону УСС після битви з царськими військами у серпні-вересні 1916 року на горі Лисоня.

У національній історії битва 1916-го на Лисоні посіла таке са-

ПІСЛЯ ЛІТУРГІЇ. На Західній Україні місто відоме своєю побожністю

кральне ж місце, як і бій українських юнаків із більшовиками під Крутами 1918-го року. На доло легіону січових стрільців, який входив до складу 55-ї дивізії Південної царської армії, випало стримувати «карпатський наступ» росіян. Із учасників битви, сотників, хорунжих у подальшому вийшла еліта «сіро-жупанної» дивізії Євгена Коновальця та армії УНР загалом, Української Галицької армії (УГА), Української військової організації (УВО) та Української повстанської армії (УПА).

Упродовж XX століття бережанці, попри цькування з боку спершу польської, а потім радянської влади, зберігали героїчний дух Лисони, яка ще з 1920-х років стала місцем паломництва.

Бережанщина відома також і національним рухом опору в 1930–1950 роках. Історики Володимир Мороз та Андрій Руккас у своїх дослідженнях збройної боротьби ОУН вказують на цікавий факт: проголошення незалежності України в окремому регіоні. Теорію «будови державності від першого села» розробив військовий теоретик ОУН, полковник Михайло Колодзінський, і масового впровадження вона набула на Закарпатті, а також у Бережанському повіті. Окружний керівник організації бережанських націоналістів Григорій Голяш провів масштабну мобілізацію активістів регіону. Коли у вересні 1939 року в ході окупації Польщі німецькими та радянськими військами польська влада розвалювалася, багато українських місцевих громад вирішили «локально» відновлювати українську державність – у межах своїх округів.

Треба сказати, що бережанський патріотизм у роки Другої світової лякав навіть кремлівських посів. Про що, зокрема, свідчить донесення Лаврентія Берії Йосіфу Сталіну восени 1944 року: «20 жовтня була проведена

Не маючи можливості вибити бандитів кулеметним вогнем, чекістсько-військова група обстріляла приміщення клубу артилерійським вогнем... будинок загорівся, бандити загинули під його уламками». Боротьба бережанського національного підпілля проти совєцької окупації тривала аж до середини 1950-х.

Блукаючи на національні свята бережанською Площею Ринок, можна побачити чимало дідуганів у військовій амуніції, стилізованій під одяг УСС чи УПА. Про багатьох із них бережанці іронічно подекуюють, що коли хлопці з лісу виборювали незалежність України, то багато хто з цих «ряжених» ще навіть пішки під стіл не ходив.

ТРИ ДІАСПОРИ

Із кожним роком на вуличках Бережан усе більше іноземних гостей – із Польщі, Ізраїлю, Канади, США, Великої Британії. Бережанці за кордоном славляться аж трьома діаспорами! Це польська, єврейська та власне українська, адже в місті до Другої світової, переважали ці три національності.

Декілька років тому в Києві я мав нагоду познайомитися з ізраїльським професором історії Шимоном Редліхом, який дитинство провів у Бережанах. У роки війни пережив тут Голокост і згодом написав вражаючу книгу, опубліковану й українською, – «Разом і нарізно в Бережанах. Поляки, євреї та українці, 1919–1945». Його розповіді про «минулі Бережани» мені інколи нагадують мемуари Стефана Цвейґа

про Австро-Угорщину – там ідеться про спокійне життя перед бурею війни.

ЧОРТОВИЙ КАМІНЬ І РАЙ

«Якщо ви не були в Раю та біля Чортового каменя, значить ви не бачили Бережан», – скаже будь-хто з місцевих. Неподаляк міста справді є Рай – село, біля якого граф Потоцький створив садово-паркову «оазу» з каскадом озер, щось на кшталт «Софіївки» в Умані. Біля воріт Раївського парку зберігся палац Потоцького, в якому тепер – лікарня для божевільних. У цьому, погодьтеся, є щось містичне, і я згадую вірш українського поета-дисидента Миколи Горбала: «Ми вже вільні, Боже, вільні...» Також тут росте розколотий від часу та підперезаний металевим обручем дуб Богдана Хмельницького, біля якого гетьман зупинявся, йдучи на Львів.

Цей Рай сьогодні славиться своїм цілющим джерельцем, температура води якого навіть у спекотні літні місяці становить близько 4 градусів за Цельсієм.

Якщо ж вам судилось одружуватися в Бережанах, то неодмінно треба відвідати Чортівий камінь неподалік від передмістя Лісники. Це така місцева традиція. Я вірю, що вона почалася ще в часи князя Ярослава Осмомисла, коли він зустрівся біля цього каменя зі своєю коханою Настасією Чагрівною. Масова проща мешканців Бережан і гостей міста до Чортового каменя відома здавна. Тут бували Іван Франко, Андрій Чайківський, Богдан Лепкий, Соломія Крушельницька. ■

РАТУША. За її годинником мешканці Бережан звіряють час

БИТВУ 1916-ГО НА ГОРІ ЛИСОНЯ ПОРІВНЮЮТЬ З БОЄМ ПІД КРУТАМИ

операція з ліквідації банди, що діяла в Бережанському районі. Бандити організували кругову оборону... зайнявши для цього триповерхову споруду клубу...

Життя одне. Живи!
Фєєрїя
мандрів

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, © Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua

ПІС. ДТАУ АБ № 020121 від 14.02.2008

ПОНАЇХАЛИ?

Вона вважає, що знає цей маршрут краще за нього. Маленька жіночка інтелігентного вигляду намагається примусити водія маршрутки висадити її не на зупинці. Спершу просить, потім погрожує, переходить на образи: «Ви, мабуть, із Донецька приїхали», – у її розумінні це найпринизливіше для людини означення. В унісон цій словесній істерії студент у стильній шкірянці коментує по мобільному ситуацію на дорогах: «Понаїжджали тут, блін. Людина, може, на роботу спізнюється, а він не випускає». Жінка переходить на ти, зривається на крик, але виходить тільки на зупинці. Ще через одну виходить студент. Без вибачень і без докорів сумління... ■■

Інна
Завгородня

СОБАЧІ «КОНЦЕРТИ»

Неподалік мого будинку є пункт склотари, біля якого оселилася зграя безпритульних псів. Вони мають звичку з'ясовувати собачі стосунки о 2–3-й годині ночі. З гавкотом, гризнем і гарчанням, що розноситься по всій околиці. Ну і як же без споконвічно собачого виття на місяць? Враховуючи, що я собак узагалі не люблю, на нерви все це діє напрочуд сильно. Щоночі під час чергового собачого «концерту» я обіцяю собі зателефонувати зранку в РДА з вимогою перестріляти цих надокучливих потвор. І кожного таки ранку рука не піднімається – в останній момент жалію тварюк і не телефоную. Питання в тому, даремно чи ні. ■■

Богдан
Буткевич

ПОЛЮВАННЯ НА МЕНЕ

Я знаю, що вони чатують за кожним рогом. Я боюся. Бо вони стверджують, що знають про мої потаємні бажання і можуть читати думки. Я старанно готуюся, щоб їх зустріти: сповненим твердості поглядом та семимильними кроками назустріч, які мають означати поспіх та діловитість. Впевненість – моя головна зброя. Повертаю за ріг, а серце калатає. І ось моя тремтяча рука вже тягнеться за улюбленим рулончиком туалетного паперу... аж тут із-за спини підкрадається він. Я чую його дихання, відчуваю, як набирає повітря у груди, щоб почати розмову. «Добрий день. Я консультант по гігієні. А ви знаєте, какава бумага сама лучшая? Давайте я помогу вам вибрати...» ■■

Валентина
Кузик

Роман
Кабачій

Олена
Чекан

Таня
Овчар

БЕЗ ФАНАТИЗМУ

На відміну від свого колеги Дмитра Губенка, який у соціальних мережах встиг розчаруватися давно, я наразі можу себе зарахувати до неофітів. Одне з нещодавніх відкриттів, яке непріємно мене вразило, – це те, що великій кількості «френдів» з інтернету нецікаве спілкування поза інтернетом, себто вживу. Твій нік існує цілком автономно від тебе, так само купа твоїх друзів ховають своє справжнє життя за позірною присутністю в он-лайн (чи то в он-лайн?), Таке враження, що осміяна карикатуристами підміна справжнього життя мережевим таки є. Водночас позитиви теж наявні: спілкування хоч у такий спосіб, коли інші неможливі або віддалені. Вочевидь, і в цій сфері основне – золота середина. ■■

НЕСВЯТО

І навіщо «Інтер» одразу після показу інавгурації нового гаранта вдався до хроніки вступу на посаду Барака Обами? Сяючий Обама, рука на серці, співає американський гімн, навкруги безліч усміхнених облич, теж співають. Вщент забиті вулиці Вашингтона вітають президентський кортеж: квіти, прапорці, повітряні цілунки. Натомість, судячи з телекартинки, київські вулиці порожні, лише близько сотні змерзлих регіоналів напроти Українського дому. В.Ф не співав ані гімну, ані «Боже, Великий Єдиний...» – мабуть, не зміг слова вивчити. Був набурмосений, розгублений, усмінувся лише раз, коли впізнав себе на фото у президентському посвідченні. Такою нерадністю він долучився до несвята всіх, хто проголосував проти нього? ■■

ЛЮБОВ БУВАЄ РІЗНОЮ

Якось одна дамочка по радіо розповідала, що люди доволі жорстокі до тварин. Погоджуюся на сто відсотків. Люди взагалі жорстокі. В ефір зателефонувала інша пані й поскаржилася, що ті, хто тримає тварин, мало піклуються про людей, які живуть із ними в одному місті, що фекалій багато, що це негарно, неприємно і таке інше. Дамочка образилася і заявила: «Ми за наших песиків сплачуємо податок, тож нехай прибирають двірники». Я також хочу сплачувати за своїх дітей, щоб вони гралися в чистому піску, щоб у траві між деревами не могли наступити на собаче лайно, щоб, побачивши перед собою величезного пса без нашійника і намордника, не назвали його «кольковою». А тварин я люблю. ■■

**Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСіМ!!**

Тарифи

- безкоштовні вхідні у 68 країнах
- у 117 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

Зручність

- ТревелСімка працює у 180 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

Додатково

- безкоштовна деталізація дзвінків Online
- "ТревелФакс": окремий балтійський номер для прийому fax2email
- "Експрес-Звіт": можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- "Локатор": можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- "Переказ Коштів"
- "Передзвоніть Мені"
- "ТревелКурс": можливість дізнатися курс поповнення ТревелСімки з телефону
- "Мобільний Перекладач"
- "Мобільне Поповнення": просте поповнення ТревелСімки з телефону під час подорожі без використання комп'ютера, не потребує Інтернет-доступу
- бонуси в програмах лояльності "Панорама" (МАУ) і "Меридіан" (Аеросвіт)

Продукція

- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туніс	0,75	0,25
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,39	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Греція	0,65	0,00	ОАЕ	0,65	0,00	Франція	0,59	0,00
Грузія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,59	0,00

Тарифи станом на 01/03/2010 р.

довідка та інформація про точки продажу:

(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001

w.TravelSiM.ua

кращий
дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009

ВЕЛИКИЙ СКУЛЬПТУРНИЙ 2010 САЛОН

2-14 березня

УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ
за підтримки АртФонду Ігоря ВОРОНОВА

СВІТОВІ ШЕДЕВРИ • СУЧАСНА СКУЛЬПТУРА

ж у р н а л
ART
U K R A I N E

Офіційний партнер

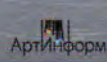
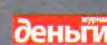
Приймач

Технічний партнер

Інформаційна підтримка:

Український дім, Київ, вул. Хрещатик, 2, тел.: /044/ 278 23 40, www.artukraine.com.ua

Український дім, ART-Юкрейн, УТПК українська торгово-промислова конфедерація, Зінтеко евент ті енженеринг, Хаятт Рідженсі Київ, Перший національний, Один плюс один, Київ, Сіті канал твого міста, Ай сі ті ві, Український тижень, П'ятий, Сігар клан, Авто радіо, Наше радіо, Теле ніділя, Віче журнал верховної ради, Київські відомості, Журнал Деньгі, Зефір вкус життя, ОК ближче до зірок, Культура і життя, Фокус, Ера фм, Об'єкт, Аргументи і Факти, Комсомольська правда, Декор, Топлайф ком юа, Антиквар, Артинформ, День